

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

6

Slovenské národné povstanie a jeho vojenský význam

Slovenské národné povstanie, ktorého jubilejné 30. výročie tohto roku oslávime, predstavuje okrem vysokých politických a morálnych hodnôt aj významný vojenský príspevok do spoločného zápasu pokrokových národov na čele so Sovietskym zväzom proti fašizmu a k jeho porážke.

Základné podmienky a predpoklady pre prípravu SNP sa vytvorili porážkami fašistických armád pri Stalingrade a Kursku na konci roku 1942 a roku 1943. Prítom nemôžeme zabudnúť na predhádajúci niekoľkoročný národnoslobodzovací zápas slovenského ľudu proti fašizmu, na ideovopolitickú a organizátorskú prácu komunistickej strany.

Vitazný postup Červenej armády (ČA) na západ mocne vplýval na slovenskú spoločnosť. Stále väčšia časť pracujúcich sa presvedčala, že o ich osude sa rozhoduje na východe, že ozajstnú slobodu im prinesú zbrane víťaziacej armády prvého socialistického štátu sveta — ZSSR. Súčasne sa prehľbovala kríza ľudáckeho režimu, vytváral sa široký, ale roztrieštený antifašistický tábor s predpokladmi ozbrojeným bojom prispieť k porážke fašizmu. Medzi režimistickými prominentmi sa šírila pasivita a alibizmus. Viest vojny proti ZSSR a jeho spojencom boli do krajnosti rozhodnutí iba extrémni ľudácki predstavitelia. Kríza, ktorej základné príčiny spočívali v oblasti politickej a morálnej, prehľbovali sociálne dôsledky trvalého hospodárskeho úpadku, ktoré vyplývali z obrovských vojnových výdavkov a spojenectva s hitlerovským Nemeckom.

Za takejto situácie sa podarilo novému vedeniu KSS (K. Šmidke, G. Husák, L. Novomeský) vytvoriť centrálny politický orgán odboja na Slovensku t. j. Slovenskú národnú radu (SNR). Do neho začlenili všetky antifašistické politické sily, okrem benešovských exponentov na čele s V. Šrobárom. V SNR zaujímalo vedenie KSS rozhodujúce postavenie.

Z jeho iniciatívy — keď marxisticko-leninsky aplikovali smernice uznesenia Exekutívy Komunistickej internacionály z 5. januára 1943 — vypracovali koncepciu celonárodného ozbrojeného povstania. Podľa nej povstanie mala byť nečakaná, tajne pripravená akcia armády a partizánov koordinovaná s operáciami ČA, ktorá by jej umožnila nástup cez Slovensko do Maďarska s cieľom urýchliť koniec vojny. Armáda sa mala stať „hlavnou bojovou silou povstania“. Táto koncepcia bola východiskom pre prípravu armády i partizánov na protifašistické vystúpenie. O týchto zámeroch, žiaľ, moskovské vedenie KSČ ani vrchné velenie ČA pre nedostatok spojenie so Slovenskom dlhý čas nevedeli.

Armáda, ktorá mala byť hlavnou bojovou silou povstania, zatiaľ však nebola napojená na SNR. Až koncom apríla 1944 sa vedeniu KSS i SNR — po „dlhšom hľadaní kontaktov“ — podarilo stretnúť s predstaviteľom vplyvnej antifašistickej skupiny na čele s pplk. J. Golianom, ktorý v tom čase zastával významnú funkciu náčelníka štábu na Veliteľstve pozemného vojska v Banskej Bystrici. Požiadali

ho, aby v duchu koncepcie spracoval vojenský plán povstania a pripravil armádu na jeho splnenie. Stanovili mu dva varianty začiatku: a) po koordinácii s ČA, b) bez ohľadu na stav príprav ak nacisti prikrčia k okupácii Slovenska. Golian, ktorého už predtým určil Beneš za veliteľa vojenského odboja na Slovensku, spoluprácu i podriadenosť SNR prisľúbil. Okolo neho sa vytvorilo Vojenské ústredie ako najvyšší odbojový orgán v armáde.

Po aprílovej porade sa Šrobár pokúsil rozbiť SNR, vytvoriť vlastný politický orgán orientovaný na Beneša a získať na svoju stranu Goliana. Rozhodným zásahom vedenia KSS sa mu to nepodarilo. Lenže ďalší vývin ukázal, že dohodu so SNR Golian vždy nedodržiaval. Zámery Beneša a jemu oddaných ľudí na Slovensku značne komplikovali vojenské prípravy, napokon i priebeh SNP.

29. júna 1944 prerokovali a schválili vojenský plán povstania. Podľa neho bolo úlohou východoslovenskej armády, ktorú ľudská vláda vytvorila pre obranu Karpát proti ČA a ktorej počet do konca augusta 1944 vzrástol na 38 000 až 51 000 osôb, otvoriť na signál z Moskvy prechod ČA cez Karpaty na Slovensko. Súčasne „západná armáda“ dislokovaná v strednej a západnej časti Slovenska, ktorej počet v tom istom čase vzrástol na vyše 41 000 osôb, spoločne s partizánmi mala pomôcť ilegálnym národným výborom a SNR nastoliť na strednom a západnom Slovensku revolučnú moc ľudu. Po vniknutí ČA na Slovensko by povstalecké ozbrojené sily pokračovali po ich boku v oslobodzovacích bojoch. Osobitne zdôraznili potrebu ihneď prikrčiť k prípravám armády na povstanie a čo najskôr informovať o pláne sovietske orgány. Preto Goliana poverili zabezpečiť odlet delegácie SNR v zložení K. Šmidke a predstaviteľa Vojenského ústredia do Moskvy, kde by plán preskúmali, dohodli koordináciu a pomoc zo strany vrchného veliteľa ČA.

V armáde sa rozbehli kádrové, materiálno-technické, operačnotaktické a iné prípravy povstania. 27. júla 1944 však SNR zistila v nich vážne nedostatky, konkrétne v kádrovej a operačno-taktickej príprave v posádkach na západnom Slovensku, ale predovšetkým vo východoslovenskej armáde. Zistila aj to, že Golian ešte nevyslal delegáciu SNR do ZSSR. Najlepší stav príprav sa ukázal v posádkach na strednom Slovensku. Golian prisľúbil nápravu, svoj sľub však vo všetkých smeroch nesplnil, alebo iba nedostatočne či oneskorene.

V tom istom čase sa rozvíjali aj partizánske sily, ktorých hlavnou organizátorom bola KSS a ktorá ich budovala „prostredníctvom svojich straníckych organizácií a okolo nich“.

Koncom júla 1944 náhle, a pre vedenie KSS i SNR nečakane, začali výsady partizánskych organizátorov zo ZSSR. Moskovské vedenie KSC v snahe podporiť aktivizáciu ozbrojeného odboja vo vlasti sa obrátilo na sovietskú vládu o pomoc pri rozvoji domáceho partizánskeho hnutia. O tomto úmysle avizovali na Slovensko prostredníctvom rádiostanicu už v marci 1944. Tu však signál, nakoľko vedenie KSS nemalo rádiostanicu, nezachytili. Žiadosti sovietska vláda vyhovel. Dohodli sa, že ZSSR poskytne prostriedky k tomu, aby sa v kurzoch pri Ukrajinskom štábe partizánskeho hnutia (UŠPH) vyškolil určitý počet Čechov a Slovákov na partizánskych organizátorov vo vlasti. Títo mali byť pod vedením UŠPH postupne vysádzaní najprv na Slovensku.

Do konca augusta 1944 vysadil UŠPH, predovšetkým v horách stredného Slovenska, desať skupín, ktorým velili: P. A. Veličko, A. S. Jegorov, L. Kalina, E. Bielík, M. Sečanský, A. A. Martinov, A. Snežinský, J. Ušiak, T. Pola a Faustov. V tom istom čase vyslal z Poľska na východné Slovensko sedem partizánskych jednotiek pod velením: V. A. Karasjeva-Stepanova, M. I. Šukajeva, Belova-Kovalenka, L. J. Berenštejna, V. A. Kvitinského, Kurova a Majorova. Ich prítomnosť vyvolal veľký rozmach partizánskeho hnutia. Slovenský ľud s nadšením prijal poslov z bratskej sovietskej krajiny. K pôvodným partizánom na východnom a strednom Slovensku začali rýchlo pribúdať noví. Z počiatkových niekoľko stoviek narástol ich počet koncom augusta 1944 na vyše 1000 osôb na východnom Slovensku a na vyše 3000 osôb na strednom Slovensku. Súčasne sa stupňovali diverzné akcie, s ktorými, prirodzene, plán SNR v tejto fáze ešte nerátal. Tak sa v auguste 1944 na Slovensku — spomína súdruh G. Husák — stretli a čiastočne križovali dve akcie, ktorých organizátori navzájom o sebe nevedeli...“

Medzitým 4. augusta 1944 odletel K. Šmidke s členom Vojenského ústredia do Moskvy, kde rokoval s predstaviteľmi ZSSR aj s moskovským vedením KSC. Počas nich schválili „postup našich súdruhov“ v SNR i „plány ozbrojeného vystúpenia slovenského národa“. Dohodli, že signál k začiatku boja mal slúžiť buď vstup približujúcej sa Červenej armády na územie Slovenska, alebo pokus Nem-

cov o vojenskú okupáciu slovenského územia". Vtedy dohodli aj materiálnu pomoc povstaniu. Hneď podnikli kroky, aby partizánske akcie nevybočovali zo schváleného plánu SNR. O podobné usmerenie sa pokúšalo doma aj vedenie KSS i SNR. Náhly začiatok okupácie Slovenska však tieto pokusy prekazil.

Na Slovensku sa akcie partizánov množili. Navyše sa od 21. do 28. augusta 1944 v mnohých mestách a dedinách na strednom Slovensku za ich pomoci ujímali moci revolučné národné výbory. V slovenskom ľude mocne stúpala revolučná vlna.

Rozložený ľudáckofašistický režim už nemal síl čeliť prudko rastúcej revolučnej aktivite ľudu. Nacistické orgány vážne znepokojené vytrvale žiadali obsadiť Slovensko. Priblíženie sa ČA k hraniciam severovýchodného Slovenska a jej rýchly postup v Rumunsku, nútili nacistov k bezpečnostným opatreniam. Urýchlene formovali sily pre vpád na Slovensko. Vo veľmi napätej atmosfére očakávania okupácie, a to nielen na Slovensku, ale i v Moskve a Londýne, v čase, keď o výsledkoch rokovania delegácie SNR v ZSSR vedenie KSS ani SNR nič nevedeli, vydal Golan 26. augusta 1944 rozkaz, v ktorom zdôraznil, že heslo „Začnite s vysťahovaním“ znamená otvorený boj proti Nemcom. V tento deň sa Hitler — so súhlasom Tisu — rozhodol začať s okupáciou Slovenska.

Celé obdobie do vypuknutia SNP je naplnené statočnou a obetavou prácou tisícov komunistov i nekomunistov, popredných i nižších funkcionárov KSS, predstaviteľov SNR i národných výborov, vojakov i partizánov, ktorú prejavili v ilegale pri koncepčnom, plánovacom, kadrovom, operačno-taktickom, materiálnom technickom, finančnom a inom zabezpečovaní pripravovaného boja s domácim i nemeckým fašizmom. Na tieto skutočnosti upozorňujeme preto, lebo sa neraz na ne neprávom zabúda. Treba mať na zreteli, že ony — bez ktorých by vlastne nebolo SNP ako začiatok národnej a demokratickej revolúcie a súčasne národnooslobodzovacej vojny v takej podobe a veľkosti, v akej ho poznáme — boli tiež prejavom úprimného a hlbokého vlastenectva.

Veľmi stručný popis ukázal, že obdobie príprav SNP je bohaté na vlastenecké činy a postoje slovenského odboja. Lenže orientácia SNP na koordináciu a pomoc ZSSR a úmysel slovenského odboja maximálne pomôcť antifašistickému frontu na čele so ZSSR ukazuje aj internacionálnu črtu jeho príprav. Prirodzene, pomoc ZSSR slovenskému odboju už v čase prí-

prav SNP je tiež internacionálneho charakteru.

Dvadsaťosem augusta 1944, keď prvé nemecké okupačné vojská vpadli na Slovensko, Vojenské ústredie vydalo podľa plánu SNR signál k boju. SNP sa stalo skutočnosťou. Prirodzene, nemecký vpád na Slovensko zmaril koordinovaný začiatok SNP s operáciami ČA. Koncom augusta 1944 prechádzala totiž ČA, po vyčerpávajúcich bojoch na západnej Ukrajine a vo východnom Poľsku, vo vzdialenosti asi 40 kilometrov od severovýchodných hraníc Slovenska do obrany, a v Rumunsku, kde rýchlo postupovala, delila ju od južných slovenských hraníc vyše 500 kilometrov.

V priebehu troch dní, t. j. od 29. do 31. augusta 1944 na západné Slovensko prenikli nemecké vojská v počte 10 až 15 tisíc osôb a na východné Slovensko v počte okolo 15 tisíc osôb. Nemci boli moderne a dostatočne vyzbrojení, so značnými bojovými skúsenosťami. Proti nim sa na odpor postavili v podstate iba vojenské posádky ze stredného Slovenska (asi 17 tisíc osôb) a partizáni (do 5 tisíc osôb) zo stredného a východného Slovenska, pravdaže, bez dostatku moderných, najmä ťažkých zbraní a bojových skúseností. Ziaľ, väčšina vojenských posádok na západnom Slovensku ako aj celá východoslovenská armáda, až na menšie výnimky, v dôsledku známych nedostatkov v ich ilegálnej odbojovej sieti a operačno-taktickej pripravenosti, ale tiež váhovitosti, kolísavosti atď. zlyhali. Takto západné i východné Slovensko obsadil nepriateľ veľmi rýchlo.

SNP začala na území Československa, v hlbokom obkolesení nacistických armád, národná a demokratická revolúcia. Národné výbory, ktoré začali z ilegality vychádzať ešte pred nemeckým vpádom, v spolupráci s povstaleckým vojskom a partizánmi na väčšine územia Slovenska rýchle zlikvidovali klérofašistický režim a nastolili revolučnú moc ľudu na čele so SNR a národnými výbormi. Ustanovil sa nový politický a správny systém s politickým a vojenským centrom v Banskej Bystrici, opretý o revolučné národné výbory ako orgány väzku robotníkov, roľníkov, živnostníkov, inteligencie a protifašistickej buržoázie. Hegemóniu mala robotnícka trieda na čele s KSS. Takto sa „uprostred boja“ kládli „základy nového života — základy ľudovodemokratického zriadenia“.

SNP bola však súčasne aj národnooslobodzovacia vojna v hlbokom tyle fašistických armád, ktorej úlohou bolo uhájiť výdobytky v „ostrove slobody“ až do

príchodu ČA a potom ich spoločnými silami ďalej rozširovať, rozvíjať. Preto KSS i SNR vyzývali „celý národ do zbrane a boja“ proti fašizmu.

Udržanie „ostrova slobody“ bolo o to naliehavejšie, že po vyše týždenných hrdinských bojoch povstalcov pri Strečne, v Strečnianskej úžine, pri Baťovanoch (dnes Partizánske) a Telgarte (dnes Švermovo), keď sa 4. septembra 1944 vrátila z Moskvy dlho očakávaná delegácia SNR na čele s K. Šmidkem, priniesla radostnú zvesť o rýchlej a účinnej pomoci ČA a 1. čs. armádného zboru v ZSSR, ako aj o materiálnej pomoci ZSSR. Do tých čias však bolo treba „vydržať a vlastnými silami uhájiť určité územie, nezbytné pre zriadenie nášho ... ľudovodemokratického štátu“. Správa mala obrovský ohlas a posilňovala odhodlanie a optimizmus na celom oslobodenom území.

Už v noci na 5. september 1944 začala materiálna pomoc ZSSR a 8. septembra 1944 prešla ČA a 1. čs. armádný zbor v ZSSR do útoku na Karpaty, na pomoc povstalcov.

Mobilizácia do povstaleckej 1. čs. armády a nástup do partizánskych jednotiek na oslobodenom území prebiehali spontánne. Počty armády, spočiatku na čele s Golianom (od 5. 9. 1944 povýšený na generála) a od 7. októbra 1944 na čele s generálom R. Viestom, a partizánov, od 16. septembra 1944 na čele s Hlavným štábom partizánskych oddielov (vediol ho K. Šmidke), sa rýchlo rozrastali. V prvej polovine septembra 1944 proti okupačným silám bojovalo asi 40 000 a neskôr asi 60 000 príslušníkov armády a 9 až 12 tisíc partizánov.

Mimo „ostrova slobody“ — spočiatku na východnom a neskôr aj na západnom Slovensku — bojovalo postupne 8 až 9 tisíc partizánov.

V radoch povstaleckej armády a partizánov (na „ostrove slobody“ i za jeho hranicami) bojovali aj príslušníci 27 národov: Čechov asi 2000, sovietskych občanov (Rusov, Ukrajincov, Bielorusov, Uzbekov, Gruzíncov, Azerbajdžancov, Tatárov, Kirgizov a Kazachstáncov) 3000, Poľakov 90, Bulharov 40, Srbov a Chorvatov 100, Rumunov 50, Francúzov 400, Maďarov 800, Nemcov 200, Rakúšanov, Angličanov a Američanov asi 60, Belgičanov, Holanďanov, Talianov, Španielov a Grékov 20.

V bojoch — najmä pri Strečne, Vrútkach, Martine, Bielom Potoku, Telgarte a Baťovanoch — sa zrodili stovky príkladov statočnosti, odvahy, hrdinstva a bojového majstrovstva jednotlivcov i celých jednotiek povstaleckej armády i partizánov.

Povstaleckí vojaci i partizáni — a to rôznych národností — smele odrazili útoky nepriateľa a sami prechádzali do rozhodných protisečí. Za všetky príklady spomeňme aspoň oddiel L. Ozábalu z 1. Strelkovej partizánskej brigády, ktorý v bojoch pri Martine stratil až 80 % ľudí a sám Ozábal padol ako hrdina. V dôsledku toho hoci nepriateľ mal prevahu v zbraniach a skúsenostiach, bojové výsledky povstalcov boli nemalé. Počas dvojmesačného zápasu stratil nepriateľ 10 350 osôb, 55 lietadiel, 2 obrnené vlaky, 30 obrnených áut, 60 tankov, 100 diel a mínometov a 1000 áut. Preto sa vlastne povstalecké boje, predovšetkým v spomínaných miestach, stali skutočnými symbolmi nielen vlastenectva, ale aj internacionalizmu v SNP, symbolmi odhodlania povstalcov nedovoliť okupačným vojskám vkročiť na prvé oslobodené teritórium v Československu a uhájiť ho až do spojenia s ČA.

Povstaleckým bojovníkom na fronte pomáhalo celé zázemie „ostrova slobody“, t. j. jeho skromný priemysel, doprava i poľnohospodárstvo. Stalo sa tak na základe výziev komunistickej strany, aby sa „vyrábalo výlučne pre vojnu, aby pre naše víťazstvo bol využitý každý stroj a každý kilogram suroviny“. Výsledky sa dostavovali. V železničných dielnach vo Zvolene postavili 3 pancierové vlaky, v strojárni vo Vyhniach 2 pancierové áutá, v železiarňach v Podbrezovej vyrábali rôzne typy a druhy prekážok, na ďalších miestach zase trhaviny, míny, potraviny, ďalej šili bielizeň, rovnošaty, prikrývky atď. Tieto skutočnosti zase dokazujú vlastenectvo slovenského pracujúceho ľudu priamo vo výrobe, v závodoch, podnikoch a továrňach na oslobodenom území Slovenska, sú svedectvom toho, s akým úsilím slovenský ľud pracoval, aby pomohol armáde i partizánom v ich ťažkom boji s okupačnými vojskami ubrániť prvé oslobodené dediny, mestá a okresy Československej republiky do príchodu Červenej armády.

Pre zvýšenie a upevnenie bojovej morálky povstaleckých ozbrojených síl a pracovnej morálky v zázemí, pre zvýšenie sily a odolnosti „ostrova slobody“ sa z iniciatívy KSS vysvetľoval zmysel povstania, jeho ciele, ako i rozhodujúca úloha ZSSR a jeho armády pri porážke fašizmu. K tomu využívali všetky možné prostriedky ideologického pôsobenia, počnúc besedami cez prednášky, tlač, rozhlas, film, končiac divadlom. Tento mimoriadne významný úsek práce, spojený s obetavosťou a neohrozenosťou predovšetkým komunistov, bol tiež naplnený veľkým

vlastenectvom a internacionalizmom jeho vykonávateľov.

Z faktu, že SNP obnovilo Československú republiku na nových ľudovodemokratických základoch, že proklamovalo princíp rovnoprávnosti našich bratských národov — Čechov i Slovákov, a že povstanci za ňu aj so zbraňou v ruke bojovali, vyplýva, akým sa vskutku hlbokým vlastenectvom vyznačovalo. Ďalší fakt, t. j. že SNP bolo bojovým príspevkom do spoločného protifašistického zápasu všetkých pokrokových národov sveta na čele zo ZSSR, že v ňom bojovali aj príslušci iných národov, ukazuje aj jeho hlboký internacionálny charakter.

Nový, ľudovodemokratický režim „ostrova slobody“ by sa však bez všestrannej pomoci ZSSR nebol udržal po celé dva mesiace. Sami povstanci by nestačili tak dlho hájiť národnú a demokratickú revolúciu na oslobodenom území SNP. Keď SNP vypuklo, ZSSR začal plniť sľub, ktorý dal čs. komunistom.

Po spomínanej kádrovej pomoci z obdobia pred SNP táto pokračovala aj po jeho vypuknutí. V horách východného Slovenska vysadil ÚSPH ďalších 10 skupín: V. N. Kokina, K. G. Ivanova, „Jastreb“, N. Volkova, Morozova, A. M. Sadilenka, Vladimirova, V. P. Logvinenka, V. Mahoritu a M. Perečinského. Na severozápadné Slovensko vysadil skupinu M. J. Saveljeva. Navyše z Poľska na východné Slovensko prenikla partizánska jednotka „Sergej“ a na severné Slovensko jednotka Jaromova. Dôležité je poznamenať, že 28. septembra 1944 Hlavný štáb partizánskych oddielov významne posilil skúsený sovietsky partizánsky organizátor plk. A. N. Asmolov, ktorý sa od 29. októbra 1944 stal veliteľom hlavného štábu partizánskeho hnutia s pôsobnosťou pre celé Československo.

Súčasnne — 5. septembra 1944 — začala rozsiahla materiálna pomoc. Zo skladov 1. ukrajinského frontu a ľudového komisariátu obrany ZSSR prepravilo vyše 1000 lietadiel na „ostrov slobody“ asi 800 ton nákladu. Z prameňov vieme, že konkrétne sem prepravili 5720 pušiek, 4562 samopalov, 945 guľometov, stovky protitankových pušiek, 50 mínometov, desiatky protiletadlových guľometov, vyše 2 milióny nábojov „a ďalšiu výzbroj“. To ale, ako z prameňov vyplýva, nie sú presné čísla dodaného materiálu na oslobodenom území Slovenska. Nesporne mohli byť značne vyššie, čo je zase zrejmé z toho, že sovietske vrchné velenie poslalo do Československa roku 1944 letecky vyše 10 000 pušiek, samopalov, karabín a pištolí, asi 1000 guľometov, stovky protitankových pušiek a 7 miliónov nábojov. Sú-

časne dodalo spojovací materiál, liečivá, potraviny a ďalší materiál. Pri spiatočných letoch boli na sovietske územie odvazení takmer všetci ranení a nemocní slovenskí povstanci a sovietski partizáni (asi 1000 ľudí).

No za najvýznamnejšiu pomoc treba považovať karpatsko-duklianskú operáciu ČA a 1. čs. armádneho zboru v ZSSR, ktorá pripútala značné nemecké sily, čím vlastne umožnila začiatok národnej a demokratickej revolúcie v Československu a tým otvoril cestu k socialistickým premenám, ktoré sa u nás zavŕšili vo februári 1948. Treba však zdôrazniť, že operácia začala vo veľmi zložitej situácii na sovietsko-nemeckom fronte, za akej s ňou pri koordinácii nerátali. Preto o to viac treba oceniť internacionálny postoj ZSSR a jeho armády pri pomoci SNP. Významnou pomocou bol aj prilet 1. čs. stíhacieho leteckého pluku a preprava 2. čs. paradesantnej brigády zo ZSSR.

Z vyššie uvedeného vyplývalo, že rozsiahlosť, všestrannosť a nezištnosť pomoci a podpory SNP zo strany ZSSR a jeho armády predstavuje neobyčajne krásny a jedinečný, v histórii revolučných zápasov nevidaný príklad internacionalizmu. Preto iba dôsledné, každodenné napĺňanie hesla „So Sovietskym zväzom na večné časy“, ktoré sa zrodilo v ťažkých, krvavých a obetiplných bojoch jednotiek ČA a nášho armádneho zboru na Karpatoch, môže byť odmenou i prejavom vďaky a lásky sovietskemu ľudu za prejavenu pomoc v SNP.

Napriek veľkému hrdinstvu, statočnosti a obetavosti ČA i nášho armádneho zboru, ktoré v bojoch na Karpatoch prejavili, sa im nepodarilo podľa zámeru operácie spojiť s povstalcami na strednom Slovensku. Pritom bol nepriateľ stále silnejší. Tento fakt si uvedomili čs. komunisti v Moskve i na Slovensku. Preto odporúčali armádnemu veleniu prejsť s armádou do hôr na partizánsky spôsob boja. Armádné velenie však v duchu príkazov benešovcov v Londýne odmietlo.

„Generálny útok“ nepriateľa v počte 35 až 40 tisíc osôb, ktorý začal 18. októbra 1944, prebiehal energicky a rýchle. Armáda ani partizáni mu neboli schopní odolať. Až v takejto situácii vydalo armádné velenie rozkaz k prechodu armády na partizánsky spôsob boja. Bolo však neskoro. Časť armády bola zajatá, časť boja zanechala a iba menšie jej jednotky prešli do hôr, aby v boji pokračovali ako partizáni. Brigády partizánov, ktoré od začiatku bojovali spoločne s armádou, stáli prejsť do hôr, kde pokračovali im

najprirodzenejším spôsobom — partizánskym bojom.

Nacisti Slovensko okupovali. Povstalecké mocenské orgány i KSS prešli opäť do ilegality, odkiaľ naďalej viedli národnoslobodzovací zápas slovenského ľudu, ktorý už „nikdy neustal až do konečného oslobodenia“. „... nikto nekapituloval, ani politicky, ani vojensky. Desatisíce ľudí ustúpili do hôr, aby v boji pokračovali...“ K 1. novembru 1944 počet partizánov na Slovensku predstavoval vyše 18 000, k 1. januáru 1945 vyše 13 600 a k 1. marcu 1945 3 800. A keď 1. februára 1945 na definitívne oslobodené územie Slovenska prišla povstalecká SNR, ihneď vyhlásila mobilizáciu záloh do 1. čs. armádneho zboru v ZSSR. Ak 1. novembra 1944 mal zbor iba 8 530 ľudí, potom 24. apríla 1945 mal 46 000 a k 9. máju 1945 okolo 60 000. Slovenský ľud však poskytol ČA i nášmu armádному zboru pomoc aj pri doprave materiálu, rekonštrukcii komunikácií, oprave bojového materiálu a pri výrobe niektorých druhov tovarov. Takúto pomoc poskytoval až do konečnej porážky fašizmu, o čo sa rozhodujúcim spôsobom pričínili ZSSR.

Etapa SNP počas dvojmesačnej obrany „ostrova slobody“ patrí medzi najvýznamnejšie činy čs. protifašistického odboja, vedeného KSČ za druhej svetovej vojny. Významne sa zapísala do dejín európskej protifašistickej rezistencie a boja proti hitlerovskému Nemecku, v ktorom rozhodujúcu úlohu zohral ZSSR. Ním slovenský národ demonštroval svoje demokratické, protifašistické a protifašistické zmýšľanie, ako aj odhodlanie navždy spojiť svoj osud s bratským českým národom v čs. štáte na princípe rovnoprávnosti.

Je počiatkom čs. národnej a demokratickej revolúcie, ktorá nastolila ľudovo-demokratický poriadok. Do vedenia sa dostala robotnícka trieda na čele s KSČ, čo umožnilo dôsledne splniť úlohy demokratickej etapy revolúcie a otvoriť cestu k socializmu.

Pomoc ZSSR, predovšetkým karpatsko-duklianská operácia ČA a nášho armádneho zboru v ZSSR, bola rozhodujúcim faktorom, ktorý umožnil po celé dva mesiace brániť oslobodené územie Slovenska a suverénnu moc orgánov čs. národnej a demokratickej revolúcie.

Táto etapa SNP položila pevné základy čs.-sovietskej družby. Zásluhou robotníckej triedy a komunistickej strany sa zápas za národné a sociálne požiadavky

slovenského ľudu po prvý raz v dejinách spojil s pokrokovým svetovým prúdom, ktorého najvýznamnejším predstaviteľom bol a je ZSSR. Internacionálny charakter SNP, ktorého hlavným znakom je orientácia na ZSSR, a sovietska pomoc povstaleckému Slovensku, dokazuje aj účasť príslušníkov 20-tich národov.

Pozoruhodný bol aj vojenský význam tejto etapy SNP. Zmarila nemecké plány na využitie slovenskej armády, narušila nemecký komunikačný systém, pripútala značnú časť hitlerovských vojenských síl a spôsobila im značné straty. Výstižné slová ocenenia vojenského významu dvojmesačnej obrany „ostrova slobody“ už roku 1946 napísal náš dnešný prezident ČSSR armádny generál L. Svoboda: „Slovenské povstalecké vojská vedú po dva mesiace na pomerne širokom fronte nerovný boj s moderne vyzbrojenými nemeckými vyššími zväzmi a viažu tým šesť—sedem nepriateľských divízií v čase, keď ich nemecké velenie potrebuje v masových bitkách na maďarských rovinách. Povstanie prakticky rozdelilo front nemeckých armád na severnú časť, operujúcu v Poľsku a časť južnú, operujúcu v Maďarsku, znemožnilo použitie dôležitých komunikačných ciest v čase, keď ich nemecké velenie najviac potrebovalo.“ To všetko v konečnom dôsledku prispievalo postupu ČA i nášho armádneho zboru v ZSSR a „k oslobodeniu Slovenska i celej republiky“.

Spoločný ozbrojený zápas slovenských, českých, sovietskych a iných bojovníkov za našu národnú slobodu počas SNP, plný hrdinstva, statočnosti a obetavosti, stal sa významným príspevkom pre budovanie základov dnešnej bojovej družby medzi vojakmi Československej ľudovej armády, Sovietskej armády i ostatných armád Varšavskej zmluvy.

Uvedené momenty oprávňujú urobiť záver, že dvojmesačná obrana oslobodeného územia SNP, na ktorom sa zrodili základy ľudovodemokratického zriadenia v Československu, je udalosť, ktorú s najväčšou úctou staviame k najslávnejším revolučným bojovým tradíciám nášho ľudu. Je to trvalý, nevyčerpatelný zdroj výchovy k socialistickému vlastenectvu a proletárskemu internacionalizmu, zdroj, ktorý v duchu línie XIV. zjazdu KSČ má z hľadiska požiadaviek výstavby socializmu i potreby jeho spoľahlivej obrany, prirodzene, v plnom súlade so záujmami všetkých socialistických krajín na čele so ZSSR, čo povedať nielen dnešným, ale i budúcim pokoleniam.

Vojenskopolitická linie

IX. sjezdu KSČ

Čtvrt století uplynulo od vytyčení generální linie socialistické výstavby v Československu na IX. sjezdu KSČ. Čtvrtstoletí činorodé práce československého lidu, čtvrtstoletí dramatických politických událostí, v nichž se prověřovala správnost této generální linie.

IX. sjezdu zůstává v našich novodobých dějinách přívlastek sjezdu, na němž gottwaldovské vedení strany formulovalo generální linii výstavby socialismu v naší zemi. Je to jedna z nejvýznamnějších událostí nejen v poúnorovém období, ale vůbec v našich novodobých dějinách. To proto, že uzavíral některé procesy předchozího vývoje naší země a zároveň otevíral a uvolňoval cestu procesu v dosavadní historii našich národů nejvýznamnější — cestu výstavby socialistické společnosti. IX. sjezd zakončil proces poúnorového formování generální linie výstavby socialismu a ve sjezdových dokumentech, zvláště ve známých „10 bodech“ sjezdového vystoupení Klementa Gottwalda, jí dal konkrétní podobu. IX. sjezd shrnul všechny problémy, které si strana vyjasňovala v poúnorovém období, kdy postupně formulovala hlavní zásady dalšího postupu v hlavních oblastech společenské činnosti (např. otázky pětiletého plánu, zemědělské politiky, problematiku živnostníků aj.), přistoupil dále k řešení některých dalších problémů (otázky kulturní revoluce, problematiku inteligence) a konečně se pokusil hodnotit již i první zkušenosti z realizace generální linie. Z těchto tří hlavních oblastí se vytvářela generální linie IX. sjezdu, jež svým způsobem vyjádřila hlavní směry, obsah, tempo a cíle socialistické přestavby naší společnosti.

Centrálním bodem linie socialistické výstavby Československa byl úkol vybudovat materiálně výrobní základnu socialismu. Tento úkol je rozpracován v prvních čtyřech bodech Gottwaldova referátu a obsahuje takové náročné úkoly, jako je rozvoje výrobních sil celého národního hospodářství, likvidace či podstatné zmírnění negativních rysů současné ekonomiky, řešení úkolu socialistické přestavby vesnice a industrializace Slovenska jako ekonomický základ řešení politického problému zrovnoprávnění obou národů. Úkoly v oblasti ekonomiky sledovaly vytvoření předpokladů pro trvalý růst životní úrovně lidu jako hlavního politického cíle generální linie strany.

Vedle ekonomické problematiky sjezd zdůraznil, že spolu s přeměnami v této oblasti musí proběhnout i podstatné přeměny v oblasti ideologické nadstavby. Proto věnoval IX. sjezd značnou pozornost otázkám socialistické kulturní revoluce, jejímž úkolem je dokončit politickou porážku buržoazie. V souvislosti s tím sjezd orientoval celou stranu na výchovu všeho našeho lidu v duchu marxismu-leninismu tak, aby myšlenky proletářského internacionalismu a socialistického vlastenectví zvítězily nad buržoazním nacionalismem a kosmopolitismem. Nedílnou součástí byla orientace na vytvoření nové, socialistické kultury, přístupné všemu lidu. Výraznou pozornost v oblasti kulturní revoluce věnoval sjezd úkolu vychovat novou, s dělnickou třídou úzce spjatou inteligenci, z lidu vzešlou a lidu oddanou. Zároveň však sjezd zdůraznil nutnost získat a převychovat tu část staré inteligence, která dosud nepřešla na pozice dělnické třídy.

Značnou pozornost IX. sjezd po právu věnoval nejdůležitějšímu nástroji výstavby socialismu — lidově demokratickému státu a státnímu aparátu. Vytyčil úkol zbavit státní aparát všech nepřátelských elementů, zajistit, aby orgány státu byly chráněny před nebezpečím byrokratismu a tak státní aparát přetvořit v nejdůležitější nástroj výstavby socialismu, neustálého upevňování lidově demokratické moci a likvidace reakčních tendencí třídního nepřítele, upevňování jednoty všeho lidu. To zdůraznil Klement Gottwald v sedmém bodě svého vystoupení, když zdůraznil význam Národní fronty jako politického výrazu bloku, svazku pracujícího lidu měst a venkova.

IX. sjezd se zabýval i zahraničně politickou orientací naší zahraniční politiky, jejímž základem bylo věčné spolenectví se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy.

Zárukou dosažení historických cílů stanovených IX. sjezdem byla vedoucí úloha komunistické strany a její další upevňování. Proto se IX. sjezd zešířoval zabýval celým komplexem vnitrostranických otázek. Vyzval celou stranu k důslednému uplatňování leninských principů stranického života, k neustálé ideologické výchově všech členů a k upevňování vedoucí úlohy strany ve společnosti. Sjezd rozhodl o zavedení Roku stranického školení a přijal nový organizační řád, vyjadřující cíl politiky strany — vybudovat socialistickou společnost, jakož i zásady a normy vnitrostranického života.

Tato stručná rekapitulace hlavních úkolů generální linie IX. sjezdu ukazuje, že IX. sjezd dokončil zpracování všech základních otázek linie výstavby socialismu. Tato linie, jak ji známe z dokumentů sjezdu, představuje konkrétní aplikaci Leninova plánu výstavby socialismu a zkušeností KSSS, podmíněnou danými objektivními a subjektivními faktory. Je to linie pokojné výstavby socialismu, odpovídající daným možnostem země, linie, která v sobě odráží i dané představy vedení strany o konkrétních cestách této výstavby.

Příprava a průběh IX. sjezdu výrazně ovlivnily i život armády. Příprava sjezdu a zvláště jeho vlastní průběh pomohly komunistům v armádě především ujasnit si obsah vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, dokončit proces formulace generální linie vojenské politiky strany.

Strana formulovala svou vojenskou politiku v r. 1948 v několika základních dokumentech. V prvním armádním rozkaze prezidenta republiky Klementa Gottwalda

z 16. června 1948 obrátila strana pozornost k problematice ideologické výchovy armády v duchu zásad obrany socialistické vlasti a na materiální výstavbu armády.

Vládní prohlášení, které přednesl předseda vlády Antonín Zápotocký v Národním shromáždění 17. června 1948, pak orientovalo armádu na její hlavní úkoly — politickou výchovu a materiální výstavbu a zvýraznilo nutnost řešení kádrových otázek ve velitelském sboru — dokončení očisty a započetí výstavby nového velitelského sboru. Již těmito dokumenty strana v r. 1948 armádě vytyčila generální směrnicí jejího vývoje — kurs na výstavbu armády socialistického typu.

Zásadní význam pro další vývoj armády mělo vystoupení Klementa Gottwalda při zahájení IV. běhu školy pro osvětové důstojníky v Praze v říjnu 1948. Zde Klement Gottwald formuloval hlavní směry a cíle politické výchovy příslušníků armády, vyzdvihl úlohu morálního činitele při výstavbě socialistické armády a odsoudil přežívající názory o nepolitčnosti armády. Za výlučný ideologický základ celé práce a života armády, za základ vojenské vědy označil Klement Gottwald marxismus-leninismus. Tak byly již v r. 1948 formulovány základní myšlenky vojenské politiky strany v období socialistické výstavby. Listopadové plénum ÚV KSČ v r. 1948 svojí orientací na socialistickou výstavbu vytvořilo příznivé politické klima i pro další rozpracování otázek obrany socialistické vlasti.

Předsejzdová kampaň před IX. sjezdem poskytla řadu příležitostí k dalšímu prohloubení, ale i popularizaci těchto myšlenek. Byly to divizní konference, na nichž ve vystoupení některých představitelů AVSP vidíme snahu dále upřesnit hlavní úkoly strany na úseku armády a rozvíjet tak linii listopadového pléna. Tyto zatím neutříděné a neuzavřené názory a náměty v průběhu jara 1949 postupně krystalizují a nabývají již mnohem konkrétnější podoby zvláště ve vystoupení představitelů armády na některých krajských konferencích strany, konaných těsně před IX. sjezdem (7. a 8. května 1949). Ve vystoupení některých delegátů krajských konferencí strany z řad armády můžeme již vyčíst některé hlavní myšlenky vojenské politiky strany, jak jsou později formulovány v dokumentech IX. sjezdu. V tomto směru jsou nejvýznamnější vystoupení představitelů armády na krajské konferenci v Praze a v Bratislavě, kde vystoupili vedoucí sluzební a straníční funkcionáři armády. Ministr národní obrany armádní generál Ludvík Svoboda ve svém vystoupení na krajské konferenci v Praze formuloval cíl

vojenské politiky strany na úseku výstavby ozbrojených sil. „Chceme vybudovat armádu nového typu, armádu naprosto věrnou lidu, oddanou dělnické třídě, armádu pravidelnou a bojeschopnou, která zajistí budovatelské úsilí nás všech, naši cestu k socialismu a posílí tak tábor světového míru, v jehož čele stojí naše záštita a nejvěrnější spojenec, Sovětský svaz. Do budoucna si klademe nejvyšší úkol, vyrovnat se zářnému vzoru, slavné hrdinné Sovětské armádě, naši osvoboditelce.“¹⁾ Ve svém vystoupení zdůraznil ministr také úlohu, která připadá komunistům při výstavbě takové armády. „Usilujeme o to, aby vzornými vojáky a veliteli, příkladnými a nadšenými budovateli naší lidové armády byli především komunisté. Úkolem komunistů v armádě je, aby svým bolševickým elánem v plnění povinností, politickou vyspělostí, iniciativou, odbornou zdatností a ostražitostí strhli za sebou všechny ostatní. To ukládáme nejen těm, kdož budují armádu jako poddůstojníci či důstojníci z povolání, nýbrž těm, kdož jako komunisté vstupují do armády z civilních povolání, aby splnili základní vojenskou službu nebo cvičení ve zbraní.“²⁾

Na celkové aspekty vojenské politiky strany a problematiky výstavby lidové armády poukázal ve svém vystoupení na krajské konferenci strany v Praze náčelník HSVO náměstek ministra NO divizní generál JUDr. Jaroslav Procházka. Zdůraznil zvláště, že úkol výstavby armády není jen úkol branně technický, ale především politický, třídně politický. „To znamená, že obranu vlasti nutno brát politicky, jako životní věc všeho lidu a dělnické třídy, umět bojovat politicky proti nepřátelským jevům a vlivům... dělat lidovou politiku obrany vlasti, jak ji hlásal už před válkou soudruh Gottwald.“³⁾ Generál Procházka ve svém vystoupení zasadil úkol výstavby lidové armády do širokého rámce problematiky lidové obrany vlasti a poukázal na to, že při vši odpovědnosti, která padá za výstavbu armády především na vrub komunistů v armádě, nesmí být úkol výstavby armády chápán jednostranně jen jako záležitost vojáků-specialistů. „Všechen lid, celý národ musí pomáhat budovat novou armádu, musí ji pomáhat budovat především z třídně politického hlediska. Jinak by to nebyla lidová armáda... Je třeba, aby si komunisté ještě jasněji uvědomili, že věc obrany vlasti a také věc

budování armády je jejich nejvlastnější věcí a aby podle toho jednali.“⁴⁾ Generál Procházka také formuluje poprvé úkoly na úseku branné výchovy všeho lidu: „Vychovávat občany k novému činnorodému lidově demokratickému vlastenectví, k pevné a neochvějné oddanosti lidu, režimu, vlasti, nejen slovy, ale skutky, a to nejen v budovatelském úsilí, ale i ve věcech obrany plodů tohoto úsilí před úklady zvenčí i zevnitř.“⁵⁾

Ve zmíněných vystoupeních vedoucích představitelů armády na krajské konferenci pražské organizace strany v květnu 1949 jsou již obsaženy všechny hlavní prvky linie vojenské politiky strany, jak je obsahuje linie IX. sjezdu. K těmto vystoupením řadíme i vystoupení poslance štábního kapitána Viliama Šalgoviče na krajské konferenci KSČ v Bratislavě 8. května 1949, který upozorňoval komunisty na Slovensku především na řešení kádrových otázek armády, na širokou podporu náboru dělnicko-rolnických kádřů stranickými organizacemi na Slovensku. Všechna vystoupení vojenských delegátů na krajských konferencích strany, zabývající se vesměs problematikou výstavby armády v období přechodu k socialismu, vyúsťují v požadavek, který formuloval náměstek ministra národní obrany generál Procházka v jeho vystoupení ve Vojenské akademii 26. dubna 1949: „... Vybudovat pravidelnou, přisně ukázněnou armádu a dosáhnout co největší bojové pohotovosti a připravenosti.“

Účast a vystoupení vojenských delegátů na krajských konferencích strany⁶⁾ představuje vyvrcholení předsjezdové kampaně v armádě, nesené ve směru prosazení vojenské politiky strany, pokud se týče úkolů budoucí výstavby armády. Významnou součástí příprav armády na IX. sjezd však tvoří i proces ujasňování místa a úlohy stranické organizace v armádě, metod stranické práce v armádě při zajišťování náročných úkolů výstavby armády a vůbec celý komplex vnitrostranické problematiky. Příležitostí k ujasnění těchto otázek se stala diskuse o návrhu vložky, týkající se stranické práce v armádě, pro nový organizační řád strany.

Tato diskuse se stala příležitostí pro zhodnocení dosavadního stavu stranické práce v armádě, její náplně, metod i organizační struktury, a vzešly z ní náměty na zlepšení stavu stranické práce v armá-

¹⁾ Tamtéž, str. 45

²⁾ Tamtéž, str. 45

³⁾ „IX. sjezd a úkoly lidově demokratické československé armády“ str. 37–38, Naše vojsko 1945, Praha.

⁴⁾ Tamtéž

⁵⁾ Tamtéž, str. 44

⁶⁾ Na krajských konferencích byly také zvoleny delegáti na sjezd. Celkem bylo zvoleno 75 příslušníků armády za delegáty sjezdu, z toho 24 vojáků základní služby. [Fond 33, krabice 26, nezařazeno, AUV KSČ].

dě, z nichž mnohé pak obsahuje linie vojenské politiky IX. sjezdu.

Vytyčením obecných problémů výstavby armády v období výstavby socialismu a úkolů, jež přitom připadnou stranické práci v armádě, jakož i podrobnějším propracováním některých konkrétních problémů, byl dokončen proces ujasňování linie vojenské politiky strany v předsjezdovém období. Komunisté v armádě byli připraveni na nadcházející IX. sjezd strany. Byli schopni doplnit a rozvinout generální linii strany na výstavbu socialismu v ČSR i v oblasti lidové demokratické vlasti.

Jednání IX. sjezdu se zúčastnili mezi jeho delegáty i delegáti útvarových organizací strany v armádě. Bylo to poprvé v historii naší strany, že na jejím sjezdu zasedali řádně zvolení zástupci stranických organizací z armády. „Už v pouhém tomto faktu se zračí hluboké přeměny, ke kterým došlo v armádě po slavném únorovém vítězství.“⁷⁾ Na sjezdu vystoupili jménem armády 4 delegáti — mj. ministr národní obrany generál Svoboda, frekventant ŠDD v Pardubicích Josef Franěk a náčelník HŠVO generál Procházka. Jejich vystoupení, jež se setkala na sjezdu s velmi pozitivní odezvou, obsahují hlavní myšlenky o cílech, prostředcích a metodách výstavby Čs. lidové armády v období socialistické výstavby země, o úloze armády při zabezpečování obranyschopnosti republiky. Myšlenky, obsažené ve vystoupeních představitelů armády, sjezd schválil. Vyjadřují rozvedení generální linie vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, formulované ve známých 10 bodech, vyjádřených na IX. sjezdu strany v referátu Klementa Gottwalda. 5. bod zdůraznil, že „...je nutné dále upevňovat a zlepšovat náš lidově demokratický státní aparát, aby zvládl všechny úkoly, které nám vyvstanou na cestě k socialismu... Nutno bdít nad tím, aby do státního aparátu, zejména do jeho ozbrojených složek — Sboru národní bezpečnosti a armády — nepronikly protilidové, protistátní a reakční živly, a pokud tam ještě zůstaly, tedy je odhalovat a odstraňovat.“⁸⁾

Východním bodem vojenské politiky strany byla leninská myšlenka o nutnosti zabezpečení státu diktatury proletariátu před nebezpečím imperialistické agrese. Vedení naší strany znalo Leninova slova pronesená na VIII. sjezdu VKS(b) o tom, že „...utlačovaná třída musí skutky dokázat, že

je nejen s to svrhnout vykořisťovatele, ale i zorganizovat se k sebeobraně...“⁹⁾ a řídilo se jimi. Vypracování linie vojenské politiky strany IX. sjezdu je výrazem respektování obecných zákonitostí výstavby socialistického státu. Z těchto teoretických pozic vycházel IX. sjezd při vytyčování linie vojenské politiky strany, neoddělitelné součásti procesu socialistické revoluce.

Současné IX. sjezd vycházel z běžně přijímaného rozboru dané mezinárodní a vnitrostátní situace, jenž ukázal, že je třeba do budoucna zabezpečit výstavbu socialismu před jakýmkoliv pokusem o restauraci kapitalismu. Klement Gottwald ve svém sjezdovém referátu ukázal na choutky domácí i zahraniční reakce, na válku proti lidově demokratickému Československu, v níž by mělo dojít k restauraci kapitalismu.¹⁰⁾ Založení útočného Severoatlantického paktu v dubnu 1949 ukazovalo, že světový imperialismus nezůstává jen u přání.

Bylo to tedy v neposlední řadě i celkové zostření mezinárodní situace, jež diktovalo nutnost věnovat zvýšenou pozornost upevnění obranyschopnosti státu, neboť bez zabezpečení obrany lidově demokratických států nebylo možné zajistit mírovou výstavbu socialismu.

Rozbor vnitřních a zahraničně politických podmínek, v nichž se naše země nacházela, umožnil vytyčit linii výstavby armády socialistického typu. Vojenská politika strany IX. sjezdu tak vychází z obecné politiky strany, doplňuje ji a navazuje na ni, tvoří její nedílnou a neoddělitelnou součást.

Klíčovým problémem vojenské politiky strany byla výstavba nové armády, armády socialistického typu. Tento úkol vyplýval z myšlenky, obsažené v pátém bodě referátu Klementa Gottwalda, který vytyčoval úkoly státnímu aparátu: „Je nutno dále upevňovat a zlepšovat náš lidově demokratický státní aparát, aby zvládl všechny úkoly, které nám vyvstanou na cestě k socialismu.“

Pro armádu to znamenalo „...výbudovat armádu podle vzoru Sovětské armády jako spolehlivý mocenský nástroj dělnické třídy a pracujícího lidu, jako armádu pravidelnou a přísně ukázněnou. Chceme do-

⁷⁾ V. I. Lenin, Spisy 29, str. 148, SNPL 1955, Praha

¹⁰⁾ „... Jaká je nynější linie reakce? Nynější linie reakce je linie na válku proti republice a na porážku republiky v této válce... Dále je nynější linie reakce linií na obnovení kapitalismu... Konečně je linií reakce linie na likvidaci národní svobody a státní nezávislosti Československa“ (Protokol IX. sjezdu KSČ, vydal ÚV KSČ 1949, Praha, str. 105)

⁷⁾ Generál Dr. Jaroslav Procházka ve svém vystoupení na IX. sjezdu KSČ. (Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, ÚV KSČ, Praha, 1949 str. 401.)

⁸⁾ Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, ÚV KSČ Praha, 1949, str. 102—103

sáhnout vyšší bojeschopnosti než která-koli kapitalistická armáda, učinit z armády důstojnou a věrnou spojenkyni Sovětské armády a armád lidově demokratických zemí. Jedině taková armáda je schopna být pevnou a spolehlivou záštitou lidově demokratické vlasti," jak hlavní cíle vojenské politiky strany formuloval ve svém sjezdovém vystoupení generál Procházka. Tento úkol mohl být splněn jen za předpokladu, že při jeho výstavbě budou respektovány zákonitosti socialistické výstavby společnosti.

IX. sjezd pochopitelně nezástal jen u pouhé formulace hlavního úkolu vojenské politiky strany, ale rozpracoval jej do několika úkolů, jejichž splnění mělo zaručit, že naše armáda bude budována jako armáda socialistického typu.

V prvé řadě šlo o to, aby naše armáda byla budována jako pravidelná socialistická armáda. To vyžadovalo, aby v její výstavbě byly uplatňovány leninské principy výstavby socialistické armády. Na prvním místě stál požadavek přísného uskutečnění třídního principu výstavby armády, jenž by zaručil, že celý systém výchovy, organizace, třídně politické složení velitelského sboru, bojová příprava a politická příprava povede k soustavnému upevňování lidově demokratického státu. Při realizaci třídního principu na prvním místě stál požadavek další důkladné očisty velitelského sboru: „Nutno bdít nad tím, aby do státního aparátu, zejména do jeho ozbrojených složek — SNB a armády — nepronikly protilidové, protistátní a reakční živly, a pokud tam ještě zůstaly, tedy je odhalovat a odstraňovat. Reakci musí být jasné, že, v tomto směru nebudeme dělat žádných polovičatostí.“¹¹⁾ Tato směrnice sjezdu vycházela ze skutečnosti, že přes dosavadní průběh očisty nebyla ještě situace v armádě v dobrém stavu, jak na to upozornila mj. předsjezdová příprava armády. Důsledná očista armády byla tedy jedním z prvních předpokladů úspěšné výstavby armády.¹²⁾

Druhou stránkou třídního principu při výstavbě nové armády bylo respektování požadavku doplnění velitelského sboru armády velitelskými kádry dělnicko-rolnic-

kého původu. „Zkušenost nás učí, že pro budování socialismu si musí pracující lid vytvořit a vychovat vlastní inteligenci pocházející z jeho středu a s ním třídně a ideologicky spjatou. Budeme proto dále rozšiřovat síť škol a kursů, v nichž schopní a nadaní dělníci a rolníci synové a dcery budou se urychleně školit, aby mohli zaujmout odpovědná místa v hospodářství, ve veřejné správě, ve Sboru národní bezpečnosti, armádě a ve veřejném životě vůbec.“ Doplnění armády příslušníky dělnické třídy a pracujícího rolnictva bylo významným prostředkem upevňování socialistického charakteru armády. Proto sjezdové dokumenty otázce náboru mladých dělníků a rolníků věnují značnou pozornost.

Výraznou součástí linie vojenské politiky strany tvoří směrnice sjezdu o tom, že základem veškeré výchovy vojskoodborné i politické musí být v armádě marxismus-leninismus. Znalost marxismu-leninismu sjezd vytyčil pro příslušníky armády jako služební povinnost. Zvládnutí marxismu-leninismu byla hlavní cesta k překonání buržoazních ideologií, apolitičnosti, buržoazního nacionalismu a pacifismu, jež stále mezi příslušníky armády měly svůj vliv. Proto za hlavní cíle politické výchovy v armádě sjezd stanovil pomáhat vypěstovat a utvrdit nové socialistické vlastnictví, rozvíjet city národní hrdosti a socialistického sebevědomí, city proletářského internacionálního. Zahraničně politické zaměření republiky na úzké spojení se Sovětským svazem a lidově demokratickými státy — jak je vytyčil IX. sjezd — vyžadovalo upevňovat spojení Československé lidové armády se Sovětskou armádou a armádami ostatních lidových demokracií, neboť toto spojení představuje hlavní záruku bezpečnosti naší země a bojeschopnosti armády. Sjezd proto také stanovil, že základem odborné přípravy zvláště velitelských kádřů armády se musí stát sovětská vojenská věda a sovětské vojenské umění, vycházející z učení marxismu-leninismu a disponující nepřekonatelnými zkušenostmi Sovětské armády z vítězné Velké vlastenecké války. Výstavba armády podle vzoru Sovětské armády umožňovala budovat armádu jako armádu seudobou, schopnou vést ozbrojený boj na soudobé úrovni vojenskosti a vojenské techniky.

Výrazným požadavkem IX. sjezdu klade-
ným na výstavbu armády, je požadavek, aby armáda byla budována jako neoddělitelná součást našeho lidu. Šlo o to, aby armáda žila zájmy lidu, zvláště velitelský sbor armády znal a ztotožňoval se se zájmy pracujících, k jejichž ochraně se ar-

¹¹⁾ Tamtéž, str. 103

¹²⁾ Předúnorová hlediska očisty po únoru nestála. „Máme dnes jiná měřítka, odpovídající dnešní povaze reakce... Do lidově demokratické armády nepatří ani lidé bez pevné politické páteře, kolísající, pošliňující na západ, všelijací alibisté, nevěřící v sílu lidu a pevnost lidově demokratických řádů. Pokyn s. Gottwalda odhalovat a odstraňovat z armády reakční živly bez jakékoli polovičatosti, je pro nás rozkazem.“ [Generál Procházka na IX. sjezdu — Protokol IX. řádného sjezdu KSČ, vydal ÚV KSČ 1949, Praha, str. 401.]

máda připravuje. IX. sjezd tak zvýraznil jeden z vůdčích principů výstavby armády socialistického typu, totiž její úzké spojení s lidem, jež upevňuje a znásobuje vnitřní jednotu armády. Jako hlavní formu upevňování jednoty armády s lidem vytyčil IX. sjezd zvláštní patronáty závodů nad vojenskými jednotkami, neboť dosavadní zkušenosti z patronátní činnosti ukázaly, jak je důležitá a oboustranně přínosná účast armády na budovatelském úsilí lidu.

Pro armádu, jako pro celou naši společnost, platil požadavek IX. sjezdu k dalšímu upevňování vedoucí úlohy strany. Sjezd zdůraznil zásadu, že za splnění úkolů obrany socialistické vlasti, je výstavbu Čs. lidové armády v prvé řadě odpovídají komunisté. Sjezd apeloval na komunisty v armádě, aby pomohli skoncovat s přežitými názory ze starých dob, kdy „za správného a šikovného, zkrátka populárního vojáka byl považován ten, kdo dovedl nejobratnější se ulejt, nejlépe simulovat, nejnápadněji přetáhnout večerku, a za hloupého ten, kdo vojnu „žere“ a poslušně dělá to, co mu vojenští páni nařizují.“¹³⁾

Vychovat masu vojáků k uvědomělému poměru k vojenské službě v lidové armádě — to je jeden z předních úkolů komunistů v armádě.

Upevnění vedoucí úlohy strany v armádě precizoval sjezd do řady konkrétních úkolů. Šlo především o podstatné zvýšení celkové ideové úrovně komunistů, aby tak mohli zesílenou měrou ovlivňovat všechny úseky výstavby armády. Bylo třeba posílit leninské metody stranické práce stranických orgánů a organizací a odstranit projevy diktátorství a sektářství izolující vliv strany na masy. Rozvinout širokou agitačně propagační práci v masách vojáků-nestraníků a získat je pro svědomité plnění vojenských úkolů. Za tím účelem zintenzívnit ideovou činnost stranických orgánů všech stupňů, jakož i činnost osvětového aparátu a jednotlivých stranických organizací. Aby mohli komunisté tyto náročné úkoly plnit, bylo třeba urychleně realizovat i řadu úkolů na úseku organizační výstavby stranických organizací, orgánů a orgánů osvěty. Sjezd ukázal, že bude nutné dobudovat a upevnit politicko-výchovné a osvětové orgány, a to jak kádrové, tak organizačně. V tomto směru sjezd vyzval všechny stranické organizace a celou stranu, aby pomohly v úspěšném dokončení mobilizace stranických pracovníků do armády. Pro další upevnění stranické organizace v armádě bylo svrchané důležité přijetí nového organizačního řádu strany, jenž poprvé v dějinách naší strany obsahoval (v § 25) i ustanovení o tom, že

„členové strany a kandidáti v armádě a ve Sboru národní bezpečnosti sdružují se v útvarových organizacích jako organizacích základních. Tyto útvarové organizace se tvoří a pracují podle směrnic představení Ústředního výboru.“¹⁴⁾ Tímto ustanovením nového organizačního řádu bylo definitivně dokončeno přechodné poučovací období, kdy vojáci byli po určitou dobu organizováni v místních organizačních stranách, a byly vytvořeny organizační předpoklady pro důsledné uplatňování vedoucí úlohy strany v armádě. Sjezd zdůraznil význam dodržování leninských norem stranického života a nutnost respektovat specifiku zvláštnosti armády ve stranické práci. Prosazoval přitom správnou relaci mezi obecnou a vojenskou stránkou politiky strany. Zdůraznil, že stranická organizace v armádě musí respektovat zvláštnosti armádního organismu a z nich vyplývající zvláštnosti vojenské politiky strany a bojovat za realizaci vojenské politiky strany. Konkrétně to vyžadovalo, aby stranická organizace více než doposud zaměřovala svou pozornost na problematiku odborné vojenské, tzn. na problematiku zvládnutí vojenské vědy a technického umění, na otázky organizační výstavby armády, technické připravenosti armády a vůbec bojeschopnosti.

Na přední místo v problematice upevnění bojeschopnosti armády vyzdvihl IX. sjezd nutnost upevnění vojenské kázně v armádě. „Práce a organizace vojáků-komunistů se vyznačuje některými zvláštnostmi, které souvisí se zvláštní povahou armády, ve které má největší význam kázeň a nedílná velitelská pravomoc. Bez železné vojenské kázně, přesného plnění velitelských rozkazů nemůže být úspěchu ani v boji, ani ve výcviku. Nejpevnější povinností komunistů je uplatňovat kázeň, pomáhat veliteli a politickým orgánům upevňovat velitelskou autoritu.“¹⁵⁾ Sjezd rázně odsoudil názory, jež vykládaly pokřiveně „lidový“ charakter armády a velitelů a formuloval hlavní charakteristické rysy lidové armády.¹⁶⁾

Vyzvedl nutnost všestranného uplatňování autority vojenských velitelů a ukázal, že skutečná autorita velitele lidové armá-

¹⁴⁾ Organizační řád KSČ, přijatý na IX. sjezdu KSČ. Protokol IX. sjezdu, str. 524–525

¹⁵⁾ Generál Procházka na IX. sjezdu. Tamtéž, str. 403

¹⁶⁾ „Lidově demokratická armáda je naše armáda, armáda osvobozeného lidu, stráž nezávislosti a ochránkyně revolučních vymožeností lidu, a proto musí být lepší, bojeschopnější, uspořádanější a ukázněnější, než všechny dosavadní armády. Její bojeschopnost a kázeň musí být založeny především na politickém uvědomění a záníceném lidově demokratickém vlastenectví všech jejích příslušníků.“ Tamtéž.

¹³⁾ Tamtéž, str. 484

dy je podmíněna novým socialistickým obsahem nedílné velitelské pravomoci. IX. sjezd tak vyzdvihl zásadu přísného centralismu armády, realizovaného jediným velitelem, jako nezbytné organizační formy řízení a výstavby armády, odpovídající zvláštnostem vojenského organismu. Nedílnou velitelskou pravomoc ovšem bude třeba naplnit novým obsahem, založit ji na nových vnitřních vztazích v armádě, na nových vztazích mezi příslušníky armády. Sjezd ukázal, že bude třeba naučit velitele, aby se ve své práci stále větší měrou opírali o pomoc a spolupráci se stranickými organizacemi a aby velitelé - komunisté vytvářeli ve své práci podmínky pro družnou spolupráci se stranickými orgány a organizacemi v armádě. Při zdů-

raznění významu místa velitele v armádě a jeho nedílné velitelské pravomoci ovšem strana zdůraznila, že ani v armádě nestojí velitel nad stranou a mimo její kontrolu.

Podrobné rozpracování generální linie vojenské politiky strany v období výstavby socialismu, jak jsem se ji snažil v krátkosti vystihnout, shrnul IX. sjezd v jednoznačný úkol, postavený před všechny komunisty v armádě: „Generální linií naší strany je dnes linie budování a výstavby socialismu v naší vlasti. Linií vojáků - komunistů musí být především budování a výstavba lidově demokratické armády, mnohem lepší po všech stránkách, lepší armády, než byla předmnichovská armáda... Cíle dosáhneme, neboť se budeme řídit příkazy IX. sjezdu.¹⁷⁾“

Linie vojenské politiky strany, vytyčená na IX. sjezdu, je linií výstavby armády socialistického typu. Obsahuje všechny obecné principy a zákonitosti výstavby socialistické armády, které — s přihlédnutím k našim československým zvláštnostem — se v ní rozhodující měrou prosazují. Strana vytyčila linií své vojenské politiky jasně a jednoznačně. To vytvořilo podmínky k tomu, aby všichni komunisté a poctiví nestraníci v armádě, jakož i celá strana a naše lidově demokratická společnost urychleně přistoupili k její realizaci — k výstavbě Československé lidové armády jako armády socialistické. Před naší armádou se dokořán otevřela nová etapa vývoje — etapa výstavby socialistické armády v Československu.

¹⁷⁾ Generál Procházka na IX. sjezdu. Protokol IX. sjezdu, str. 404

Některé důsledky **HROMADNÉHO NIČENÍ**

V každé oblasti lidské činnosti vždycky pocítujeme nutnost srovnávat nové se starým, dostatečně známé s méně známým, složité s jednoduchým. Je tomu tak přirozeně i při studiu problematiky války. Hovoříme-li dnes o budoucí možné válce, pak jen velmi těžko si ji můžeme přesněji představit v plné šíři. Ať chceme nebo ne, vždycky se v této souvislosti obracíme ke zkušenostem a představám z doposud největší války lidských dějin — ke druhé světové válce. Měřítkem veškerých hodnot se stalo proto posouzení rozdílů poslední světové války s hypotetickou válkou budoucí. Má to své výhody, ale i určité nepříznivé momenty. Výhody především v tom, že souměřitelnost na základě velmi propracovaných, známých a širokých válečných zkušeností, které učinila v podstatě tatáž generace, která může vést i eventuální budoucí válku. Kontinuita jejich zkušeností, nepřevzatých žádným prostředníkem, je hlavním kladným momentem. Pokud pak vystupuje další generace, která se přímo nezúčastnila druhé světové války, pak je nepopíratelné, že i ona byla a je vychována generací předchozí a tedy ve velké míře přejala zkušenosti starších druhů, učitelů. Těch, kteří mají naprosto přesné osobní prožitky a názory na realitu druhé světové války. Negativním momentem je však to, že právě tyto zkušenosti, dosud čerstvé, osobní a proto působivé, mohou zkreslit přístup k hodnocení nových skutečností, které se právě jako nové nemusí zdát. Lpění na vlastních zkušenostech, byť velmi úspěšných, není tedy vždy pro zkoumání nové reality pozitivním jevem.

Hlavním určujícím faktorem pro charakter příští možné války jsou skutečnosti, které souvisí s charakteristikou válčících stran a s charakteristikou prostředků, které k realizaci svých cílů tyto strany použijí.

Je obecně známo, že budoucí válka (mluvíme zde o světové válce) by byla střetnutím dvou naprosto antagonistických společenských systémů, které mají k dispozici kvalitativně zcela jiné prostředky. Mezi kvalitativně nové prostředky (myšleno vzhledem ke druhé světové válce) počítáme:

- jaderné zbraně,
- řízené střely všeho druhu,
- jaderné pohony,

- reaktivní letectvo,
- mezikontinentální rakety,
- laserovou, infračervenou, pelengační, transistorovou a další techniku.

Charakteristika těchto prostředků a pochopení, že jde o skutečně jinou kvalitu než u používané techniky ve druhé světové válce jsou natolik zřejmé, že se s tím nemusíme dále zabývat. S tím souvisí i zásadní změny v pojetí druhů ozbrojených sil a druhů vojsk. I to je dostatečně známé. To všechno jako celek je tedy oblast kvalitativních změn.

Druhá, stejně důležitá, je v tom, že budoucí válka vedená těmito novými prostředky může být prakticky chápána jen jako střetnutí starého a nového společenského řádu. Vyhraněně antagonistický vztah těchto faktorů přináší do možného střetnutí nebývalý rys nesmiřitelnosti, nekompromisnosti a totality ve všech směrech. Již tedy jen ze srovnání těchto skutečností je zřejmé, že máme co činit s posuzováním války kvalitativně zcela jiné než byly všechny předchozí, a to včetně druhé světové války.

Právě proto je třeba si všimnout některých okolností, které se zdají být v obou posuzovaných válkách dosti příbuzné a souměřitelné. Všimněme si jich proto, že právě ony to jsou, které nás svádí ke srovnání nesrovnatelného.

Obvykle udávané charakteristiky války, operace a boje za použití jaderných zbraní

O jaderných zbraních mluvím s jistým záměrem. Priorizovány jsou proto, že je odvodněná domněnka, že ze všech zbraní hromadného ničení právě ony to budou, které zaručí největší obapolně přijatelné výsledky. Ostatně ani chemické, ani biologické zbraně nejsou na bojištích něčím novým.

Vraťme se nyní k charakteristikám, které jsou obvykle přisuzovány válce v podmínkách použití jaderných zbraní. Válka je charakterizována za těchto podmínek:

- velkým prostorovým rozmachem,
- rozšířením do všech kontinentů,
- průběhem na všech mořích a oceánech,
- úporným charakterem,
- účastí mnohamilionových armád,
- útočným rázem,
- rozhodujícím významem počátečního období,
- rychlým zničením rozlohou malých států.

Operaci a boji se pak obecně přisuzují zvláště tyto rysy:

- vysoká manévrovost,
- rychlá a rozhodná činnost,
- nutnost neustálé iniciativy,
- nutnost pevného a pružného vedení,
- činnost na nesouvislých frontách,
- činnost na širokých frontách,
- rozptýlení sestav,
- rychlý spád událostí,
- velká intenzita činnosti,
- náhlé změny situace.

Uvádím jen hlavní z celkem známých rysů. Jejich výčet nemůžeme pokládat za objev. Zajímavější však je odpověď na otázku, v čem se tyto rysy liší od skutečností platných ve druhé světové válce.

Všimněme si nejprve přívlastků, které jsou kladeny. Týkají se míry. Termíny, jako např. velký, všečen, náhlý, rychlý, mnoho, neustále, nesouvisle, široce atd., atd., ty všechny můžeme vyjádřit mnohostí, tedy kvantitou. Jde proto zcela zřejmě o kvantitativní rysy budoucí války.

Ptejme se nyní, vzhledem k čemu máme posuzovat tyto kvantitativní rysy? Nepochybně opět vzhledem ke druhé světové válce. Zde jsme u prvního problému. Jak a čím tyto kvantitativní rysy vyjádřit, abychom mohli konstatovat, že jsou vyšší než v minulosti?

Vezměme na pomoc některá historická fakta.

Druhá světová válka zachvátila všechny kontinenty buď přímo nebo nepřímo. Zachvátila i všechna moře a oceány. Má tedy předpoklad průběhu jaderné války vyjadřovat tuto skutečnost jen v tom, že se to stane rychleji? Jiná míra mnohosti není.

Dále vystupuje např. účast mnohamiliónových armád. To je však úkaz, který existoval již dokonce v první světové válce, nemluvě o druhé. Několik miliónů vojáků méně nebo více nemůže proto rozhodovat.

Nebo vezměme úporný charakter války. Cožpak sovětsko-německé střetnutí neposkytovalo dostatečně vystihující obraz úpornosti střetnutí dvou antagonistických společenských systémů již ve druhé světové válce?

Uvádí se dále možnost rychlého vyřazení rozlohou malých států. To však jsme již také viděli. Polsko se bránilo tři týdny, Belgie a Holandsko ani dva. Dánsko kapitulovalo během jednoho dne.

A co vysoká manévrovost? I ta již tu byla. Cožpak např. válka v Polsku v roce 1945 není klasickým příkladem? A rozhodná činnost? Té přece prokázala Sovětská armáda v letech 1944 a 1945 na německé i japonské frontě zjevný dostatek.

I když tedy budeme chápat atributy jaderné války v těchto kvantitativních směrech v míře ještě vyšší (přiznejme, že si to můžeme jen velmi těžko představit), přece v podstatě nemůže jít o nic převratně nového. Vždycky z těchto hledisek jde jen o vyšší kvantitu.

Máme však ještě i jiné charakteristické rysy, které přisuzujeme jaderné válce. Tak třeba je to důležitost počátečního období. Jeho význam známe již ze druhé světové války. Pomineme ovšem taková tažení, kde na jedné straně stála veličina nesrovnatelně větší než na straně druhé. Průběh počátečního období německo-polské války nemohl proto nic ovlivnit. Polsko nebylo srovnatelné s Německem ani vojensky, ani hospodářsky. Jiná věc je však, posuzujeme-li válku sovětsko-německou nebo německý boj se západními velmocemi v čele s USA. Důležitost počátečního období vystupuje v souvislosti s okamžitým efektem a nikoli s výsledkem války. Bitvy a tažení bylo možné ještě za druhé světové války vyhrávat počátečním překvapením a úspěchem. Válku samotnou již ne. Tato záležitost dostává nové zabarvení při hypotetickém střetnutí dvou světových koalic jadernou válkou. I na tuto otázku není jednoznačná odpověď. Úspěch je závislý ne na použití jaderných zbraní, ty mají obě koalice ve vyvážené míře, ale na jejich překvapivém použití. Je toto překvapivé použití možné? To však již nesouvisí jen s kvantitativní stránkou věci, ale zejména s otázkou kvalitativní a o té ještě budu hovořit.

Všechny uvedené problémy a mohl bych, pokud se kvantitativních výměrů týká, pokračovat jistě ještě dále, na první pohled svádí k tvrzení, že se vlastně druhá světová válka od budoucí jaderné války neliší ničím jiným, než vyšší kvantitou ukazatelů. O kolik se však liší, to dosud nikdo nepokládal za možné stanovit, pokud nemáme na mysli jisté normativy rozmachu konkrétních útočných operací a údajů o šířkách a hloubkách obranných sestav.

Všimněme si však nyní stále připomínaného rysu jaderné války, totiž její charakteristiky jako války nejzoubovější. Přitom jsme zjevně u podstaty věci. Termínem „nejzoubo-

nější“ se dostáváme do oblasti kvalit. Tedy do oblasti rozhodující pro určení celého jevu.

Dříve než pohovoříme o zhoubnosti války, vraťme se ke vzpomínanému prvnímu rysu: jaderná válka by zachvátila všechny kontinenty. Řekli jsme, že přímo nebo nepřímo tomu tak bylo již i ve druhé světové válce. Pokládali jsme tedy tento rys jen za otázku kvantitativní. Při bližším zkoumání tomu tak ale není. Je jasné, že např. střelba japonských ponorek na východní břehy USA nebo dokonce použití jednotlivých letounů z těchto ponorek proti těmto břehům sice můžeme pokládat za přímé napadení kontinentu, ale nesnese srovnání s tím, co máme na mysli dnes. Totiž zásah mezikontinentálních jaderných prostředků nebo jaderných ponorek. V tom se jasně projevuje rys kvalitativních změn. Ale kromě toho je třeba postižení kontinentu z čistě technického hlediska spojit s faktem postižení hlavního protivníka, ihned se zahájením války, na jeho dosud nikdy nenapadeném území. To je naprosto nový kvalitativní jev. Jeho příčinou jsou jaderné zbraně a jejich obrovská ničivost.

Zhoubnost války

Výměr kvalifikující jadernou válku jako válku nejzhoubnější nemůžeme odvodit z dosud ukázaných kvantitativních rysů. Tyto ostatně nejsou ani stejného řádu a významu, mohou se projevit a nemusí, mohou platit a nemusí platit. Všechny uvedené vlastnosti sice jadernou válku mohou charakterizovat, ale jako takové samy vyjadřují jen podmínky nebo příčiny a důsledky, které všechny dohromady a každá sama o sobě vyplývají z použití jaderných zbraní. Ty jsou totiž podstatné. Již jsem uvedl, že s použitím těchto zbraní i charakter válčících stran. Válku tedy musíme posuzovat podle podstatných znaků a jen podle těch, které jsou vlastní pouze jí.

Možná formulace v tomto případě může znít: jaderná válka je všeobecná, rychlá a hromadná ničení, k němuž je na obou stranách dostatek prostředků a vůle jich nekompromisně použít.

V tom je také nutné spatřovat i vzpomínanou zhoubnost.

Rozvedme nyní uvedené znaky.

Všeobecnost míníme prostorově a současně i co do druhu ničených objektů.

Hromadnost se týká mnohosti ničených objektů i prostředků k tomu použitých, a to vše s možnostmi uskutečnění v krátké době.

Rychlost spočívá v krátkých lhůtách přípravy i vlastního průběhu ničení.

Dostatek prostředků chápeme především jejich mohutností, účinností i početností, přičemž nemůžeme předpokládat takový stupeň jejich vyřazení, který by zabránil dalším projevům masové ničivosti.

Vůle k nekompromisnosti vyplývá z ozbrojeného střetnutí nesmiřitelných společenských řádů.

Jak je vidět, všechny vzpomínané znaky spolu vnitřně souvisí a jako celek zakládají stav, který snese právem přívlastek „nejzhoubnější“. Je samozřejmé, že obsah uvedeného termínu se dotýká obou stran. Předpokládat jeho důsledky jen u protivníka není reálné. I naše řády tuto oboustrannost vyjadřují. Děje se to jistým způsobem jistých formulací:

- možnost vysokých ztrát,
- náhlé změny situace,
- nepřehlednost situace,
- nutnost pevného velení a mnohé další.

Je však pozoruhodné, že v jejich chápání se vyskytují rozpory, které by se již jen z hlediska prosté logiky vyskytovat neměly.

Všimněme si tedy některých nejasností.

Rozpory v chápání funkce jaderných zbraní

Jaderné zbraně vytvářejí svým použitím stav, který zakládá podmínky pro nebývale rychlé a rozsáhlé úspěchy. Současně s tím však platí i opak, totiž vytvoření podmínek pro rychlé a rozsáhlé nezdary. Tak je třeba ve střetnutí dvou stran chápat zmíněnou zhoubnost. Vyjádření totality této skutečnosti je jistě obtížné. Jednak pro nemožnost ji předem přesně stanovit, ale zároveň i pro nechuť ji v celé šíři (byť jen hypotetické) zkoumat a pak sdělit.

A tak prvním rozporem je tvrzení, že jaderná válka je nejzoubnější válkou a že použití jaderných zbraní může způsobit značné ztráty. Jde tedy vlastně jen o jedno slovo: může. To však neznamená, že jde o hraní si se slovy. Správná teze by měla totiž znít: způsobí velké ztráty nebo musí způsobit velké ztráty.

Pokud totiž jde jen o možnost vysokých ztrát, pak také musí jít jen o možnost zhoubné války. Tak ale charakteristika podána nebyla. Pokud by se pak zhoubnost projevovala jen u nepřítele, je to zjevné přeceňování vlastních možností. V každém případě proto musíme brát velké ztráty jako fakt a ne možnost.

Je třeba si uvědomit, že to, co použití jaderných zbraní umožňuje, současně i znemožňuje. Předpokládat trvalé umožnění naší straně a trvalé znemožnění druhé straně je pochybné. Zde se dostáváme k řadě odvozených rozporů, o kterých bychom měli seriózněji uvažovat.

Rychlé tempo a postup skutečně možné jsou, ale zároveň je zrovna tak možná naprostá nehybnost nebo stagnace pohybu.

Mnohamiliónové armády možné jsou, ale zrovna tak je možné mnohamiliónové ničení zabraňující tyto armády postavit, doplňovat a živit.

Soustředění sil na hlavním směru vytváří předpoklady úspěchu, ale zároveň s tím i možnost jejich totálního zničení.

Činnost na směrech můžeme charakterizovat podobně.

Vedení jaderné války vyžaduje pevné velení, ale zároveň je možná naprostá dezorganizace tohoto velení.

Úpornost je předpokladem splnění úkolů a čelení vlivu jaderných zbraní, ale zároveň je možná úplná ochablost.

Vysoký morální duch plní stejnou funkci, zároveň však je stejně možný výskyt hromadné paniky nebo lhostejnosti.

A tak bychom mohli ve všech ukazatelích, kterými je charakterizován průběh jaderné války, najít podobné rozpory, které v žádném případě nemůžeme vyloučit.

Obecné vědomí těchto skutečností nachází přirozeně výraz v požadavcích na přípravu vojsk. Ale nejen v nich. Základním požadavkem je totiž teze, že bez ohledu na možnost velkých ztrát musí zbylé bojeschopné jednotky rozhodně plnit stanovené úkoly. V tom je velký rozpor. Platnost a realita této teze je možná (a to ještě ne vždycky) v případě, kdy i druhá strana současně s námi utrpí velké ztráty. Popření významu a nevšimavost ke ztrátám ve skutečnosti znamená, že se nepožaduje reálné ocenění situace, že úkoly je možné stanovit bez ohledu na poměr sil, že je čistě subjektivní záležitost. Nerozhoduje-li ztráty, pak nerozhoduje ani situace předcházející těmto ztrátám. Stačí stanovit úkol a vojska jej musí plnit. To ovšem není pravda.

V praxi si jen těžko můžeme představit rozhodné plnění úkolů v případě, že divize postrádá dělostřelectvo, že není zásobována, že ztratila druhé sledy a zálohy, že neexistuje podpora letectva atd.

Velké ztráty však nemůžeme chápat jen bezprostředně jako ztráty živé síly a materiálu. V důsledcích to znamená, že třeba vyřazením spojovacích uzlů ztratíme přehled o situaci a není možné pevné velení, že není zpráv o nepříteli a podřízených, sousedech

nebo činnosti vyššího stupně. To všechno rozhodným způsobem ovlivňuje bojové možnosti.

Vzhledem k těmto celkem reálně předvídatelným okolnostem se již řadu let vyžaduje, aby vojska a štáby byly připravovány k řešení složitých situací. Problém je v tom, jak tyto složité situace chápat a jak se v praxi vytvářejí. Můžeme totiž dnes s velkou mírou přesnosti zevšeobecnit dosavadní zkušenosti v tomto směru tak, že složitost chápeme jako:

- řešení různých úkolů,
- řešení velkého počtu úkolů,
- současné plnění více úkolů,
- rychlé tempo příprav a plnění úkolů.

Obecně vyústění můžeme spatřovat v tezi: rychle a často se rozhodovat s důrazem na účinnou činnost při možnosti volit dočasnou dílčí obranu.

Každá dosavadní válka byla ničivá a přinášela ztráty, to je jedním z trvalých znaků válek. Novým rysem v případě jaderné války není pouhá ničivost a pouhé ztráty, ale ztráty a ničení hromadné, všeobšíhlé a rychlé. To vytváří kvalitativně vyšší stav. Proto je především potřebné řešit otázky tohoto druhu, připravovat se na ně a uvědomovat si, že v příští jaderné válce budeme stejně tak hromadně vyhlazovat nepřítel, jak on bude hromadně vyhlazovat nás. Při sebevětší snaze, iniciativě, mohutném vypětí, dovednosti a úpornosti vojsk a velení se nevyhneme tomu, abychom byli postiženi hromadnými ztrátami. Předpokládat něco jiného je fikcí. To nikterak neznamena propadat fatalismu, ale naopak přijmout tuto realitu za vlastní, učinit ji součástí všech našich úvah a praktické činnosti již v době míru. Praktickou činnost pak v tomto směru třeba chápat jako řešení situací, které hromadné vyhlazování přináší. Nejen tedy orientace na snahu v tom smyslu, aby naše ztráty byly co nejmenší, ale zároveň orientace na řešení důsledků našich velkých ztrát.

V tom není obranářství, pasivity nebo přeceňování protivníka a podceňování vlastních možností.

Hromadné ničení přináší novou kvalitu. Její projevy musíme respektovat. Není nic škodlivějšího než předpokládat, že jaderná válka je vlastně shodná s druhou světovou [až na jiné prvky kvantity], přičemž se používají jaksi „navíc“ jaderné zbraně. Mnohé zkušenosti z rozhodování velitelů, práce štábů a činnosti vojsk i škol tomu však bohužel odpovídají.

Některá praktická opatření

Základem všech praktických opatření v přípravě vojsk [včetně vojenského školství a vědeckovýzkumné práce] je reagování na důsledky hromadného ničení. Proto vhodným čoplňkem při chápání složitosti plněných úkolů by bylo řešení těchto otázek:

- morálně politický stav,
- vliv hromadných ztrát na rozhodování,
- rozhodování za nedostatku zpráv o nepříteli a vlastních,
- faktor trvalé, rozsáhlé a nečekané neprůchodnosti terénu,
- změny úkolů v důsledku hromadných ztrát,
- zdravotnické zabezpečení,
- zásobování.

V jistém smyslu jsme všechny řešili již i dosud, ale málokdy hrály tu úlohu, která jim přísluší. V čem je tedy nutno problematiku rozšířit nebo změnit?

— Morálně politický stav

Základním nedostatkem je to, že uvedená problematika, mějme odvahu si to přiznat, se chápe jako výhradní doména a povinnost stranickopolitických orgánů. Velitelé a štáby

stojí přitom prakticky stranou. Skutečné dovedení řešených otázek do vojsk, a to prostřednictvím velení, je proto prvořadým úkolem. Zejména se to týká reakce na krizové situace, problematiky boje s panikou, míry násilností vůči vlastním vojskům, členění rozkladným náladám a podobných jevů, kde jen slovo nebo grafický projev mnoho nepomohou. Příprava těchto otázek v teoretické rovině a jejich praktické procvičování za účasti velitelů a jejich štábů je oblast, kde jsme mnoho dlužni. Přitom by mělo být jasné, že toto je právě ona oblast, která je bezesporu naprosto prvořadá. Jde proto dnes o to, aby se řešení otázek neomezovalo jen na návrh náčelníka oddělení speciální propagandy, ale aby vzešla praktická opatření až k vojskům. Přitom je naprostá nutnost větší účasti velitelů a štábů. Zejména stojí za zmínku pak citlivost, obezřetnost a jistý stupeň diferenciací informací a účasti na řešení praktických záležitostí v tomto směru.

— Vliv hromadných ztrát na rozhodování

Nejprve si stanovme předpoklad, co chápat jako hromadnou ztrátu. To je rozhodující. Hlavním znakem hromadné ztráty je její vliv na kvalitu. A takový vliv, který se projeví okamžitě, nebo téměř okamžitě. Již za druhé světové války byly velké ztráty a přece jako hromadné nebyly kvalifikovány. Nastávaly totiž postupně.

Apokalyptická představa zničení tří praporů v několika minutách je například jistě pochopitelná a zcela změní kvalitu postiženého pluku. To je hromadná ztráta jako projev masového vyhlazování. Jenomže z hlediska divize to hromadná ztráta není. Nejde o nic jiného než o praktickou realizaci známé teze, že jeden jev může být současně v jednom vztahu kvalitou a v druhém kvantitou. Z hlediska postiženého pluku je to jev kvalitativní, z hlediska divize je kvalifikujeme jen jako jistou procentuální ztrátu. Jinak se jistě bude vzhledem k těmto okolnostem rozhodovat velitel divize a jinak velitel postiženého pluku (pokud přežije).

Ovšem vzpomínané tři prapory mohou být zničeny i jinak. Totiž sice současně, ale u dvou nebo tří různých pluků. Pak to nemá však vůbec co dělat s hromadnými ztrátami. Ani kvalita divize, ani pluků se nijak podstatně nezmění. Na základě praxe vzniká odůvodněná obava, že právě takovýmto způsobem jsou především hromadné ztráty nahrávány a podle nich se velitelé rozhodují. Ve skutečnosti to však se změnou kvality a nutnosti zásadních rozhodnutí nemá nic společného. Proto musíme řešit tuto otázku v celém rozsahu a reálně, pokud chceme být připraveni na rozhodování za podmínek hromadných ztrát.

— Rozhodování za nedostatku zpráv o nepříteli a vlastních

Ačkoliv tyto podklady tvoří jeden ze základních předpokladů správného rozhodování, musíme počítat s tím, že v jaderné válce bude právě typická nemožnost je ve většině případů uceleně a včas získat. Nedostatkem můžeme rozumět neúplnost, nepřesnost či dokonce neznalost potřebných podkladů. Jde nejprve o problém teoretické úrovně. Všechny práce v tomto směru si vždy dávají záležet na stanovení optimálních předpokladů pro rozhodování a méně již se zabývají možností, jak rozhodovat a zda vůbec ještě je možné rozhodovat, když některé předpoklady budou chybět. Stanovit míru nutných informací a určit způsoby rozhodování je proto třeba v tomto smyslu nejprve odpovědně teoreticky zkoumat.

I tak je však již nyní možné v praxi přihlížet k těmto okolnostem a vytvářet pro ně podmínky. Není to tedy jen otázka způsobů rozhodování, ale také stanovení faktorů, které rozhodování vyloučí a vynutí si čas na získání potřebných podkladů. Vycházíme přitom z předpokladu, že nedostatek podkladů není způsoben opomenutím či nedbalostí bojeschopných prvků, ale naopak je důsledkem ztrát a dezorganizace z toho vzniklé. Zde je pak na místě uvažovat a procvičovat způsoby, jak získat přehled o situaci u těchto

postižených prvků sestavy, volit prostředky a síly schopné v nekratší době toto poslání v potřebných mezích splnit a zároveň s tím přijímat opatření do doby, kdy bude možné rozhodovat aspoň s minimálními podklady.

— Faktor trvalé a nečekané neprůchodnosti terénu

V důsledku použití jaderných zbraní se s tímto jevem musíme setkat naprosto běžně. Tím spíše, že izolace bojiště (válčiště) pomocí pozemních jaderných výbuchů je to nejednodušší použití jaderných prostředků, jaké je vůbec myslitelné. Je proto chybné předpokládat, že nebude dokonalé nebo dokonce se nevyskytne.

Řešení otázek průchodnosti terénu nebo setrvání v něm by nemělo být chápáno jen z hlediska stanovení způsobů jak čelit tomuto faktoru, ale zejména té činnosti, která vyplyne z absolutní nemožnosti průchodu terénu nebo setrvání v něm. Podstata tedy není v tom, co udělat, abychom prošli, ale co udělat, když projít nemůžeme. To potom musí mít své důsledky nejen pro prvky, kterých se to bezprostředně týká (např. přesunovaného druhého sledu armády), ale i pro širší okolí. Se zmíněnou neprůchodností můžeme počítat mimoto velmi často a přitom s prostorově velmi rozsáhlou, vznikající zcela nečekaně a právě v nejkritičtějších momentech. To všechno je zcela běžným zjevem po hromadných a skupinových úderech, ale kdykoli během války.

— Změny úkolu v důsledku hromadných ztrát

Tento problém samozřejmě souvisí s obecným rozhodováním. Jeho specifikou však je vyřešení podmínek, které jsou ještě únosné k tomu, aby úkol nemusel být změněn a přitom se dalo reálně předpokládat, že může být splněn. To je věc složitá, zejména s přihlédnutím k možnému nedostatku zpráv. Vždy se asi budou úvahy v tomto směru pohybovat mezi rizikem nebo hazardem na straně jedné a pasivitou a vyčkáváním na straně druhé. Obecně požadované odmítání pasivity a vyčkávání nese s sebou moment příklonu k riziku, což je správné, ale podstoupit rozumné riziko je složitá záležitost, která umožňuje nejčastěji sklouznout k hazardu. Tuto věc nemůžeme jen demonstrovat na naprosto jasných případech nevyžadujících mnoho přemýšlivého úsilí. Když např. tankům nebo letectvu dojdou PHM, zajisté musí dostat jiný úkol než byl původní. Takových jasných případů mnoho nebývá. Proto změny úkolů je třeba chápat pro vyřešení složitějších situací, a to vždy v posouzení nejprve reálných možností a pak nutností. Nikdy ne naopak.

— Zdravotnické zabezpečení

To, o čem byla zmínka při posuzování otázek morálně politického stavu ve vztahu mezi stranickopolitickými orgány a veliteli, platí v určité obměně i v tomto případě. Zdravotnická problematika je dnes především věcí zdravotnické služby a již méně záležitostí velitelů a štábů. Je pravda, že zdravotnické orgány tuto věc tak či onak řeší. Výsledky se však opět nedovádějí do patřičných konců. Stačí jen uvést případ s registrací dávek ozáření. Kolikrát štáby v praxi do důsledku reagovaly na fakt ozáření osob, když řešily bojové úkoly třeba v čase?

Kolikrát se tyto skutečnosti promítly na bojeschopnost jednotek, morální stav a podobné oblasti, kde se nemohou neprojevit?

Neobstojí přitom námitka, že důsledky použití jaderných zbraní na lidský organismus a život jako takový jsou příliš drastické a tedy nevhodné k přílišnému rozšiřování do vědomí lidí. Pro řadové vojáky to připustíme, ale před veliteli a štáby není co utajovat. Na nich totiž bude, aby v praxi celou věc řešili a dovedli ji úspěšně čelit. To vyžaduje přípravu, důslednost a pohled do tváře tvrdé, ale reálné skutečnosti.

Zdravotnické zabezpečení však má samozřejmě i jiné problémy než tento případ. Můžeme celkem snadno předpokládat, že třeba oblast odsunů si vyžádá opatření, která

nebudou s to vyřešit speciální zdravotnické prostředky. To je např. problém dopravních prostředků a lidí vyčleněných k obsluze a pomoci raněným. Tam je nutné rozhodovat mezi plněním úkolu, vyžadujícího si ponechat lidi a dopravní prostředky a mezi pomocí raněným, vyžadující si je odebrat. Vliv na morální sféru vojsk je jasně složitý. Přece se však jistě vyskytne.

Nebo jiný problém. Jak zajistit, aby průzkumník, který udává třeba nepřátelskou zbraň hromadného ničení, nebyl zničen spolu s ní při našem bezprostředním zásahu? Sebeobětování mnohé vyřeší, ale nemůžeme na něm stavět zásady. Totéž se týká použití letců v radiačních stopách. Již jen z tohoto je zřejmé, že zdravotnické zabezpečení a hlavně pak víra vojáků v jeho realizaci je oblast, která se dotýká všech a všude.

— Zásobování

Řešit zásobovací otázky obecně znamená v našem případě všimnout si vlivu materiálových ztrát na plnění stanovených úkolů a zároveň s tím možností úhrady a dopravy materiálu k vojskům. Ztráty se projeví především v kvantitě zásob a dopravních prostředků. K tomu pak přistupuje i stupeň průchodnosti či neprůchodnosti terénu a ovlivnění časových a prostorových hledisek zásobování z tohoto zřetele.

Mluvíme-li o terénu, pak v podmínkách jaderné války představuje nejen nepříznivý vliv v důsledku jeho ovlivnění jadernými zbraněmi. Spolu s tím působí i faktor nesouvislosti fronty. Doprava materiálu k vojskům na směrech, na široké frontě, za nedostatku zpráv o nepříteli, za aktivně nepřátelského vystupování obyvatelstva cizího státu, za přítomnosti diverzních částí a zbytků nepřítelů v našem týlu je zcela jiná záležitost než dovážení zásob za souvislou a stabilizovanou frontovou linií. Zmíněné vlivy proto i bez použití jaderných zbraní způsobí na týlová zařízení a činnost, zvětší jejich ztráty a vystoupí jako celek ve velmi nepříznivé míře.

Zásobovací otázky však nevyžadují jen tato opatření. Omezení spotřeby nebo nemožnost včasného zásobení musí ovlivnit i stanovení bojových úkolů a tak i vlastní průběh boje. Typický problém spotřeby střeliva pro dělostřelectvo a z toho odvozených palebných možností nemusím snad ani rozvádět. Ale nejde jen o palebné možnosti dělostřelectva. Při rozhodování jakéhokoli stupně je proto nutné přihlížet ke ztrátám a možností doplnění zásob. Jinak je naše předjímaná činnost nereálná a neuskutečnitelná.

Nemůžeme dost dobře plnit operačně taktické normativy, založené na materiálových předpokladech, bez toho, aniž by právě tyto materiálové předpoklady byly dodrženy.

Závěr

Nekladl jsem si za cíl nic jiného, než zdůraznit potřebu reagování na nejdůležitější rys jaderné války, totiž hromadné ničení.

Nic tedy proti rozhodné útočné činnosti, úpornosti, aktivitě, usilovné snaze plnit úkoly. Všechno ale proti snižování ničivosti jaderných zbraní a pomíjení nebo podceňování vlivu hromadných ztrát.

Spolu s tím vyžaduje situace nekompromisní dodržování stanovených zásad OPZHN. Toto dodržování se v praxi dostane velmi často do rozporu s mnohými představami o plánování boje a operace. V každém případě však jak aktivní, tak pasivní OPZHN musí mít přednost. Jen tímto způsobem můžeme do určité míry zmírňovat důsledky hromadného ničení. OPZHN není v žádné situaci něčím, o čem uvažujeme dodatečně a jaksi navíc k podstatě věci. Naopak je součástí samé podstaty plánování i řízení jakékoli činnosti vojsk.

Metodika práce

teritoriálních štábů

Teritoriální štáby vojenských okruhů, KVV a OVV budou za branné pohotovosti státu důležitým článkem v celkovém systému řízení a velení na teritoriu státu. Vyplývá to z jejich úkolů při zabezpečování vlastní obrany a ochrany teritoria státu.

Pro činnost teritoriálních štábů těchto stupňů za války budou rozhodující opatření, která můžeme připravit již v míru a to:

1. Promyšlená metodika práce, jejímž základem je pevně sladěný režim práce, založený na plnění pravidelných, denně se opakujících úkolů. Tento režim dne by měl zabezpečovat i pevné a pružné velení, trvalou součinnost a informovanost uvnitř vlastního štábu, rychlost a operativnost při zabezpečování rozkazů a nařízení velitele (náčelníka);

2. Informační a rozhodovací proces musí být pružně sladěn s informačním a rozhodovacím procesem nadřízeného štábu, příslušného stupně rady obrany, stranickými orgány a nejdůležitějšími orgány státní správy, štáby Civilní obrany a Lidových milicí;

3. Pro potřeby teritoriálních štábů je třeba organizovat dobře fungující racionální a integrovaný informační systém, který musí zabezpečovat v co nejkratší době shromáždění a vyhodnocení potřebných údajů a umožnit co možná nejrychlejší a nejpresnější rozhodování a řízení.

Z těchto zásad i dosavadních zkušeností z práce teritoriálních štábů vyplývá závěr, že celá činnost na všech stupních by měla být založena na přesně stanoveném vlastním režimu práce, který musí vycházet z harmonické činnosti všech prvků řízení na teritoriu příslušného stupně. Tento režim práce by měl zabezpečovat maximální ekonomičnost a rytmus v práci celého štábu.

Denní režim práce může narušit jen mimořádná situace na teritoriu (jako např. hromadný jaderný úder nepřítele na značnou část teritoria, která v rozhodující míře ovlivní činnost celého štábu i ostatních orgánů na příslušném stupni teritoriálního řízení).

Zkušenosti ukazují, že režim dne v práci teritoriálního štábu musí být založen na plnění těchto **stálých** denních úkolů:

1. Pravidelný rozbor situace (hodnocení) na teritoriu příslušného štábu

Tento rozbor může probíhat třikrát až čtyřikrát denně a zahrnuje hlavně hodnocení vojenskopolitické situace, celkové radiační situace a stavu zničení prostorů po jaderných a leteckých úderech nepřítele a možnosti jejich překonávání, stavu přechodů přes vodní toky, ochrany důležitých objektů proti diverzním skupinám nepřítele, hodnocení požadavků stranických a státních orgánů, stavu plnění nařízených úkolů apod.

Výsledkem tohoto rozboru má být operativní rozhodnutí a krátká nařízení podřízeným stupňům k řešení dané situace a informace nadřízeného stupně u sousedů o situaci a učiněných opatřeních.

2. Pravidelná denní informace příslušnému stupni rady obrany o vojenskopolitické situaci na teritoriu

Tato povinnost vyplývá z celkového systému řízení teritoria za války, kdy budou rady obrany nejvyšším řídicím orgánem na teritoriu státu. Členem rady obrany bude na jednotlivých stupních i příslušný velitel (náčelník) teritoriálního štábu. Bude muset nejen informovat o situaci a navrhnout řešení za oblast, za kterou odpovídá podle svých válečných funkčních povinností, ale též plnit všechna usnesení příslušné rady obrany.

Tato informace může obsahovat:

- celkovou vojenskopolitickou situaci na teritoriu příslušného stupně. Jako přílohu mapu příslušného měřítka s podrobnou situací,
- situaci a morálně politický stav podřízených vojsk,
- radiační situaci na teritoriu, vliv na činnost obyvatelstva a hospodářský život, zničené a zatarasené prostory, stav přechodů přes vodní toky apod.,
- informace o úkolech, které uložil nadřízený štáb,
- informace o přijatých rozhodnutích a předpokládaných úkolech na příští den,
- celkové návrhy na řešení situace na teritoriu,
- úkoly a opatření, která vyžadují na rozhodnutí příslušného stupně rady obrany,

Chci dodat, že radu obrany budou na jednotlivých stupních informovat o situaci stranické a státní orgány, štáby Civilní obrany a Lidových milic. I závěry z těchto informací budou důležitými informacemi pro další činnost i rozhodovací proces teritoriálního štábu. Tak např. informace štábu Civilní obrany o ztrátách civilního obyvatelstva po jaderných nebo leteckých úderech budou důležitým podkladem k řešení otázek případného dalšího doplňování vojsk apod.

3. Zpracování denního „Rozkazu velitele (náčelníka) na příští den (u štábu vojenského okruhu i „Týlového rozkazu (nařízení)“

V tomto dokumentu se budou promítat nejen všechny úkoly, které vyplývají z řešení vlastní situace, ale hlavně opatření, která vyplývají z rozkazů a nařízení nadřízeného štábu a která ukládá usnesení příslušné rady obrany. Z těchto důvodů bude tento dokument zpracován a vydán až v době, kdy jsou všechny uvedené podklady k dispozici. Obsah i forma může být podle jednotlivých stupňů různá. Základem může být obsah rozkazu, který je platný pro vojska podle bojových řádů ČSLA.

4. Realizace úkolů, vyplývajících z vydaných rozkazů a nařízení a usnesení rady obrany

Metoda plnění tohoto úkolu bude pochopitelně každý den jiná. Bude závislá nejen na počtech osob, které budeme mít k plnění tohoto úkolu, na čase do splnění úkolů, ale hlavně na stavu plnění některého z nepravidelných úkolů, které bude teritoriální štáb v ten který den plnit.

Pro pochopení režimu uvádím možnou variantu režimu práce štábu vojenského okruhu — viz schéma. Metodika práce ostatních nižších stupňů bude v podstatě stejná až na časové plnění jednotlivých úkolů, což vyplývá z návaznosti práce jednotlivých stupňů.

Kromě uvedených pravidelných denních úkolů bude pochopitelně každý stupeň teritoriálního štábu řešit celou řadu **nepravidelných úkolů** jako např.:

- vytváření nových svazků, útvarů a zařízení, jejich stmelení a další otázky k zabezpečení jejich bojeschopnosti apod.,

- likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele v součinnosti se štábem Civilní obrany,

- zabezpečování přesunů vojsk na teritoriu v součinnosti s orgány ministerstva vnitra a příslušnými KSVD,

- likvidaci nepřátelských vzdušných výsadek a diverzních skupin na teritoriu v součinnosti s orgány ministerstva vnitra a příslušnými štáby Lidových milicí,

- zabezpečování činnosti v dočasných překládkových prostorech s příslušnými KSVD,

- ochranu důležitých objektů na teritoriu podle rozhodnutí rady obrany v součinnosti se štábem Lidových milicí a orgány ministerstva vnitra,

- jiné úkoly, které nastolí válečná situace anebo které vyplynou z rozkazů a nařízení nadřízeného štábu, z rozhodnutí velitelů (náčelníků) a z usnesení rady obrany.

Z úkolů, které budou za války teritoriální štáby plnit a z jejich náročnosti na plnění u podřízených vyplývají jednoznačně vysoké požadavky na sladěnost a operativnost v práci teritoriálních štábů všech stupňů.

a) **Sladěnost** v práci teritoriálního štábu můžeme dosahovat stejnými opatřeními jako u polních štábů, zejména:

- přesným vymezením funkčních povinností a vzájemných vztahů mezi jednotlivými pracovišti a jednotlivci,

- maximální kolektivností při přípravě rozhodnutí velitele (náčelníka) a při zpracování rozhodujících dokumentů,

- včasným vydáváním předběžných nařízení vykonavatelům a souběžným plánováním s podřízenými stupni,

- poskytováním praktické a účinné pomoci podřízeným stupňům při realizaci úkolů,

- náročnou a sladěnou kontrolou plnění podle vydaných rozkazů a nařízení,

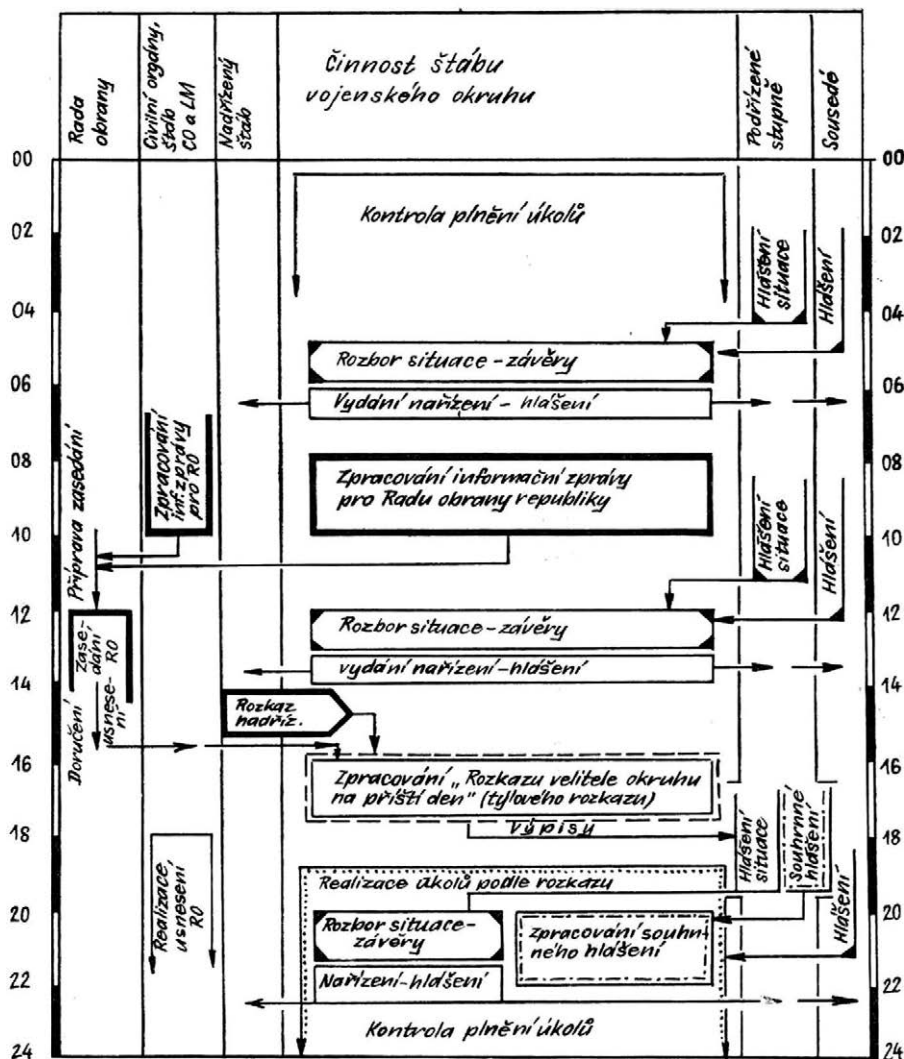
- nejefektivnějším využitím času a osob při přípravě rozhodnutí a při plnění jednotlivých úkolů,

- sladěnou pracovní činností s odpočinkem příslušníků štábu,

- vysokou operativností a organizací práce na zásadách vzájemné zastupitelnosti.

Oproti polním štábům budou mít na sladěnost práce teritoriálního štábu v rozhodující míře vliv ta opatření, která musí zabezpečit sladěnou činnost

REŽIM PRÁCE ŠTÁBU VOJENSKÉHO OKRUHU
při plnění pravidelných denních úkolů – varianta

štábu s úkoly a opatřeními stranickopolitických a územních orgánů, zvláště s příslušným stupněm rady obrany, štáby Civilní obrany a Lidových milicí.

Tato opatření je třeba ujasnit a projednat již v míru a prakticky je procvičovat při společných štábních náběvích.

Půjde zejména o sladění doby zasedání rady obrany státu a z toho vyplývající upřesnění vlastní metodiky práce, stanovení možného obsahu informací zprávy radě obrany státu, stanovení způsobu vzájemné informovanosti, získávání a předávání důležitých zpráv ostatním součinnostním orgánům, zvláště štábům Civilní obrany a Lidových milicí, způsobu plnění společných úkolů (likvidace následků po jaderných úderech, likvidace nepřátelských výsadků apod.) a upřesnění otázek ochrany důležitých objektů na teritoriu pro potřeby ozbrojených sil a národního hospodářství.

b) Důležitou úlohu v práci teritoriálního štábu na všech stupních bude za války hrát **operativnost**, kterou musíme trvale zabezpečovat:

- soustavným vedením a pečlivým doplňováním všech podkladů pro rychlá a správná rozhodnutí, jako jsou údaje o stavu vlastních sil a prostředků, údaje o kádrové situaci na teritoriu, údaje o dopravní situaci, o radiální situaci, o stavu přechodů přes vodní toky apod. Většinu těchto údajů je třeba mít, hlavně na vyšších štábech, v „bance dat“ nebo jiných pomůckách. Tím bude moci štáb i za využití výpočetní techniky ve velmi krátké době připravit potřebné kalkulace a návrhy,

- včasným a naprosto srozumitelným ukládáním úkolů podřízeným a zpracováním co nejkratších potřebných bojových dokumentů,

- dovedným využíváním všech pojmů a způsobů k rychlému předávání rozkazů a nařízení vykonavatelům,

- včasným organizováním součinnosti s podřízenými stupni, jinými vykonavateli rozkazů a nařízení a organizováním konkrétní součinnosti hlavně se štáby Civilní obrany a Lidových milicí,

- operativním vytvářením potřebných operačních skupin z důstojníků štábu k plnění různých důležitých úkolů, jako např. úkolů k zjištění nejasné situace na teritoriu, k likvidaci následků po jaderných úderech nepřítele, k likvidaci nepřátelského výsadku, k zabezpečení velení za vyřazený podřízený štáb apod.

Z uvedeného vyplývá, že operativnost teritoriálního štábu třeba zabezpečovat stejnými opatřeními jako u polních štábů. Navíc i zde vystupuje do popředí organizace těch opatření, která vyplývají ze součinnosti se stranickopolitickými a státními orgány a ta opatření, která budou zabezpečovat vysokou informovanost nadřízeného štábu o celkové situaci na teritoriu.

Závěr

Styl a metody v práci teritoriálních štábů za branné pohotovosti státu budou, kromě celkové připravenosti jednotlivců a celých kolektivů, závislé hlavně na promyšlené metodice práce celého štábu a na sladění této metodiky hlavně s metodikou příslušného stupně obrany. Tuto metodiku můžeme podrobně zpracovat a procvičit již v míru a získat tak co nejvíce zkušeností a praktických návyků a hledat tak stále jednodušší a promyšlenější způsob práce a velení. Postupným procvičováním metodiky vylučovat z práce štábů jakoukoliv šablonovitost, zbytečné papírování, zbytečnou duplicitu a získávat přímo mechanické návyky v „kultuře štábní práce“. K tomu je třeba na všech stupních teritoriálních štábů stanovit, procvičit a stále zdokonalovat potřebnou operativní a informační dokumentaci. K sladění činnosti a vysoké operativnosti v práci teritoriálních štábů je třeba maximálně využívat zkušeností polních štábů.

K PLÁNOVÁNÍ OPZHN

V tomto článku uvádím některé poznatky a zkušenosti z plánování a zpracování Plánu odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojovosti vojsk, štábů a zařízení. Jde o dokument, o kterém hovořil v rozboru cvičení NEUTRON-1973 soudruh ministr národní obrany.

V uplynulém výcvikovém období proběhlo s veliteli, štáby a vojsky několik důležitých velitelsko-štabních zaměstnání, štabních nácviků a cvičení. V průběhu zaměstnání a cvičení došlo k potvrzení řady teoretických a praktických závěrů z oblasti bojové pohotovosti, operačního plánování a ověřování možnosti využití výpočetní techniky ve štábech. Při nich štáby věnovaly velkou pozornost též teoretickým otázkám a praktickým opatřením ochrany proti zbraním hromadného ničení (OPZHN) s důrazem na rychlé a komplexní řešení otázky odstraňování následků jaderného napadení s cílem, v co nejkratší době obnovit bojovost napadených vojsk, štábů a zařízení. Zaměstnání (cvičení) ukázala i některé problémy, které bude nutno teoreticky rozpracovat a řešit. Jeden z těchto problémů je komplexnost řešení opatření odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojovosti napadených vojsk, štábů a zařízení s důrazem na maximální zkrácení doby k dosažení bojovosti k dalšímu plnění bojových úkolů.

Zkušenosti potvrdily, že štáby při řešení otázek OPZHN celkem správně vycházejí ze základních ustanovení, řádů, předpisů a rozborů, které v dostatečné míře v obecné poloze objasňují a řeší zá-

kladní otázky OPZHN. Tak např. v předpisu OPER-1-1 v článku 38, k otázce OPZHN je uvedeno „Všechna opatření k ochraně proti zbraním hromadného ničení uskutečňují vojska svými silami a prostředky a jen v případě náhlé komplikace radiační, epidemické a chemické situace v prostorech činnosti vojsk a při **odstraňování následků** použití zbraní hromadného ničení **se zesilují** o chemické a ženijní útvary, zdravotnická a epidemická zařízení a **další nezbytné síly a prostředky**“.

Nepřetržitá úhroza, že nepřítel může kdykoliv přejít na omezené nebo plné použití jaderných zbraní, vyžaduje, aby již při plánování a organizaci operace velitelé a štáby věnovali zvýšenou pozornost otázkám zabezpečení bojové činnosti vojsk, jak ukládá článek 36 předpisu OPER-1-1, který zdůrazňuje „**Hlavní druhy zabezpečení bojové činnosti jsou** průzkum, **ochrana proti zbraním hromadného ničení**, ženijní zabezpečení, operační maskování...“ Kromě toho druhy vojsk organizují speciální druhy zabezpečení. Při těchto bude nutné též větší pozornost věnovat i ochraně proti zbraním hromadného ničení.

Ochranu vojsk proti zbraním hromadného ničení organizujeme od samého začátku příprav a plánování operace. Tato opatření připravujeme vždy bez ohledu na skutečnost, zda nepřítel použil jaderných zbraní anebo ne. Zásada nepřetržitosti organizace a realizace opatření OPZHN je vynucena skutečností, že nepřítel může ve velmi krátkém čase přejít k masovému použití jaderných zbraní.

Zkušenosti ze zaměstnání, operačních i taktických cvičení ukazují na dvě základní oblasti nedostatků, a to na

- nedostatky, které se vyskytují při výcviku jednotlivce a jednotek, přípravě specialistů a docvičování záloh všeho druhu a

- nedostatky, které plynou z nižší úrovně připravenosti velitelů a štábů na plnění funkcí u vojsk a ve štábech.

Dále věnují pozornost především velitelům a štábům.

Úkolem operačních štábů při přípravě operace je včas zplánovat a organizovat opatření OPZHN. K zabezpečení plánování a k realizaci opatření v oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení operační štáby v období plánování zpracovávají:

- a) Nařízení velitele pro OPZHN,

- b) Plán OPZHN graficky nebo písemně.

Při plánování a organizaci všech opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení hlavním řídicím orgánem je velitel. Výkonným orgánem je štáb s náčelníkem štábu. Koordinující orgán, který s ostatními odděleními druhů vojsk štábu na základě rozhodnutí velitele a pokynů náčelníka štábu zpracovává stanovenou dokumentaci, zabezpečuje pochopení úkolů a kontroluje realizaci opatření ochrany proti zbraním hromadného ničení u podřízených vojsk, štábů a zařízení, je operační oddělení a štáb. Štáb při zpracování dokumentace z oblasti ochrany proti zbraním hromadného ničení vychází z těchto podkladů:

- operační směrnice a všech dokumentů nadřízeného štábu, které řeší otázky OPZHN;

- rozhodnutí velitele;

- dalších podkladů a hodnocení štábů vyplývajících z některých faktorů jako je členitost a pokrytost terénu, meteorologická situace, roční doba apod.

Jde zejména o vyhodnocení:

- možností nepřítele s důrazem na zhodnocení prostředků jaderného napadení v pásmu plánované činnosti;

- stavu vycvičenosti, připravenosti a zabezpečení vojsk a teritoria k realizaci opatření OPZHN, s důrazem na odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti;

- rozsahu vybudování výchozích prostorů, prostorů denních odpočinků a soustředění vojsk, stupně ochrany štábů, druhých sledů a záloh, možnosti využití stálých úkrytů a ostatních žitných objektů především raketovými vojsky a orgány velení;

- možností součinnosti mezi armádou, orgány lidosprávy a ostatními složkami ozbrojených sil na teritoriu;

- epidemiologické, radiační a chemické situace v prostorech rozmístění vojsk a v prostorech zmobilizování na teritoriu státu.

Tyto hlavní závěry s podklady musí vševojskový štáb brát v úvahu při plánování všech opatření OPZHN. Jen tak lze dosáhnout, aby plánovaná opatření byla reálná a napomáhala ke splnění bojového úkolu a nebyla překážkou při jeho plnění.

V průběhu plánování je nutná úzká součinnost uvnitř štábu. K zabezpečení včasné a úzké součinnosti uvnitř štábu při plánování a realizaci základních opatření OPZHN je výhodné, aby náčelníci druhů vojsk a služeb štábu:

- určili odpovědného pracovníka oddělení, který bude realizovat součinnost se vševojskovým štábem a podílet se na zpracování dokumentace v oblasti OPZHN (z těchto pracovníků se vytváří pracovní tým);

- včas předali štábu potřebné podklady a závěry ze vzniklé situace po napadení;

- na podkladě vzniklé situace navrhovali reálná opatření s důrazem na odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení.

Rada těchto podkladů a informací musí proniknout do štábu, neboť jsou to často výchozí podklady pro plánování a řešení vzniklé situace po napadení.

K tomu, aby štáb mohl urychleně a jednotně přistupovat k přípravě podkladů a zpracování objektivních návrhů dokumentace, měl by od náčelníka štábu (případně náčelníka operačního oddělení) obdržet pokyny, jež by měly obsahovat:

- všechny požadavky na obsah připravovaných informačních zpráv (návrhů);

- pokyny pro zpracování dokumentace (v oblasti OPZHN, tj. rozsah dokumentů, do kdy je předložit ke schválení, počty výtisků apod.);

- požadavky na vyhodnocení pásma činnosti s důrazem, kam může nepřítelem vést jaderné údery a možnosti použití ostatních prostředků hromadného ničení. Návrhy na likvidaci následků napadení, poskytnutí pomoci zasaženým, raněným a obnovení bojeschopnosti vojsk;

- návrhy pasivní i aktivní ochrany vojsk. Opatření OPZHN zaměřit na zabránění hromadných ztrát, manévr a budování objektů k ochraně vojsk, štábů a bojové techniky;

— návrhy na protipožární opatření (pro případ masového použití zápalných látek nepřitelem);

— rozborů radiační, chemické, epidemiologické situace u vojsk, štábu na teritoriu státu;

— závěry ze zhodnocení meteorologických podmínek, vliv ročního období, předpověď směru šíření se radioaktivního spadu, chemického oblaku, přípustné dávky ozáření vzhledem k plnění úkolu;

— návrhy na organizaci záchranných a vyprošťovacích jednotek, předpokládané zásahy z hlediska času a prostoru.

Na podkladě získaných informací náčelník štábu, nebo náčelník operačního oddělení je schopen poskytnout veliteli ucelenou informaci o situaci u vojsk a na teritoriu, včetně návrhů na řešení.

V průběhu velitelsko-štabních cvičení v roce 1973 a 1974 jako nový dokument v oblasti OPZHN byl rozpracován „Plán odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk“.

Podle dosavadních poznatků jde o vnitřní plánovací dokument, který má ve štábu vytvořit předpoklady pro řešení složité situace po hromadném nebo skupinovém úderu a měl by dát přehled o potřebě sil a prostředků k likvidaci následků a obnovení bojeschopnosti vojsk. K tomu, abychom „Plán“ zpracovali včas a mohl se stát řídicím dokumentem, musíme mít podkladové materiály připraveny předem. Tyto podklady jsou zahrnuty v plánu OPZHN. Na jejich podkladě a podle vzniklé kontrolní situace zpracujeme tento „Plán“.

Jde o dokument, na němž se musí podílet většina druhů vojsk a služeb štábu. Proto bude nutné k zabezpečení včasnosti zpracování tohoto „Plánu“ určené a vybrané pracovníky štábu soustředit na pracovišti u operačního oddělení.

„Plán odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení“ je písemný dokument. (Možný vzor — viz příloha 1). Měl by řešit tyto otázky:

— jednotku, štáb, zařízení, která byla napadena jadernými (jaderným) údery;

— počet jaderných úderů s určením přibližné kilotonáže a druhu jaderného výbuchu;

— pravděpodobné počty ztrát osob, hlavních druhů bojové techniky a důležitých zařízení;

— síly a prostředky potřebné k odstranění následků napadení a k obnovení bojeschopnosti napadené jednotky, štábu nebo zařízení;

— orientační potřebnou dobu k odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti napadené jednotky, štábu nebo zařízení;

— způsob úhrady ztrát a doplnění jednotky, štábu nebo zařízení.

Návrh „Plánu“ zpracovává operační oddělení štábu v součinnosti s druhými vojsky a službami štábu. Po jeho dokončení jej podepisují všichni zainteresovaní náčelníci druhů vojsk a služeb. Tím na sebe berou odpovědnost za splnění stanovených úkolů a opatření zakotvených v návrhu „Plánu“. Hotový „Plán“ schvaluje velitel. Po jeho podpisu náčelníci druhů vojsk a služeb jsou povinni zabezpečit proniknutí úkolů k vykonavatelům. Při kontrole opatření OPZHN u vojsk bude zabezpečení opatření „Plánu“ jeden z hlavních úkolů kontroly. Na správném pochopení úkolů a včasné připravenosti jednotek a zařízení je závislá doba poskytnutí pomoci v místech jaderného napadení. Tato opatření by měla podstatně ovlivnit i procento ztrát na živé síle.

Zpracovaný návrh „Plánu“ a jeho zabezpečení vytváří podmínky pro rychlé a organizované odstranění následků a hlavně ukazuje, jaká opatření štáb přijal pro likvidaci následků jaderného napadení. Štábu bude „Plán“ sloužit jako řídicí dokument k organizaci odstraňování následků jaderného napadení.

I když prozatím nejsou velké zkušenosti s tímto „Plánem“, bude nutné, abychom se nad novým dokumentem zamysleli a na základě praktického ověření jej zdokonaľovali.

Za odstranění následků jaderného napadení nepřítel a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení odpovídá velitel a štáb. Náčelníci druhů vojsk a služeb po své odbornosti a působnosti odpovídají za odstranění následků napadení u vojsk a přímo podřízených útvarů. Podílejí se v duchu zámyslu velitele na obnovení bojeschopnosti útvarů a svazků. Specialisté po své odbornosti odpovídají za efektivní a racionální využití sil a prostředků. Úsilí zaměřujeme ke splnění základních úkolů při odstranění následků.

Při odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení půjde o značný rozsah prací. Tato činnost bude vyžadovat nepřetržité sledování situace a řízení. Ve štábu je vhodné vytvořit na dočasnou dobu pracovní skupinu, která řeší otázky OPZHN. Bude správně tuto skupinu využít a rozšířit její úkol i o zabezpečení realizace „Plánu“. Tím budou vytvořeny optimální podklady pro řešení všech otázek odstraňování násled-

ků. Tento požadavek potvrzují i některé poznatky a zkušenosti z praktické činnosti při cvičeních. Dále ukazují, že po hromadném jaderném úderu nepříteli vznikne pro štáb složitá situace. To potvrzuje nutnost, aby pro toto období ušvevojskového štábu byla využita tato pracovní skupina pro Mizení a organizaci opatření pro odstraňování následků napadení ZHN a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení.

Tuto pracovní skupinu by měl řídit náčelník operačního oddělení nebo jeho zástupce, nebo zástupce náčelníka štábu. Pracovní skupina by za použití mechanizace a samočinného počítacího přístroje vyhodnotila účinky napadení a navrhla neoptimálnější opatření k rychlému odstranění následků napadení. Na základě vyhodnocení bojeschopnosti u napadených vojsk, štábů a zařízení a na základě znalosti možnosti by navrhovala řešení k obnovení bojeschopnosti napadených vojsk, štábů a zařízení. Pracovní skupina by se ve své činnosti řídila zpracovanou metodikou práce pro likvidaci následků a obnovení bojeschopnosti. Po hromadném skupinovém úderu by tato skupina konkretizovala „Plán“. Dále by zpřesňovala situaci v prostorech napadení, řídila průběh odstraňování následků po napadení, včetně opatření k obnovení bojeschopnosti. Výsledky a nově zjištěná fakta by zástupce náčelníka operačního oddělení nebo zástupce náčelníka štábu hlásil náčelníku operačního oddělení nebo náčelníku štábu, včetně návrhů na opatření. Současně by v potřebném rozsahu dal tyto informace na vědomí štábu. Podle potřeby by informoval sousedy a nadřízený štáb.

V průběhu činnosti by někteří členové pracovní skupiny mohli vyjít do prostorů napadení, aby na místě získali přehled a zpřesnili činnost v duchu zámyslu a nařízení velitele. Současně s upřesňováním situace po napadení a na základě reálných skutečností při odstraňování následků napadení by tato skupina zpřesňovala otázky doplnění a materiálního zabezpečení napadené jednotky. Cílem je dostat do souladu činnosti při odstraňování následků napadení s obnovením bojeschopnosti vojsk včetně jejich materiálního a technického zabezpečení. Po skončení všech prací souvisejících s odstraněním následků a obnovením bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení, by se tato skupina mohla rozpustit a podle vzniklé situace znovu vytvořit. V podstatě jde o pracovní skupinu s omezeným posláním, která by se v operačním štábu vytvářela na dočasnou dobu.

Skupiny nepředpokládáme využívat po jednotlivých jaderných úderech, a to z důvodů, že velitelé a štáby útvarů a svazků otázky likvidace následků u těchto jaderných úderů řeší ve své kompetenci. Operačnímu štábu tyto stupně předkládají hlášení, popř. požadavky na poskytnutí pomoci a doplnění.

Pracovní skupina pro odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení by se zřizovala z počtů oddělení (správ) štábu. Její počet a složení z hlediska specialistů by mělo vycházet z rozsahu napadení a z úkolů, které daný stupeň velení má plnit. Zkušenost ukazuje, aby v této skupině byli 1–2 důstojníci operačního oddělení (správy), důstojník politického oddělení (správy), zástupce organizačního a mobilizačního oddělení (správy), ženijního vojska, chemického vojska, specialisté týlu a technického zabezpečení. Důležitou rolí by v této pracovní skupině měli sehrát zástupci mechanizace a automatizace velení, kteří na základě získaných zpráv by upřeshňovali program a vstupní údaje počítače, aby v co nejkratší době mohli za pomoci výpočetní techniky vyhodnotit předpokládané ztráty. Ke zpracování a přenosu dat mezi štáby svazků, svazů můžeme využít organizačního automatu CONSUL-235 a použít systém předání dat CONSUL-CONSUL.

Pracovní skupina pro odstraňování následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení po hromadném, skupinovém jaderném úderu s přihlédnutím k objektivním podmínkám a vzniklé situaci po napadení by za pomoci orgánů mechanizace a automatizace velení a výpočetní techniky řešila tyto úkoly:

a) přípravu podkladů pro návrh „Plánu odstranění následků a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení“;

b) zpracování návrhu informační zprávy náčelníka štábu o napadení vojsk ZHN nepříteli;

c) přijetí a opatření souvisejících s realizací „Plánu odstranění následků a obnovení bojeschopnosti u vojsk, štábů a zařízení“.

Kromě těchto hlavních úkolů by tato pracovní skupina na své úrovni řešila vzniklou situaci v místech napadení a měla by:

— sledovat skutečnou radiační a chemickou situaci v místech napadení, na směru šíření se radioaktivního spadu;

— plánovat, navrhovat a organizovat manévry silami a prostředky pro odstraňování následků napadení;

Č. j.:

„ „ (měsíc) a rok

Schvaluji:

[Velitel]

„ V Z O R “

P L Á N**odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk,
štábů a zařízení u _____**

Cíl: Dosáhnout urychleného odstranění následků jaderného napadení, organizáční a materiální zabezpečení činnosti jednotek a zařízení, určených pro záchranné a vyprošťovací práce u _____

Obnovení bojeschopnosti, včasné doplnění osob, techniky, materiálu a zabezpečení vojsk _____ s důrazem na (raketové jednotky, svazky prvního sledu, zálohy, druhé sledy atd.).

Při odstranění následků jaderného napadení při speciální očištění a dezaktivaci u vojsk spolupracovat s orgány lidosprávy, štáby Civilní obrany, Lidovými milicemi atd. v napadených prostorech.

		Napadení		Odstranění následků Obnovení bojeschopnosti		
Údaje o jaderném útěru	Den, hodina	Údaje o napadené jednotce	Počty ztrát napadené jednotky, štábu – zařízení	Odstranění následků napadení, obnovení bojeschopnosti, potřeba sil		
	Počet JÚ					
	Celkem kt					
	Druh výbuchu					
	Svaz					
	Napadený útvar, jednotka, štáb, zařízení, ústav					
	Místo dislokace napadené jednotky					
	Činnost (ukrytí) napadené jednotky					
	Celkové % ztrát u jednotky					
	Živá síla					
	Tanky					
	OT/aut					
	Speciální technika					
	Ostatní technika					
	Síly a prostředky pro odstraňování následků	Odstranění následků napadení, obnovení bojeschopnosti, potřeba sil	Odstranění následků napadení, obnovení bojeschopnosti, potřeba sil			
	Předpokládaná doba k odstraňování					
	Způsob obnovení bojeschopnosti jednotky, štábu, zařízení					
	Živá síla					
	Tanky					
	OT/aut					
	Speciální technika					
	Ostatní technika					
	Potřeba materiálu k úhradě ztrát					
	Doba k doplnění					

— koordinovat činnost v prostorech radioaktivního zamoření, při překonávání zamořených prostorů;

— organizovat součinnost k zabezpečení činnosti při odstraňování následků napadení a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení;

— informovat a řešit součinnost se sousedy v oblastech napadení ZHN nepřítel;

— organizovat pomoc v oblasti zpravidajského, technického a materiálního zabezpečení vojsk při odstraňování napadení a obnovení bojeschopnosti;

— sledovat u vojsk a štábů pochopení a způsob realizace vydaných rozkazů a nařízení k zabezpečení odstranění následků napadení a obnovení bojeschopnosti.

Uvedená skupina pro odstranění následků jaderného napadení a obnovení bojeschopnosti by měla vzhledem ke své předpokládané činnosti ve směru k napadeným vojskům, štábům a zařízením být vysoce pohyblivá. Ona totiž svými výjezdy do prostoru napadení bude prvním orgánem, který by poskytl veliteli a štábu ucelenější a reálnější informaci z prostoru napadení ZHN nepřítel.

Skupina při výjezdu do prostoru napadení by plnila tyto úkoly:

— zjištění rozsahu napadení ZHN nepřítel a předložení výsledků — informace štábu. Orgány mechanizace a automatizace velení na základě zpřesňování situace by upravovaly vstupní údaje s cílem dosáhnout co neoptimálnější výstupní sestavy a vytvořit reálné podklady pro rozhodovací proces štábu;

— upřesňování „Plánu“, a to z hledis-

ka vzniklých závalů, požárů, rozbahnění apod. Skupina by informovala štáb o potřebě členění záchranných a vyprošťovacích jednotek pro vstup do místa napadení. Při obnovování bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení by zpřesňovala potřeby vojsk z hlediska doplňků a jejich odborností, potřeb bojové techniky a materiálu. Vyhledávala a určovala by vhodná místa pro doplňování zásob a převzetí doplňku osob a bojové techniky;

— zpřesnění „Plánu“ z hlediska potřeby sil a prostředků k jeho realizaci;

— podle potřeby by řídila činnost při odstraňování následků přímo v prostoru napadení anebo při obnovování bojeschopnosti vojsk, štábu a zařízení.

Skupina po splnění úkolů by se vracela do štábu, aby zde pokračovala ve své činnosti.

Skupinu odstraňování následků a obnovení bojeschopnosti vojsk, štábů a zařízení bude nutné materiálně a technicky vybavit, a to:

— jedním až dvěma terénními vozidly;

— jedním družstvem radiačního a chemického průzkumu;

— potřebným množstvím osobních dozimetrů, radiometrů, indikátorů atd.;

— jedním vrtulníkem Mi-4 [8];

— potřebným množstvím spojovacích prostředků;

— prostředky pro hygienickou očistu a dezaktivaci.

V některých situacích bude nutné tuto skupinu dočasně vybavovat i těžkou ženiijní technikou pro odtarasení závalů a uvolnění os vedoucích do prostoru napadení.

Závěrem chci upozornit, že jsem uvedl jednu z možných variant zpracování a využití „Plánu“. Zkušenosti z této oblasti jsou prozatím minimální. Proto budeme návrhu nového dokumentu věnovat maximální pozornost v tomto výcvikovém roce.

POŽADAVKY POZEMNÍHO VOJSKA NA LETECTVO

Zahájení a vedení války je dáno mimo jiné především možnostmi států a v našich podmínkách možnosti koalic států, které ji vedou.

Vyzbrojení našich armád i armád pravděpodobného nepřítele nejmodernější a výsoce pohyblivou bojovou technikou s velkým dosahem a účinkem umožňuje vést od samého počátku rozhodnou bojovou činnost k úplnému zničení protivníka. Základním předpokladem k tomu je získání a udržení palebné převahy. Je to úkol všech palebných prostředků, především raket, dělostřelectva a letectva.

Vzhledem ke svým specifickým vlastnostem, zejména rychlosti, dosahu a schopnosti nepřátelské cíle vyhledávat a okamžitě je ničit, bude letectvo často jediným prostředkem, který bude schopen vyřadit nepřátelské cíle. Jeho význam v souvislosti se zvyšováním palebné síly a pohyblivosti vojsk nepřítele roste.

Přispívá k tomu nejen stále se zvyšující počet cílů, které může efektivně ničit především letectvo, ale také to, že pod-

klady pro palebné údery ostatních zbraní často může dát jen letectvo. Letectvo je také důležitou součástí účinné protivzdušné obrany a prostředkem manévru silami a prostředky.

Úkoly letectva v soudobé operaci a boji jsou tak význačné, že bez letectva nelze cíle operací a boje splnit. V dalším se zaměřím jen na ty úkoly, které jsou plněny bezprostředně ve prospěch pozemních vojsk a úmyslně vypustím takové otázky, jako je boj o nadvládu ze vzduchu, ničení PVO nepřítelů atd.

K hlavním úkolům letectva, které plní ve prospěch pozemních vojsk, patří:

- vzdušný průzkum,
- podpora vojsk,
- protivzdušná obrana pozemních vojsk,
- zabezpečení a podpora vzdušných výsadek,
- přeprava vojsk a materiálu všeho druhu.

Potřeba letectva pro plnění jednotlivých úkolů vyplývá z jejich rozboru.

Vzdušný průzkum

Informace o silách a prostředcích nepřítele a jejich činnosti jsou nezbytným podkladem nejen pro rozhodovací proces, ale i pro ničení nepřítelů. Proto informace jsou výchozí základnou pro veškerou činnost vojsk. Jejich získávání různým

druhem průzkumných prostředků proto věnujeme značnou pozornost.

Vzhledem k hloubce, z níž je třeba zprávy pro jednotlivé stupně velení získávat, a vzhledem k vysoké mobilitě nepřátelských vojsk a tím i možnosti

rychlého měnění prostorů neustále **rostou požadavky na vzdušný průzkum**. Potřeba zabezpečit včasnost a efektivnost použití jaderných prostředků, působících na cíle v hloubce nepřátelských sestav, případně přechod na jejich použití, růst významu a rozsah úkolů vzdušného průzkumu jen potvrzují.

Vzdušný průzkum soustředíme zejména na upřesnění údajů o uskupení nepřátelských prostředků jaderného napadení taktického i operačního dosahu, na zjišťování palebných prostředků a hlavních uskupení vojsk v taktické i operační hloubce a dále odhalení systému velení a navedení.

Rovněž **kontrola výsledků** palebných, zejména jaderných úderů bez ohledu na

použitý prostředek, bude významným úkolem vzdušného průzkumu.

Hlavní úsilí vzdušného průzkumu bude zaměřeno na hloubku armádní operace, tj. do hloubky 250 až 350 km. Pro front však bude třeba vést vzdušný průzkum na celou hloubku frontové operace, tzn. do 500 až 800 km.

Možné druhy a počty objektů, které budou zjišťovat prostředky vzdušného průzkumu viz **příloha 1**. Výjimkou budou nepřátelská vojska v dotyku. U nich mohou zjišťovat cíle do hloubky 10 až 15 km technické prostředky pozemního průzkumu. Pomocí vrtulníků nad vlastním územím můžeme jejich dosah zvýšit až na 20 km.

Podpora vojsk

S přezbrojováním vojsk pravděpodobného nepřítele **roste počet malorozměrných a vysoce pohyblivých cílů značného bojového významu**. Stíhací bombardovací letectvo bude vzhledem ke svým vlastnostem často hlavní palebnou silou při jejich ničení ať již klasickými, či bude-li to efektivní, jadernými pumami. Základním způsobem bojové činnosti letectva bude ničení cílů ihned po jejich zjištění.

Při podpoře boje pozemních vojsk bude stíhací bombardovací letectvo plnit především tyto úkoly:

- ničit nepřátelské jaderné prostředky ve vyčkávacích prostorech, na přesunech i v palebných postaveních,
- ničit a umlčovat nepřátelská vojska a bojovou techniku (dělostřelectvo, tanky, obrněné transportéry, automobily) v prostorech soustředění, na přesunech a v palebných postaveních,
- ničit a umlčovat nepřátelské opěrné body (rajóny),
- ničit a umlčovat velitelská stanoviště, naváděcí stanoviště, spojovací uzly, radiotechnické prostředky,
- ničit přisunované nepřátelské zálohy a odrážet jejich protiúder,
- ničit nepřátelské vzdušné výsadky v prostorech nakládání, ve vzduchu a a v prostorech vysazení,
- rušit činnost nepřátelského týlu,
- ničit železniční transporty nepřítelů,
- bořit mosty a přepravy nepřátelských vojsk.

Maximální úsilí bude třeba věnovat ničení **nepřátelských jaderných prostředků**. Při době pobytu v palebných postaveních u odpalovacích zařízení typu LANCE (nahradí HONEST JOHN a pravděpodobně

i SERGEANT) do 10 minut a u PERSHING do 15 minut bude většinu těchto prostředků muset ničit letectvo.

Rovněž ničení a umlčování nepřátelských vojsk a bojové techniky, zejména palebných prostředků, bude důležitým úkolem, který bude letectvo plnit spolu s ostatními prostředky ničení. Jejich společným cílem bude dosáhnout minimálně umlčení nepřátelských vojsk, tzn. způsobit jim ztráty 20 až 40 %. Častějším úkolem však bude požadovat zničit nepřítel, tzn. způsobit mu ztráty větší než 40 %.

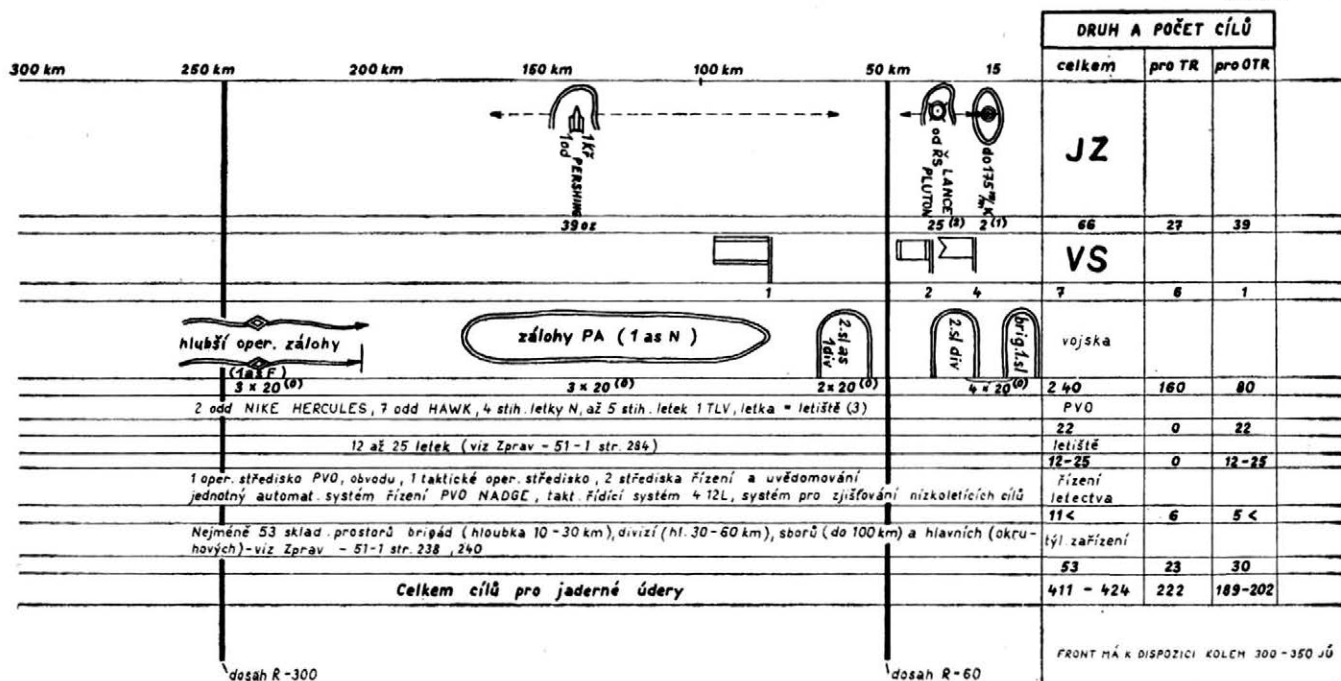
Druhy a počty hlavních vojskových cílů, které bude třeba ničit jadernými prostředky, k nimž počítáme i stíhací bombardovací letectvo, uvádí **příloha 1**.

V podmínkách použití jaderných zbraní budou hlavními prostředky jejich ničení raketové prostředky a letectvo. Zatímco raketové vojsko bude působit především proti cílům stacionárním, letectvo bude ničit ostatní cíle.

Bojové úsilí letectva bude soustředěno na rozhodující fáze operace, jimiž jsou první jaderný úder, blíží a další úkol.

V případě bojové činnosti bez jaderných zbraní bude letectvo spolu s raketovým vojskem, používajícím podle situace chemické náplně, hlavním prostředkem ničení. Jeho významným úkolem bude zejména **boj s nepřátelskými zálohami**. Na výsledku boje s nimi bude záviset tempo útoku a dosažení konečných cílů operace.

Jak vyplývá z přílohy 1, je většina nepřátelských cílů v hloubce do 300 km. Za touto vzdáleností jsou však cíle další, zejména zálohy a různé týlové objekty. Množstvím cílů a jejich vzdáleností jsou vymezeny zčásti i požadavky na potřebu

POZNÁMKA: v prvním sledu jeden as N se dvěma divizemi v 1 a jednou v 2. sledu jeden as F

v druhém sledu jeden as N o třech divizích

jeden as F o dvou až třech divizích

(0) Každá divize tvoří podle soudobých názorů 20 cílů pro JZ, perspektivně to bude asi více (viz OZ)

(1) U každé divize N jeden pd K 175 m/m

(2) U každé divize N po 6 LA tj. 3 cíle, u as N 12 LA tj. 6 cílů

U každé divize F po 4 PLUT, tj. 2 cíle, u as F 8 PLUT, tj. 4 cíle

(3) Viz Zprav - 51-1 str. 312 Doplněk

FRONT MÁ K DISPOZICI KOLEM 300 - 350 JÚ

Z TOHO JE KOLEM 60 % tj. 180 - 210 TAKTICKÝCH

40 % tj. 120 - 140 OPER. TAKT.

ZBYTEK MUSÍ UHRADIT ÚDERY LETECTVA

ZA BOJ ČINNOSTI BEZ JZ PAK VŠE.

a typy stíhacích bombardovacích letounů. Většina z nich musí být schopna působit do hloubky 300 km, menší část do hloubky 500 km a více.

K složitým fázím operace patří **odražení nepřátelského protiúderu**. Cílem společné činnosti raketového vojska a letectva při plnění tohoto úkolu bude:

— rozbít protiúderné uskupení a znemožnit jeho vyřazení k protiúderu; toho lze dosáhnout způsobem mu takových ztrát, které mu znemožňují získat převahu a tím i útočit; tato varianta přichází v úvahu zejména v podmínkách použití jaderných zbraní;

— zdržet vyřazení nepřátelského protiúderu s cílem vytvořit podmínky pro jeho zničení ve střetném sražení nebo pro přechod vlastních vojsk do obrany (vyžaduje kolem 3 až 4 i více hodin času podle konkrétní situace) k odražení nepřátelského protiúderu.

Úsilí letectva bude přitom záviset především na stanoveném cíli a možnostech raketových vojsk a na síle a možnostech nepřátelského uskupení.

Při dalších **důležitých fázích operace**, jako je zasazování druhých sledů, překonávání vodních toků, vysazování operačních a taktických výsadků, přechod z bojové činnosti bez jaderných zbraní na jejich používání budou požadavky na letectvo rovněž vzrůstat. Potřebné úsilí letectva bude záviset na konkrétní situaci, zejména na množství a druhu nepřátelských cílů v těchto prostorech a jejich rozdělení mezi jednotlivé palebné prostředky.

Při vedení bojové činnosti na samostatných, navzájem vzdálených směrech, za často a rychle se měnící bojové situace a při vysokém tempu bojové činnosti vojsk **vzrůstá význam času**. Jestliže dříve o výsledcích bojů a operací rozhodovaly dny, případně hodiny, dnes o tom **rozhodují často dokonce minuty**. Je to dáno tím, že úspěch má ten, kdo předejde protivníka v palebných, zejména jaderných úderech, **získá a udrží nad ním převahu na rozhodujících směrech**. Při vysoké mobilitě vojsk potencionálního nepřítele to není snadné. Jeho perspektivní orientace na vybavení armádních sborů i divizí (divize typu TRICAP) značným počtem vojskového letectva tuto skutečnost jen podtrhuje. Současně však vyžaduje obdobnou vysokou pohyblivost i od našich svazků. Je proto třeba orientovat se u nás již nyní a tím spíše perspektivně na **větší využívání vzdušného prostoru**.

Rychlost přepravy vojsk vzduchem a využití vzdušného prostoru k bojové činnosti umožňují podstatně zvýšit bojový potenciál pozemních vojsk [lze je rych-

leji vracet k bojové činnosti], zasazovat protivníkovi překvapivé údery na jeho nejslabším místě a v případě potřeby rychlým zasazením sil zabránit vzniku krizových situací u vlastních vojsk.

Typickým představitelem vzdušné mobility pozemních vojsk se v současné době stává **vrtník**, perspektivně to mohou být také vznášedla.

Počet vrtníků, jejich druh, výzbroj, vybavení a začlenění vyplynou z úkolů, které bude účelné, aby vrtníky plnily ve prospěch pozemních vojsk. Jak ukazuje současnost a také výhled v příštích letech, budou vrtníky tvořící vojskové letectvo plnit především tyto úkoly:

a) **ve prospěch vševojskových svazů a svazků**

— vysazování taktických vzdušných výsadků (plnicích v podstatě úkol před-sunutých odřadů ve srovnání s 2. světovou válkou), průzkumných a diverzních skupin,

— bezprostřední palebná podpora pozemních vojsk, včetně vrtníkového výsadku,

— manévry druhých sledů (včetně PTZ, POZ) na směry, kde proniká protivník,

— přeprava vojsk přes silně zamořené prostory (za používání JZ),

— vedení rekognoskace (včetně os),

— jako prostředek velení a spojení,

— průzkum všeho druhu včetně radiací,

— pomoc při likvidaci následků po jaderných úderech protivníka,

— vedení boje s radioelektronickými prostředky;

b) **ve prospěch raketového vojska a dělostřelectva**

— vyhledávání cílů a stanovení jejich parametrů z prostoru nad vlastními vojsky,

— řízení palby,

— manévry raketovými a dělostřeleckými prostředky;

c) **ve prospěch ženijního vojska**

— přepravu potřebného materiálu a ženijních sil,

— pomoc při stavbách (mosty apod.),

— překonávání a včasné odstraňování různých překážek a zátarasů, včetně jaderných,

— zátarasování

d) **v oblasti materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení**

— přeprava, případně odsun materiálu všeho druhu (včetně raket),

- poskytování odborné lékařské pomoci raněným na místě a jejich odsun,
 - vyhledávání poškozené bojové techniky, stanovení druhu a způsobu opravy,
 - přísun k opravě potřebného materiálu a odborníků - opravářů,
 - odsun poškozené techniky.
- Hodnotu vojenského letectva na jed-

notlivých organizačních stupních bude určovat množství a rozsah úkolů, které na ně budou kladeny. Důležitý však bude nejen počet, ale hlavně pružnost a kvalita jejich využití. Kromě toho bude třeba přihlížet také k stejným možnostem nepřítelů a zabezpečit tak reálné předpoklady pro úspěch.

Vysazení a podpora výsadku

Vysoce pohyblivý charakter soudobé bojové činnosti, boj o čas, tendence předejít nepříteli a vnutit mu svou vůli, se naimo jiné projeví častým používáním jak taktických, tak operačních výsadků.

Již dnes plnění stanovených úkolů vyžaduje vysadit ve prospěch vševojskových svazků v průměru jeden motostřelecký prapor denně. Jde v podstatě o úkoly, které plní také předsunuté oddáky, které se těžko mohou odpoutat od hlavních sil při vybavení stejnými prostředky manévru.

Perspektivní význam a potřeba používání vzdušných výsadků dále poroste a počítáme s tím, že se stane nedílnou součástí bojové činnosti vševojskových svazků. Ukazují to jak zásady vlastní bojové činnosti a bojová technika a jejich předpokládaný vývoj, tak pravděpodobný vývoj zásad bojové činnosti, organizace a bojové techniky potenciálního nepřítelů.

Vedle taktických výsadků ve prospěch vševojskových svazků bude třeba vysazovat operačně taktické výsadky ve pro-

spěch vševojskových armád nejméně dvakrát za armádní útočnou operaci (jednou v průběhu plnění bližšího a jednou při plnění dalšího úkolu armády). Vyplývá to jednak ze zásad bojové činnosti vlastní i nepřítelů a jednak z terénu v našem zájmovém pásmu (významné vodní toky, příčná horská pásma).

Každý výsadek bude vyžadovat nejen čas na naložení, přelet a vysazení, ale také čas na návrat vrtulníků či letounů, které výsadek přepravovaly a na jejich technickou přípravu včetně doplnění PHM. Předpokládáme, že celková doba, po níž bude určitý výsadek vázat vyčleněné dopravní letectvo nebude menší než 4 až 6 hodin.

Kromě přepravy výsadku bude třeba zabezpečit přelet a obranu výsadku stíhacím letectvem a podporu jeho bojové činnosti stíhacím bombardovacím letectvem po dobu nejméně dvou hodin.

Zabezpečení výsadku letectvem je tedy složitý a náročný úkol. K jeho splnění je třeba všech druhů letectva.

Protivzdušná obrana pozemních vojsk

Důležitý úkol letectva je obrana pozemních vojsk, hlavních prvků jejich bojových a operačních sestav před údery ze vzduchu a vzdušným průzkumem. Bude jej plnit stíhací letectvo v těsné součinnosti s prostředky protivzdušné obrany pozemních vojsk.

Při určování potřebného počtu stíhacího letectva je proto třeba vycházet především z požadované efektivnosti protivzdušné obrany a z možnosti pozemních prostředků protivzdušné obrany.

Cílem bojové činnosti všech prostředků protivzdušné obrany je úplné odrazení a zničení nepřátelského letectva.

Toho můžeme dosáhnout společným použitím všech prostředků PVO zejména:

- při odrazení hromadných a ostatních úderů nepřátelského letectva,
- zabezpečováním přesunu a zasažení druhořadových svazků,
- obranou prvních sledů při překoná-

vání důležitých terénních čar jako jsou vodní toky, příčné horské hřebety,

- obranou vzdušných výsadků po celou dobu jejich činnosti,

- obranou důležitých prvků operační sestavy armád a frontu (např. arb, PAZ apod.) v době přemísťování prostředků PVO.

Kromě toho musí být u frontu záloha stíhacího letectva (1—2 plukovní vzlety) pro použití při nepředvídaných situacích.

Při určování celkové potřeby stíhacího letectva k plnění těchto úkolů bude třeba brát v úvahu, že:

- D1 a D2 může nepřátelské letectvo uskutečnit až pět, v dalších dnech operace až tři hromadné údery,

- v průběhu každého dne frontové operace bude třeba počítat se zasažením nejméně jednoho svazku (nepůjde jen o svazky nové, ale také o svazky zasazo-

vané po vystřídání] a s jeho zabezpečení-
ním alespoň v nejkratším období, tj.
v době dokončování přesunu před zasa-
zením, při zasazení a těsně po něm, kdy
sestava zasazovaných vojsk je nejzranitel-
nější, a proto je také nejvyhledávanějším
cílem úderů nepřátelského letectva; doba
činnosti stíhacího letectva bude kolem
2 až 3 hodin;

— v prostoru středoevropského válčiš-
tě budou útočící vojska překonávat každý
den nejméně jednu terénní překážku
(vodní tok, příčný hřbet), která způsobí
zpravidla zhuštění bojových a operačních

sestav a tím vzniknou výhodné podmínky
pro úder nepřátelského letectva; obranu
stíhacím letectvem bude třeba zabezpečit
po dobu 2 až 3 hodin;

— v průběhu frontové operace budou
použity operační, u prvosledových armád
taktické vzdušné výsadky; stíhací letectvo
musí zabezpečit nakládání výsadku, jeho
přelet, vysazení, zaujímání bojové sestavy
a bojovou činnost vysazených vojsk.

**Konkrétní množství stíhacího letectva
bude závislé na velikosti výsadku, celkové
vzdušné situaci a možnostech stíhacího
letectva.**

Přeprava vojsk a materiálu vzduchem

Poněvadž pohyblivé sledy frontového
zásobovacího systému (oddělení FZ) se
rozmisťují na zádi sestavy prvosledových
armád, není účelné organizovat mezi
těmito stupni (front—armáda) přepravu
vzduchem. Nelze ani předpokládat, že by
vzdálenost 30 až 80 km mezi odděleními
předsunuté frontové základny a pohyblí-
vou armádní základnou vzdušný přesun
vyžadovala.

Přeprava materiálu vzduchem je aktu-
ální u úderných tankových uskupení, pů-
sobících samostatně v operační hloubce.
Vzdálenost těchto vojsk od hlavních sil
může dosahovat kolem 50 km i více, tj.
okolo jednoho až dvou dnů boje. Může
k tomu docházet u každé vševojskové ar-
mády ke konci útočné operace. V rámci
frontové operace může k tomu tedy dojít
jednak při plnění bližšího a jednak při
plnění dalšího úkolu frontu, tj. v průbě-
hu pátého až šestého a desátého až dva-
náctého dne operace (v závislosti na prů-
měrném tempu postupu).

Vzdálenost frontové základny od di-
vizních skladů tankových svazků pak mů-
že dosahovat kolem 400 km při plnění
bližšího úkolu frontu a při druhé armá-
dní operaci, tj. při plnění dalšího úkolu
frontu až dvakrát tolik.

Vzhledem ke konkrétní situaci svazků
se může vyskytnout potřeba přepravit
vzduchem hlavní druhy materiálu rozho-
dující pro bojovou činnost. Bude to pře-
devším tanková munice, nafta motorová,
náhradní díly a léčiva, včetně krve.

Připustíme-li u tankové divize v odtr-
žení pokles až na hranici nedotknutel-
ných zásob, pak pro obnovu zásob a boje-
schopnosti na 2 až 3 dny boje (než se
spojí s hlavními silami) to může být ko-
lem 400 t tankové, 100 t protitankové a
50 t protiletadlové munice, 400 až 600 m³
nafty, do 10 t náhradních dílů a do 10 t
léčiv a krve. **Celkem to může být 970 až
1170 tun materiálu.**

Bude-li reálný předpoklad na dřívější
spojení s odtrženou divizí, může být
množství přesunovaného materiálu sni-
ženo.

K potřebě přepravit materiál vzdu-
chem může dojít také v armádní operaci.
V našich podmínkách, kdy cíl frontové
operace se dosahuje několika armádními
operacemi, bude nutné přesunout uvede-
ný materiál i vícekrát.

V některých případech bude nutné pře-
sunout nejnútnejší materiál vzduchem i na
stupni vševojskový svazek. Bude to tehdy,
jestliže se některý z pluků (PO) divize
odtrhne na vzdálenost kolem 40 km a
více a nebude reálný předpoklad na je-
jich brzké spojení. Může tomu tak být
např. při odříznutí předsunutého odřadu
na předmostí, při ovládnutí přechodu
přes příčné horské hřebeny, při nepřátel-
ském protiúderu apod.

Jestliže vzdálenost odtrženého pluku
bude menší, budeme podle konkrétní situ-
ace uvažovat o možnosti probít se s ne-
zbytnými zásobami buď přímo, nebo záso-
bovat jej přes úspěšné postupující sou-
sedy.

Je reálné počítat, že k obnovení boje-
schopnosti pluku bude třeba přesunout
kolem 50 až 60 t munice, 50 až 60 t po-
honných hmot, 20 až 30 t ostatního mate-
riálu. **Celkem to může být 120 až 150 tun
materiálu.**

Podle geografické situace v našem zá-
jmovém prostoru a možnosti potencionál-
ního nepřítele může se potřeba zásobovat
pluk vyskytnout u prvosledové armády na
směru jejího hlavního úderu. Celkové po-
žadavky na přepravu materiálu letectvem
tím dále vzrostou.

Nemalou pozornost si zasluhuje rovněž
odsun raněných vzduchem. Rychlý odbor-
ný lékařský zásah nejen zachraňuje živo-
ty raněných, ale podstatným způsobem
také zmenšuje nebezpečnost zranění a
zkracuje dobu jeho léčby. Zabezpečit

rychlou návratnost raněných je prvořadým úkolem zdravotnické služby.

Na základě odborných šetření a úvah předpokládáme vznik kolem 17 až 25 % zdravotnických ztrát u frontu a armád za operaci. Podle přednášky gen. Skovorody na shromáždění MNO v prosinci 1971 mohou dosáhnout dokonce až 35 %, z toho do 60 % v průběhu plnění bližšího úkolu. V průměru bude třeba odsunout během operace dva až tři tisíce raněných denně.

Z těchto počtů zdravotnických ztrát je třeba kolem 10 % raněných odsunout vzduchem. Přihlíží se přitom jednak ke specializaci raněných (velitelé, raketoví specialisté, letci apod.) a k akutnosti potřeby odborného lékařského zákroku.

Za současných podmínek bude nutné odsunout denně vzduchem v průměru 200 až 300 osob v rámci armády a kolem 1000

až 1500 osob v rámci frontu. Vzhledem k růstu ničivého účinku soudobých zbraní je reálné počítat s tím, že tato čísla mohou v budoucnosti ještě vzrůstat.

Raněné budeme většinou odsunovat z divizních, případně dokonce plukovních ohvazišť či z prostoru rozmístění samostatných oddílů. Jejich vzdálenost může být kolem 10 až 20 km od čáry dotyku. Nemocniční základny pak bývají kolem 60 km od předního okraje.

K odsunu raněných můžeme, pokud to bude vzhledem k vhodnosti použitého druhu přepravního prostředku (letadlo, vrtulník) možné, využít stejných prostředků jako k přesunu materiálu. Jejich kapacita bude pro odsun raněných více než postačující. Vzhledem k včasnému odsunu některých případů však bude účelné mít určitý počet vrtulníků neustále k dispozici.

Požadavky pozemních vojsk na letectvo jsou velké a perspektivně počítáme s tím, že ještě vzrostou. Počet k tomu potřebných letounů bude záviset na možnostech používaných letounů a bude vycházet z ekonomických možností. I tak však bude značný. Jestliže již dnes při plnění požadavků pozemních vojsk, jak ukazují četná větší cvičení (např. VLTAVA, ŠTÍT apod.) bojová činnost letectva je řešena v rámci koalice, v budoucnu je potřeba vzájemné spolupráce uvnitř Varšavské smlouvy bude ještě větší. V rezoluci XIV. sjezdu KSČ se proto mimo jiné říká: „Trvalým úkolem celé společnosti, ozbrojených sil, státních a společenských orgánů a institucí je zajištění spolehlivé obrany země a socialistických vymožeností našeho lidu. Toho lze dosáhnout jen v rámci jednotného úsilí zemí Varšavské smlouvy, v plném souladu se zájmy všech jejich členských států, v nerozbořném přátelství a spojení se Sovětským svazem“.

Plnění rezoluce je nejen naším úkolem, ale jak vyplývá kromě jiného z požadavků pozemního vojska na letectvo, i objektivní nutností reálné ochrany socialistické vlasti.

NADVLÁDA VE VZDUCHU

Nadvláda ve vzduchu je jedním ze základních předpokladů úspěchu vojsk v soudobé válce. To potvrzují i zkušenosti z minulých lokálních konfliktů ve Vietnamu a na Středním východě. Připomeňme si proto jaký význam sehrálo vybojování nadvlády ve vzduchu v době Velké vlastenecké války.

V průběhu této hrdinné války vedlo sovětské letectvo boj o nadvládu ve vzduchu nepřetržitě od prvního do posledního dne. Na začátku války se mu nepodařilo získat iniciativu, kterou fašistické letectvo dosáhlo věrolovným přepadením SSSR. V této době prokazovali sovětské letci bezpříkladné hrdinství. Na celé široké frontě vedlo vzdušné boje a systematicky údery na fašistické letiště, vojenská průmyslová centra a týly i v podmínkách pro sovětské letectvo nevýhodných. Tak v boji se zkušeným nepřítelem, který měl převahu v letectvu, postupně dosahovalo na jednotlivých úsecích fronty i na některých operačních směrech úspěchy a tím vytvářelo základy k vybojování nadvlády ve vzduchu ve strategickém měřítku.

Např. již od 25. do 30. června 1941 vykonalo na Severozápadním operačním směru údery na 39 nepřátelských letišť a vyřadilo 130 letounů. Tím byla podstatně oslabena sestava fašistického letectva a a snížila se efektivnost jeho náletů na Leningrad. V prosinci 1941 v důsledku vytvoření silného uskupení letectva a protiletadlového dělostřelectva, které aktivní činností ničilo nepřátelské letectvo jak na letištích, tak i ve vzduchu, byla po-

prvé vybojována v bitvě o Moskvu operační nadvláda ve vzduchu. To můžeme dokumentovat pozorováním intenzity náletů. Jestliže v říjnu 1941 z 2018 letounů nepřítele, které se zúčastnily náletu, proniklo nad Moskvu 72 letounů (3,5 %) a od 15. listopadu do 6. prosince z 1953 — 28 letounů (1,4 %), potom v prosinci ze 14 letounů, které směřovaly k Moskvě, se přiblížilo k jejímu okraji jen 9 letounů.

Ve stalingradské bitvě a později na Kubáni bylo rovněž dosaženo nadvlády ve vzduchu operačního významu. Bojová činnost sovětského letectva měla již charakter vzdušných operací s cílem zničit letectvo na letištích a ve vzdušných bojích.

V dubnu 1943 proběhla několikadenní vzdušná operace k rozbití nepřátelského uskupení Krymu, Tamanského poloostrova a jihozápadní části Ukrajiny čtyřmi leteckými armádami a dálkovým letectvem. Jejím výsledkem bylo vyřazení 30 % letectva nepřítele.

V květnu a červnu 1943 před začátkem Kurské bitvy proběhly dvě vzdušné operace silami leteckých armád a dálkovým letectvem s cílem rozbit protistojící letecké uskupení nepřítele v pásmu širokém 1200 km a do hloubky více jak 200 km. V těchto dvou operacích bylo zničeno více jak 700 letadel nepřítele a jejich výsledkem bylo vybojování strategické nadvlády ve vzduchu.

Bojová činnost sovětského letectva proti letištím z této doby je poučná i pro současnost. Tak např. 6. 5. 1943 vedla

1. letecká armáda úderu na letiště Sesča a Brjansk. Celkem byly vedeny dva úderu při svítání a při setmění na obě letiště současně 30—40 letouny IL-2 a Pe-2. Trate letu byly voleny s ohledem na rozumnost PVO a to tak, aby byl dosažen moment překvapení.

Rádiové spojení bylo povoleno až při zpátečním letu, byl organizován přilet k cíli po skupinách z různých směrů a přizemním letem. Protivník byl tak překvapen, že protivzdušná obrana letiště zahájila palbu protiletadlovým dělostřelectvem až po odhozu pum letounů IL-2. Důsledným zplánováním úderů a jejich přesnou organizací bylo jen na letišti Sesča zničeno nebo poškozeno 31 letounů a zničeno dva sklady munice.

V boji o nadvládu ve vzduchu připadá významná úloha vzdušnému průzkumu. Nepetržitě sledování obsazení a provozu na letištích umožňuje stanovit nejvýhodnější moment úderu.

Z Velké vlastenecké války mohou uvést příklad ze začátku roku 1943, kdy vzdušný průzkum vedený letectvem 2. letecké armády byl zaměřen zejména k zjišťování obsazení letišť fašistického letectva. Mezi jiným i na letišti Kursk, které až do zahájení útočné operace Sovětské armády bylo střídavě obsazeno. K boji s nepřátelským letectvem vyčlenil velitel 2. LA skupinu 24 IL-2 a 12 JAK-1, která byla v pohotovosti na letišti připravena k úderu na letiště na základě výsledků vzdušného průzkumu. Jakmile vzdušný průzkum hlásil, že na letišti Kursk přistálo 45 nepřátelských letounů, pohotovostní skupina bitevních letounů okamžitě startovala a udeřila na letiště. Výsledkem překvapivého úderu bylo zničení 28 letounů nepřítelů a skupina bitevníků se vrátila na základnu beze ztrát.

Vybojování strategické nadvlády ve vzduchu v průběhu Kurské bitvy v létě 1943 mělo velký význam pro další průběh války. Fašistické letectvo ve všech dalších operacích Sovětské armády 1944—1945 se již nezmohlo na organizovanější bojovou činnost proti letectvu a pozemnímu vojsku Sovětské armády. Další operace k osvobození Běloruska, Jasko-Kišinevská operace, Vislo-Oderská operace, Západo-Fruská a konečně Berlínská operace byly vedeny v podmínkách vzdušné nadvlády sovětského letectva.

K udržení vzdušné nadvlády muselo sovětské letectvo pokračovat v bojové činnosti s nezměrným úsilím. Se zahájením frontových operací stíhací letectvo vedlo vzdušné boje a sražení s letectvem nepřítelů. Bitevní a bombardovací letectvo kromě podpory pozemního vojska vedlo

úderu proti letištím, skladům bojových prostředků a leteckých pohonných hmot, přepravám a zásobování vojsk nepřítelů.

Velký význam rovněž v rámci bojů a operací o vzdušnou nadvládu měla bojová činnost letectva s cílem zničit a umlčet protiletadlové dělostřelectvo a zničit systém velení nepřátelského letectva.

Mimo přímých úderů na letiště bylo v široké míře použito blokování nepřátelských letišť. Německé letouny byly zničeny nejen na zemi na stojánkách letišť, ale i při vzletu a převážně byly přepadány ještě při letu k linií fronty způsobem „lovu“.

V berlínské operaci bylo k boji s nepřátelským letectvem spotřebováno 42 % úsilí letectva, proběhlo 1317 vzdušných bojů a bylo zničeno 1132 fašistických letadel.

Zkušenosti ze vzdušných bojů a sražení ukázaly, že největších úspěchů bylo dosaženo tam, kde byl předem přesně stanoven zámysl použití sil letectva a soustředěno úsilí stíhacího letectva současně s hromadnými úderu ostatních druhů letectva. To vyžadovalo důsledné zhodnocení situace letectva nepřítelů a možných variant jeho hromadných náletů a na tom základě rozpracovat i varianty jejich odražení stíhacím letectvem v součinnosti s pozemními protiletadlovými prostředky.

Dosavadní zkušenosti z bojové činnosti letectva ukazují, že vybojování nadvlády ve vzduchu má strategický, operační nebo taktický význam, a to v závislosti na prostoru a dosažení stanovených cílů.

Boj o strategickou nadvládu ve vzduchu se v průběhu Velké vlastenecké války vedl v zájmu operací skupiny frontů a války jako celku na hlavních strategických směrech silami frontového a dálkového letectva.

Vybojování operační nadvlády ve vzduchu se vedlo v zájmu operace jednoho frontu zpravidla silami letecké armády s možností její posílení částí sil sousedních svazů nebo svazků.

Vybojování taktické nadvlády ve vzduchu bylo určeno k řešení taktických úkolů svazků různých druhů vojsk nebo cizbrojených sil. Např. při získání určitého předmostí, překonání vodních toků, vedení bombardovacího nebo bitevního úderu a vysazování výsadků byl boj o taktickou nadvládu ve vzduchu veden s cílem zabránit působení nepřátelského letectva do předem stanoveného prostoru.

Šlo v podstatě o dvě základní formy vybojování nadvlády ve vzduchu, a to o vzdušnou operaci a účastí několika leteckých armád a svazků dálkového letectva jako např. u Stalingradu, na Kubáni

a u Kurska a bojovou činnost leteckých armád jako neoddělitelnou a nutnou součást každé frontové operace.

Nejefektivnější formou boje o nadvládu ve vzduchu byly vzdušné operace k rozbití nebo oslabení leteckého uskupení nepřítele. Probíhaly jak do začátku operací skupiny frontů (např. Kurská operace), tak i v průběhu operací (Stalingradská). Základními způsoby operačního použití letectva ve vzdušných operacích byly hromadné údery a vzdušná sražení. Každá letecká armáda vedla údery na letiště zpravidla v pásmu svého frontu. Údery byly překvapivé, a to v době kdy na letišti byla většina letadel. K tomu využívala různých taktických způsobů bojové činnosti — blokování letišť, klamné činnosti, manévrujících skupin stíhačů, které upoutávaly bojem stíhače nepřítele při úderech bombardovacího bitevního letectva atd.

Nadvláda sovětského letectva ve vzduchu v posledním období 2. světové války zabezpečovala úspěšné vedení operací So-

větskou armádou a ve značné míře přispěla ke snížení ztrát živé síly i bojové techniky. Sovětskému letectvu pak podstatně usnadnila vedení mohutných úderů na důležité objekty fašistických vojsk na bojišti, v hloubce obrany, demoralizování vojenskopolitických center, zdržování a ničení přísunů čerstvých sil nepřítele na bojiště. Bojové zkušenosti ukázaly, že jednou z rozhodujících podmínek úspěšného vedení bojové činnosti pozemního vojska, námořnictva i letectva bylo zničení nepřátelského letectva.

Zkušenosti sovětského letectva z 2. světové války můžeme využít i pro soudobé vedení bojové činnosti letectva v podmínkách bez použití jaderných zbraní. Přesvědčivě ukazují, že nadvláda ve vzduchu je jedním ze základních předpokladů úspěšného vedení operací a boje pozemního vojska a je přímo závislé na jeho úspěších. Tento základní poznatek se nezměnil i přes kvalitativní skok ve vývoji bojových prostředků soudobých ozbrojených sil.

PLÁNOVÁNÍ ČINNOSTI DĚLOSTŘELECTVA ZA PALEBNÉ PŘÍPRAVY

V poslední době věnujeme značnou pozornost ve všech dělostřeleckých, ale i vševojskových štábech otázkám plánování a řízení palebné přípravy útoku. Podle předpisu Dě1-1 je palebná příprava určena k umlčení a ničení nepřítelů, který nebyl zasažen jadernými zbraněmi na předním okraji a v taktické hloubce, před přechodem vojsk do útoku. Při vedení boje bez použití jaderných zbraní pochopitelně význam palebné přípravy ještě vzrůstá.

Při řešení všech otázek plánování a řízení činnosti dělostřelectva za palebné přípravy můžeme čerpat z bohatých zkušeností Sovětské armády za Velké vlastenecké války. Tyto zkušenosti jsou i v soudobých podmínkách základem. Podstatné změny, které do všech oblastí ozbrojeného zápasu přineslo zavedení jaderných zbraní, musí se odrazit i v činnosti dělostřelectva.

Změnil se charakter obrany nepřítelů, sestava vojsk v obraně i charakter jednotlivých cílů jako objektů dělostřelecké palby. Došlo k zásadním změnám i ve způsobech útoku vševojskových útvarů a svazků, které výrazně ovlivňují i činnost dělostřelectva. Změnila se výzbroj, organizace a tím i počty dělostřelectva, které použijeme za palebné přípravy. Tím došlo i ke změnám v množství munice, kterou pro tento úkol vydělujeme.

Všechny tyto změny se musí projevit jak v plánování, tak ve vlastní palebné přípravě útoku.

Vliv charakteru obrany nepřítelů, charakteru a množství cílů

Ohnisková obrana se značnými mezerami mezi jednotlivými opěrnými body, značný počet jednotlivých cílů mimo opěrné body, nestejně hustota cílů a jejich zvýšená odolnost vyžaduje daleko pečlivější plánování jak průzkumu a upřesnění cílů, tak i paleb na ně.

Ne všechny opěrné body čt můžeme zahrnout vždy do oddílových úseků palby, v nichž je palba rovnoměrně rozdělena, což bylo typické pro lineární obranu. Z toho vznikají první obtíže při konkrétním plánování paleb. Při do držení oddílových úseků palby (oddíl jako základní střelecká jednotka) a při maximálním úseku jednoho oddílu 600×400—500 m nebude pokryt palbou jed-

ného oddílu celý opěrný bod čety. Rozdělením oddílového úseku palby na baterijní úseky, které by obsáhly jednotlivé úseky družstev, by teoreticky jeden oddíl pokryl palbou jen dvě až tři družstva (podle počtu baterií v oddíle). Avšak rozdělení palebného úseku oddílu na baterijní vyvolává ze střelecko-technického hlediska řadu složitostí. Vyžaduje nejen přípravu prvků střelby pro každou baterii individuálně, ale zejména pozorování a opravování účinné střelby každé baterie na její úsek, což během hromadné palby všeho dělostřelectva za palebné přípravy bude značně obtížné. Podle platných zásad řízení palby dělostřelectva střílí oddíl o třech bateriích na svůj úsek tak, že každá baterie střílí na celou šířku oddílového úseku, ale rozdílnou délkou, aby celý úsek oddílu do šířky i hloubky byl současně a rovnoměrně pokryt palbou. Při tomto způsobu postřelování existuje dostatečně vysoká pravděpodobnost, že cíl i při možných chybách prvků bude pokryt postřelovanou oblastí.

Samostatnou palbu baterií na podobný úsek po úplné přípravě vedeme rovněž vějířem upraveným na šířku úseku a třemi délkami, které postřelujeme postupně. Nevýhodou tohoto způsobu jsou tyto skutečnosti:

- celý úsek není postřelován současně, ale postupně. Tzn., že v nejlepším případě pokryjeme pouze třetinu úseku,
- pravděpodobnost, že cíl bude během celé palby pokryt, je vzhledem k velikosti chyb prvků dosti nízká.

Z těchto nedostatků vyplývá, že výhodnější bude vést samostatnou palbu baterií jako pozorovaný cíl, tj. podle potřeby ji opravovat na základě výsledků pozorování. Při tomto způsobu palby můžeme dosáhnout i značných úspor střeliva, nutného pro umlčení cíle. Při palbě oddílu, který má jen dvě baterie, vznikají obtíže s postřelováním celého úseku oddílu třemi délkami. Předpis totiž s dvoubateriovým oddílem nepočítá.

Při ohniskové obraně jsou jednotlivé úseky opěrných bodů čet rozmístěny pod různými úhly k výstřelné. Ve zvlněném a hornatém terénu budou některé opěrné body čet druhých sledů mít možnost výstřelu před přední okraj obrany (dosah zbraní se zvýšil), a proto co do významu a nebezpečnosti jsou rovnocenné s opěrnými body na předním okraji. To vše vyžaduje pečlivou rozvahu při plánování paleb dělostřelectva a vyvarování se jakékoli šablony.

Ani při útoku s použitím jaderných zbraní se úkoly dělostřelectva při umlčování na předním okraji obrany nepřítelů nijak nesníží. Bezpečnostní vzdálenosti od vlastních jaderných úderů jsou značné. Při včasném uvědomění vlastních vojsk dosahuje bezpečnostní vzdálenost při jaderném výbuchu o mohutnosti 10 kt 3000 m, u 20 kt 3800 m, takže umlčet cíle v této vzdálenosti musí dělostřelectvo.

Řadu jednotlivých cílů, rozmístěných mimo opěrné body čet, můžeme umlčet i palbou jednotlivých čet. Velitel baterie však nezvládne řízení a opravování účinné střelby dvou čet na dva různé cíle současně a nemá pro to vytvořeny ani podmínky. Za úvahu stojí i možnost nahrazení raketometné čety u motostřeleckých praporů četou minometů, jejichž střeleckotechnické vlastnosti jsou pro palbu na malá ohniska velmi výhodné.

Jedním z možných východisek, které by ulehčilo řešení tohoto problému a současně i pomohlo snížit potřebu hlavní nepřímé střílejícího dělostřelectva, je větší využití děl i tanků pro přímou střelbu. Je známé, že i spotřeba munice při přímé střelbě je nižší, než při nepřímé střelbě. Děla pro přímou střelbu je však k zabezpečení splnění tohoto úkolu velmi málo.

Použití tankových jednotek pro doplnění palby nepřímou střelejícího dělostřelectva má řadu nevýhod, i když dosud s touto možností se počítá. Zdá se proto výhodnější použít tanky za palebné přípravy pro přímou střelbu a tím zvýšit počet děl pro přímou střelbu. Děům a tankům pro přímou střelbu pak přidělíme nejen jednotlivé cíle, ale i jednotlivé úseky opěrných bodů. Pečlivá organizace a zplánování přímé střelby děl, PTRS a tanků může tedy významně pomoci při řešení palebné přípravy a snížit i potřebu nepřímou střelejícího dělostřelectva a spotřebu střeliva. Tyto teoretické úvahy však vyžadují prakticky prověřit na zkušebních střelbách, je vyhodnotit a tak získat podklady pro plánování, určování spotřeby munice a metodiku palby. Má-li být přímá střelba účinná, musíme ji rovněž řídit a opravovat. Pak počet děl a tanků pro přímou střelbu omezíme určitou normou. Dosud se uvádí norma 15—20 hlavní na 1 km, což je asi maximum, které umožní řídit palbu jednotlivých děl.

Změněný charakter nepřátelského dělostřelectva, které je v podstatě všechno samohybné, vyžaduje jiný způsob jeho umlčování i vyšší spotřebu střeliva. Protože baterie samohybného dělostřelectva mohou velmi často měnit svá palebná postavení, je třeba je umlčovat zásadně jen krátkým palebným přepadem. Před opakovaným přepadem znovu upřesnit cíl, abychom nevedli palbu do prázdna. Tato skutečnost vyžaduje před i za palebné přípravy pečlivě organizovat průzkum nepřátelských baterií a upřesňovat palebné úkoly ještě v jejím průběhu.

Jedním z možných východisek účinnějšího umlčování nepřátelského dělostřelectva za palebné přípravy je plánování hromadného přepadu nepřátelského dělostřelectva na začátku palebné přípravy s přibráním prakticky všeho dělostřelectva, které se palebné přípravy zúčastní. Krátkým, ale mohutným hromadným palebným přepadem baterií chceme dosáhnout maximálně možného umlčení nepřátelského dělostřelectva a ve druhém přepadu na konci palebné přípravy umlčovat jen nově zjištěné a upřesněné baterie.

Průzkum může zjistit novou baterii, ale nemůže s jistotou potvrdit, zda jde o zcela novou baterii, nebo baterii, která změnila své původní palebné postavení. Je tedy třeba i v tomto druhém přepadu plánovat zase plnou spotřebu munice.

Daší složitost při umlčování baterií samohybného dělostřelectva nepříteli zejména 175 mm K a 203 mm H je v tom, že baterie se v palebných postaveních rozmísťuje po dvojicích (četách), takže jedna baterie zaujímá plochu až 800—1000 m do šířky a 1000 až 1500 m do hloubky. Tato plocha vysoko převyšuje palebnou možnost jednoho oddílu. Bude tedy nutné umlčovat jednotlivé dvojice děl. Umlčení jedné dvojice vyžaduje např. pro 122 mm H a dálku střelby do 10 km spotřebu 210 ran, kterou by baterie 122 mm H byla schopna vystřelit za 15 minut, což je pro palebnou přípravu nevyhovující. Proto i k umlčení jedné dvojice děl je třeba plánovat celý oddíl, takže šestidílová samohybná baterie bude vyžadovat palbu tří dělostřeleckých oddílů, nebo využití palby raketometného oddílu 122 mm.

Zvýšená odolnost samohybných děl proti účinkům dělostřelecké palby vyžaduje vyšší spotřebu munice, než tažené dělostřelectvo.

To vše zase zvyšuje nejen požadavky na počet hlavní, ale i munice. Je proto žádoucí, abychom při útoku s použitím jaderných zbraní alespoň část nepřátelského dělostřelectva ničili jadernými údery, zvláště nyní, kdy prakticky všechno dělostřelectvo má charakter zbraní hromadného ničení. Při boji bez použití jaderných zbraní bude pravděpodobně nutné plánovat k umlčení ne-

přátelského dělostřelectva za palebné přípravy i použití letectva a tak snížit narůstající potřebu vlastního dělostřelectva.

Ničení odpalovacích zařízení taktických raket, které mohou být rozmístěny v dostřelu vlastního dělostřelectva, vyžaduje značnou spotřebu munice, jejíž množství je v soudobých podmínkách omezeno. Norma 200 ran na zničení jednoho odpalovacího zařízení taktických raket při dále střelby do 10 km představuje 0,2 palebného průměru oddílu 152 mm KH. Ke zničení čtyř odpalovacích zařízení by bylo třeba 0,8 pp, což je téměř celá spotřeba oddílu na palebnou přípravu.

Výhodnější tedy je umlčovat tyto cíle (spotřeba 8 ran za 1 minutu) a zničení dokončit jinými prostředky, zejména letectvem.

Změněný charakter obrany i charakter cílů vyžaduje tedy nejen vyšší počet dělostřelectva, ale i vyšší potřebu munice. Budeme hledat nové způsoby použití dělostřelectva, ale i využití jiných zbraní (tanky, letectvo) za palebné přípravy útoku, abychom zaručili spolehlivé umlčení nepřítel.

Vliv změn ve způsobech útoku na strukturu palebné přípravy

Zásadní změny v útočné činnosti způsobilo zavedení jaderných zbraní do výzbroje armád. Ale i v případě, že jaderné zbraně nebudou použity, nelze plně aplikovat zkušenosti z útočné činnosti z období Velké vlastenecké války. Použití jaderných zbraní ovlivní objem palebných úkolů dělostřelectva, tím i potřebné množství hlavní a munice na palebnou přípravu.

Při útoku z přímého dotyku se bude struktura palebné přípravy velmi podobat palebným přípravám z 2. světové války. Nebudou sice dosahovány takové hustoty hlavní na 1 km fronty, což vyplývá z charakteru soudobé obrany a celková doba trvání palebné přípravy bude zpravidla kratší. Orientační norma při útoku bez použití jaderných zbraní 100 i více hlavní na 1 km úseku průlomu, může však být dosažena jen při krátkodobém soustředění většiny organického i posilového dělostřelectva armády k palebné přípravě.

Útoku z chodu však musí odpovídat jiná struktura palebné přípravy. Palebnou přípravu zahajujeme přepadem nepřátelských baterií v době, kdy čela hlavních sil dosáhnou čáry dostřelu tohoto dělostřelectva. V této době však nebude účelné umlčovat odpory na předním okraji nepřátelské obrany. Protože přepad samohybného dělostřelectva nepřítel trvá podle stanovených norem 5 minut, vznikne po ukončení tohoto přepadu a zahájení palby na cíle na předním okraji určitá časová přestávka ve vedení palby. Palbu na odpory na předním okraji zahájíme, jakmile čela hlavních sil dosáhnou čáry, od které mohou zbraně z předního okraje obrany na ně palebně působit.

V rovinatém a otevřeném terénu je limitující dostřel nepřátelských PTRS, tj. 3 až 4 km. Ve zvlněném a nepřehledném terénu bude tato vzdálenost menší. Nebude tedy doba zahájení palby na odpory na předním okraji vždy stejná, ale v každém konkrétním případě musí být upřesněna v souladu s podmínkami terénu a možnostmi nepřítel působit palbou před předním okraj. Proto každá šablonovitost ve stanovení struktury palebné přípravy není přípustná a musí vždy odpovídat konkrétní situaci.

Ze zkušeností Velké vlastenecké války víme, že čas na přípravu průlomu představoval vždy delší dobu, ve které byl dostatek času na průzkum nepřítel, zplánování průlomu, soustředění sil a prostředků včetně dělostřelectva. V soudobých podmínkách bude toto přípravné období velmi krátké, při čemž ovšem úkoly zůstávají v podstatě stejné. Nároky na organizátorskou práci ve-

litelů a štábů tím nebývale vzrostly. Limitující bude zejména soustředění dostatečného počtu dělostřelectva k pásmu průlomu a přísunu střeliva. Významným faktorem je i denní doba, nutná pro dokončení průzkumu cílů a topografické zabezpečení dělostřelectva.

V útočné operaci armády bez použití jaderných zbraní budou zpravidla prolamovat připravenou obranu nepřítele dvě divize na hlavním směru útoku armády. Dřívější názory, že plánování použití dělostřelectva je především záležitostí divizí, v tomto případě nejsou správné. Plánování průlomu na hlavním směru armády je povinností především štábu armády, včetně plánování činnosti dělostřelectva.

Celková doba trvání palebné přípravy musí umožnit „dopravit“ stanovený počet střeliva, který je nutný k umlčení cílů palebné přípravy. Jelikož počty dělostřelectva neumožňují umlčet všechny cíle současně, půjde o postupné umlčování podle důležitosti cílů. Proto cíle rozdělujeme do 3 skupin, při čemž 1. a 2. skupinu cílů umlčujeme současně s plnou normou spotřeby munice. Cíle 3. skupiny, zejména opěrné body čet druhého sledu praporů, zpravidla umlčujeme s menší spotřebou a umlčení dokončíme během palebné podpory.

Počet hlavní k palebné přípravě

Organické dělostřelectvo útvarů a svazků i možné posilové dělostřelectvo armády a frontu, které přidělujeme divizím prvního sledu, není schopno zabezpečit nutnou hustotu hlavní k uskutečnění palebné přípravy bez dočasné-soustředění většiny dělostřelectva k pásmu průlomu z jiných úseků, popř. i druhých sledů. To samo o sobě vyžaduje řadu organizačních opatření, která musí řešit kromě dělostřeleckých štábů i operační oddělení, zejména pokud jde o určení a uvolnění pochodových os, organizaci regulační a pořádkové služby apod. Pro veškeré dělostřelectvo, přibírané k palebné přípravě, musíme vést průzkum, vyměřit a připravit palebná postavení, při čemž pro dočasně přibírané dělostřelecké oddíly tyto úkoly musí zabezpečit to dělostřelectvo, které je již v pásmu průlomu.

Pro značný počet dělostřeleckých oddílů musíme organizovat systém velení, tj. vytvoření dělostřeleckých skupin se štáby skupin a potřebnými průzkumnými a spojovacími prostředky. V současné době větší potíže způsobuje právě vytvoření systému velení, než přitahování potřebného počtu dělostřeleckých oddílů. Štáb dělostřelecké skupiny (PDS, DDS, ADS) je schopen vytvořit štáb dělostřeleckého oddílu. V případě, že průlom v rámci armády budou vést síly dvou divizí. Jsou z organických štábů k dispozici dva štáby divizních dělostřeleckých pluků, štáb armádní kanónové brigády, případně štáb posilové frontové kanónové brigády, tj. celkem 4 dělostřelecké štáby. V daném případě mohou být vytvořeny až 4 PDS, 2 DDS a 1 ADS, tj. celkem 7 štábů dělostřeleckých skupin. Využití štábů dělostřeleckých pluků divizí druhého sledu armády, které budou zpravidla k palebné přípravě přitahovány, je sice teoreticky možné, ale prakticky naráží na řadu těžkostí. Zejména čas, který můžeme pro práci tohoto štábu vymezit, nebude dostačující, abychom zvládli všechny práce spojené s přípravou skupiny a řízením její bojové činnosti. Předsunout štáb dělostřeleckého pluku druhosledové divize s potřebnými orgány pro průzkum s dostatečným předstihem, aby měl pro svoji práci dostatek denní doby, budeme moci zcela výjimečně.

Daleko realnější je využití štábu protitankových pluků armády i frontu, které vytvářejí PTZ. Tyto téměř již jako pravidlo využíváme při průlomu pro

nepřímou střelbu. Včasné předsunutí těchto štábů do pásma průlomu je reálné. Musíme ale včas připravovat tyto štáby k plnění povinností štábu dělostřelecké skupiny již v míru a vybavit je potřebnými prostředky pro zabezpečení velení skupině.

Použití tankových praporů pro doplnění dělostřelectva pro nepřímou střelbu je značně nevýhodné. Tankové prapory nemohou dostat samostatné úseky paleb a střílí jen náložmo k doplnění paleb dělostřeleckých oddílů. Možný maximální režim palby tanku ve srovnání s dělem stejné ráže je poloviční, že jeden tankový prapor může nahradit palbu jen jednoho dělostřeleckého oddílu. Největší potíže činí zabezpečení munice pro splnění palebných úkolů tanků za palebné přípravy, kterou musíme předem přisunout a složit na zem.

Vliv potřebného množství střeliva na palebnou přípravu

Změněný charakter cílů (jak jsem již uvedl) vyžaduje vyšší spotřeby střeliva, než vyžadovaly charakteristické cíle z období 2. světové války. Velmi krátké lhůty na přípravu útoku při rychlé dynamice boje a měnící se situaci nedovoluje plně aplikovat zkušenosti z minulé války, kdy potřebné střelivo bylo přisunuto během přípravného období do palebného postavení dělostřelectva a složeno na zem. Je třeba přijmout řadu organizačních opatření v oblasti zásobování, zvýšení vezených zásob i využití nepředurčených dopravních prostředků, aby potřebné množství střeliva bylo v krátkých lhůtách přisunuto prakticky téměř současně se soustředěním dělostřeleckých oddílů.

Množství munice může být i limitujícím prvkem objemu palebných úkolů a mohutnosti palebné přípravy. Nedostatek hlavní můžeme v krajním případě nahradit prodloužením doby trvání palebné přípravy, ale nedostatek střeliva nahradit nemůžeme.

Jedním z možných opatření ke snížení spotřeby střeliva je počlivé rozdělení všech cílů do skupin podle jejich důležitosti a stanovení stupně umlčení, tj. méně důležité cíle a cíle v hloubce budeme umlčovat za palebné podpory s menší spotřebou střeliva. Zabezpečíme takovou přípravu prvků střelby, aby umožnila zahájení účinné střelby bez zastřelení a snížila tak celkovou spotřebu střeliva. Podle konkrétního rozložení cílů na předním okraji uvážíme i o možnostech vedení pozorované a opravované palby, při níž je podstatně nižší spotřeba. Nakonec využijeme ve větší míře palbu děl a tanků pro přímou střelbu, kde je rovněž spotřeba střeliva nižší.

Závěr

Otázkám, spojeným s palebnou přípravou budeme věnovat ve vševojskových i dělostřeleckých štábech zvýšenou pozornost. V současné době používáme metodiku plánování palebné přípravy, která zabezpečuje dostatečnou realnost plánování jen pro vyšší stupně velení (armáda, front). Detailní palebné plánování na konkrétní, upřesněné cíle však vyžaduje rozpracování přesnější metodiky a zavedení vhodných pomůcek pro ulehčení práce. Dosaďme metodiky i praxe plánování často neberou v úvahu ty vlivy a změny, které jsem uvedl. Jsou to otázky, které řešíme buď jen rámcově a nepřesně, nebo podle dřívějších podmínek. Bude třeba prověřit praktickými střelbami nové zásady plánování palebné přípravy, abychom teoretické závěry si potvrdili a upřesnili v praxi.

ŘÍZENÍ

TOPOGRAFICKO-GEODETICKÉHO ZABEZPEČENÍ OPERACÍ

Topograficko-geodetické zabezpečení patří podle čl. 36 služebního předpisu Oper-1-1 Příprava a vedení operací mezi hlavní **druhy zabezpečení bojové činnosti**. Řízení topograficko-geodetického zabezpečení je tudíž jednou z hlavních povinností velitelů a štábů.

Řízení topograficko-geodetického zabezpečení představuje soubor opatření v oblasti plánování, organizování i operativního řízení během přípravy každé bojové činnosti i v jejím průběhu.

Cílem topograficko-geodetického zabezpečení je zajistit úspěšnou činnost velitelů, štábů i vojsk v boji i mimo boj přípravou, zpracováním a dodáním geodetických, fotogrammetrických¹⁾ a kartografických podkladů a podkladů pro geodetické vyhodnocení válčiště. Tyto podklady slouží velitelům a štábům pro řízení bojové činnosti, počínaje přípravou rozhodnutí v etapě plánování a konče vydáním bojových nařízení a rozkazů v etapě operativního řízení. Vojskům pak slouží při vedení bojové činnosti zejména pro topograficko-geodetické připojení prvků bojových sestav, pro orientaci v terénu, k udávání cílů a k plnění jiných úkolů při přípravě a řízení palby.

Topograficko-geodetické zabezpečení vševojskové armády obsahuje:

- zpracování a vydání topografických a speciálních map, jejich doplňování a zásobování vojsk nimi;
- rozvíjení státních geodetických sítí, geodetických sítí a orientačních sítí speciálního určení v prostorech bojového rozmístění raketového vojska a dělostřelectva, radiotechnického průzkumu, letectva a vojsk protivzdušné obrany;
- zpracování a vydávání průzkumových map, fotografických a jiných grafických dokumentů s údaji o nepříteli a terénu;

¹⁾ Fotogrammetrické podklady jsou uváděny zvlášť, poněvadž fotogrammetrie se díky svému technickému rozvoji stále více vyděluje z geodézie, kam historicky patří.

— topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy raketového vojska a dělostřelectva, radiotechnického průzkumu a jiných prostředků druhů vojsk;

— gravimetrické a magnetometrické měření;

— topografický průzkum ke zjišťování nových údajů o terénu a o topografické službě nepříteli;

— zjišťování a příprava topografických údajů, které vojska potřebují k orientaci v terénu a k udávání cílů;

— řízení topografické přípravy jako předmětu bojové a politické přípravy vojsk, resp. velitelské přípravy velitelů a štábů.

Nejsložitější z těchto úkolů topograficko-geodetického zabezpečení plní samozřejmě orgány, útvary a jednotky topografické služby Československé lidové armády, dále pak topograficko-geodetické, případně fotogrammetrické jednotky druhů vojsk, především raketového vojska a dělostřelectva. Kromě nich se na plnění některých úkolů podílejí i zpravodajské (průzkumné) orgány, útvary a jednotky, letectvo, ženijní vojsko. U štábů, útvarů a jednotek, kde nejsou orgány topografické služby, řídí topograficko-geodetické zabezpečení v potřebném rozsahu velitelé (náčelníci).

Četnost a různorodost sil a prostředků na straně jedné a jednotící moment společného cíle topograficko-geodetického zabezpečení — zajistit úspěšnou činnost všech velitelů, štábů i vojsk v boji i mimo boj — na straně druhé vyžadují jednotné, účelně usměrňované a pevné řízení z jednoho místa, jednou osobou. Tuto funkci může splnit v armádních operacích jen náčelník štábu armády.

Jestliže ponecháme řízení topograficko-geodetického zabezpečení v armádních operacích volný, živelný průběh, bude úspěch záviset pouze na iniciativě, aktivitě nebo jen dobré vůli náčelníka topografické služby armády a náčelníků oddělení, druhů vojsk, pokud se na topograficko-geodetickém zabezpečení podílejí. Živelností nikdy nedosáhneme optimálního využití všech sil a prostředků v daném čase tak, abychom zabezpečili úspěšné splnění cíle armádní operace.

Proces řízení topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace zahrnuje etapu plánování, etapu organizování a etapu operativního řízení. Já se zaměřím na etapu plánování, která je náročnější a vytváří předpoklad pro úspěch celého procesu řízení topograficko-geodetického zabezpečení. Řídícím orgánem topograficko-geodetického zabezpečení — stejně jako všech ostatních hlavních druhů zabezpečení bojové činnosti (a nejen bojové, nýbrž i činnosti mimo boj) — je náčelník štábu armády. Odpovědným orgánem topograficko-geodetického zabezpečení je náčelník topografické služby armády.

Plánování topograficko-geodetického zabezpečení

Etapa plánování topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace obsahuje:

— ujasnění úkolu a zhodnocení situace z hlediska topograficko-geodetického zabezpečení;

— zpracování plánu topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace.

Do etapy plánování patří i součinnost mezi jednotlivými odděleními štábu armády, pokud se podílejí na topograficko-geodetickém zabezpečení operace.

Tato součinnost probíhá obvykle během ujasňování úkolu a hodnocení situace, tj. v rámci přípravy návrhů náčelníků druhů vojsk (náčelníků oddělení) velitele armády, případně náčelníku štábu a upřesňuje se před zpracováním plánů, tj. po vyhlášení rozhodnutí velitele armády. Z těchto důvodů (z dvojího časového zařazení této součinnosti) se domnívám, že není účelné ji uvádět jako zvláštní, samostatné opatření v etapě plánování.

Plánování topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace může začít po příchodu operační směrnice velitele fronty a odborných směrnic příslušných náčelníků, jakmile je vyhlášen zámysl (předběžné rozhodnutí) velitele armády.

Náčelník štábu armády má být schopen — na základě těchto dokumentů vlastního prvotního, zběžného ujasnění úkolu a zhodnocení situace — vydat náčelníku topografické služby armády co nejdříve **pokyny pro topograficko-geodetické zabezpečení**. V těchto pokynech je vhodné uvést hlavní otázky, které má náčelník topografické služby řešit s náčelníky oddělení a na které má zodpovědět ve svém návrhu na řešení topograficko-geodetickým zabezpečením a kdy návrh přednést.

Možný obsah pokynů náčelníka štábu armády pro topograficko-geodetické zabezpečení armádní operace:

- pásma (prostory) zabezpečení vojsk topografickými mapami s důrazem na raketové vojsko, vševojskové divize 2. sledu armády a vzdušný výsadek;

- topograficko-geodetická příprava raketových svazků a útvarů, zúčastňujících se prvního jaderného úderu, resp. protipřípravy;

- požadavky na vzdušné fotografování;

- vytvoření spojených geodetických skupin — případně spojené fotogrametrické skupiny;

- zpracování speciálních, průzkumných map a fotografických dokumentů, potřebných pro zabezpečení hlavních, stěžejních úkolů armádní operace, např. průlom připravené obrany, přechody vodních překážek, vysazení vzdušných výsadek, zasazení 2. sledů, resp. protipříprava, protiúder;

- zpracování fotografických dokumentů z úseků zničených účinky jaderných úderů;

- rozsah a doba přednesení návrhu náčelníka topografické služby na řešení topograficko-geodetického zabezpečení.

Nyní přikročím k **ujasnění úkolu a zhodnocení situace z hlediska topograficko-geodetického zabezpečení** ve štábu armády.

Podklady pro ujasnění úkolu a zhodnocení situace tvoří: stav topograficko-geodetického zabezpečení pásma armády, úkol armády a zámysl velitele armády, situace a úkoly vševojskových divizí, raketového vojska a dělostřelectva, letectva a vojska protivzdušné obrany a útvarů a jednotek radiotechnického průzkumu (pokud potřebují i jiné topograficko-geodetické zabezpečení situace, úkoly a možnosti sil a prostředků pro topograficko-geodetické zabezpečení).

Tyto podklady jsou jednak obsahem uvedených dokumentů a aktů (vyhlášení zámyslu, vydání pokynů), jednak vycházejí ze znalostí situace štábem armády a z informace (hlášení) podřízených.

Je zcela nesprávné, jestliže ujasňuje úkol a zhodnotí situaci z hlediska topograficko-geodetického zabezpečení jen náčelník topografické služby armády a nanejvýš ještě náčelník dělostřeleckého průzkumu. Sám náčelník štábu

armády musí mít při ujasňování úkolu a hodnocení situace na zřeteli i hlediska topograficko-geodetického zabezpečení, nemluvě ani o náčelníku operačního oddělení a o jiných náčelnících oddělení, jak uvedu dále. Dokonce i velitel armády by měl při svém ujasnění úkolu a hodnocení situace brát některé otázky v úvahu, pokud by mohly ovlivnit splnění úkolu armády.

Stav topograficko-geodetického zabezpečení nejen pásma armády, nýbrž celého zájmového prostoru na Středoevropském válečném (pražsko-sárský a příalpský směr) již v míru musí znát kromě příslušníků topografického oddělení i příslušníci oddělení raketového vojska a dělostřelectva armády a v potřebném rozsahu i příslušníci operačního oddělení a v hlavních rysech i náčelník štábu a velitel armády. Patří to k nezbytným znalostem válečnických.

Znalost úkolu armády a zámyslu velitele armády, stejně tak i znalost situace a úkolů zejména vševojskových divízi a raketového vojska a dělostřelectva — vedle ostatních vojsk — je základním předpokladem, aby ujasnění úkolu a zhodnocení situace mohlo probíhat ve zcela konkrétních podmínkách, neformálně, bez jakékoliv šablony a cílevědomě. Tyto úkoly a současně s tím i požadavky na jejich topograficko-geodetické zabezpečení a možný způsob jejich realizace vyplynou v součinnosti mezi jednotlivými odděleními štábu armády. Příslušná oddělení se musí snažit najít si i v případě časové tísně čas k tomu, aby si s náčelníkem topografické služby navzájem upřesnili potřebné otázky, stanovené jak v pokynech náčelníka štábu, tak i ostatní, které jsou uvedeny v metodice štábu nebo vyplynou z iniciativy jedné či druhé zúčastněné strany.

Náčelník topografické služby s operačním oddělením upřesní zejména pásma (prostory) zabezpečení topografickými mapami, lhůty a způsoby dodání, dále prostory a druhy speciálních map, průzkumových map, fotografických a jiných grafických dokumentů o nepříteli a terénu, lhůty, náklady a způsoby dodání a konečně i prostory rozmístění, osy a způsoby přemístění útvarů topografické služby armády.

Se zpravodajským oddělením upřesní zejména požadavky na vzdušné fotografování (prostory, lhůty a další požadavky na snímkové materiály pro kartografické a fotogrammetrické zpracování), dále prostory zpracování průzkumových map a fotografických dokumentů o nepříteli a terénu a způsob předávání průzkumových podkladů pro jejich zpracování, případné požadavky na topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy jednotek radiotechnického průzkumu a konečně i potřebu a možnosti vytvoření spojené fotogrammetrické skupiny, její složení, úkoly a údobí, na které bude vytvořena. Spojenou fotogrammetrickou skupinu mohou vytvořit fotografické a fotogrammetrické jednotky topografické služby, raketového vojska a dělostřelectva, leteckého a specialisté — vyhodnocovatelé zpravodajského oddělení či průzkumných útvarů a jednotek.

S oddělením raketového vojska a dělostřelectva upřesní především přidělení topograficko-geodetických jednotek topografické služby raketovému vojsku a dělostřelectvu armády nebo úkoly, které budou tyto jednotky plnit ve prospěch raketového vojska a dělostřelectva, pokud by nebyly přiděleny (např. prostory, lhůty a pořadí vytváření geodetických sítí, požadavky na jejich hustotu a přesnost apod.), způsoby předávání výsledků prací a způsob součinnosti na nižších stupních. Dále upřesní potřebu a možnosti vytvoření spojených geodetických skupin, jejich složení, úkoly a údobí, na které budou vytvořeny. Konečně i prostory a druhy speciálních průzkumových map a fotografických dokumentů, lhůty, náklady a způsob dodání raketovému vojsku a dělostře-

lectvu. K zajištění součinnosti na nižších stupních je třeba upřesnit i velitelská stanoviště brigády operačně taktických raket a topograficko-geodetických jednotek topografické služby, osy přemístění a způsob součinnosti a spojení.

S leteckou operační skupinou letecké armády upřesní zejména způsoby vzdušného fotografování a dodávání snímkového materiálu, způsoby vyhodnocování leteckých snímků, případně činnost spojené fotogrammetrické skupiny. Dále upřesní i případné požadavky na topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy radiotechnických prostředků.

S ženijním oddělením upřesní zejména prostory a druhy speciálních map a fotografických dokumentů, nutných k zabezpečení přechodů vodních překážek, k přípravě komunikací a způsob předávání ženijních podkladů pro jejich zpracování i pro opravování a doplňování topografických a v míru připravených speciálních map.

Obdobně řeší ve vzájemné součinnosti i případné požadavky ostatních oddělení (náčelníků druhů vojsk, speciálních vojsk event. i služeb) na topograficko-geodetické zabezpečení, pokud se vymykají z běžného zásobování topografickými mapami, které se řídí již v míru stanovenými zásadami a normami.

Součinnost se štábem týlu armády kromě běžných otázek týlového zabezpečení útvarů topografické služby zaměříme na zajištění plynulé činnosti armádního topografického skladu a jeho funkce v armádní operaci.

Lhůty a časové možnosti pro splnění jednotlivých úkolů topograficko-geodetického zabezpečení musí vycházet při přípravě armádních operací samozřejmě ze lhůt stanovených velitelem armády, resp. náčelníkem štábu a z reálných potřeb uživatelů. Není nic platné perfektní a přesné splnění jakéhokoliv úkolu v oblasti topograficko-geodetického zabezpečení, je-li úkol ukončen v době, kdy to již velitelé, štáby či vojska nepotřebují. V průběhu operací je právě reálná potřeba uživatelů tím limitujícím činitelem, jemuž musíme podříditi i kvalitu a přesnost splnění konkrétního úkolu.

Situace, úkoly a možnosti sil a prostředků pro topograficko-geodetické zabezpečení musí být všem velitelům a náčelníkům vždy známy a navzájem si je upřesní v součinnosti mezi odděleními štábu armády.

Náčelník topografické služby armády přednese své závěry z ujasnění úkolu a zhodnocení situace z hlediska topograficko-geodetického zabezpečení ve stanovené době náčelníku štábu armády (někdy i veliteli armády) jako návrh na řešení topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace.

Přijatý návrh, popř. upřesněný a doplněný náčelníkem štábu armády, tvoří **rozhodnutí pro plánování topograficko-geodetického zabezpečení.**

Na základě závěrů z ujasnění úkolu a zhodnocení situace a rozhodnutí náčelníka štábu zpracovává plán **topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace.** V této době bude samozřejmě již známo i rozhodnutí velitele armády. Plán topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace zpracovává podle čl. 37 služebního předpisu Topo-1-2 Topografické zabezpečení bojové činnosti vojsk, náčelník topografické služby armády. V něm zahrne všechna opatření, spojená s geodetickým, kartograficko-reprodukčním a fotogrammetrickým zabezpečením operace. Plán musí být přesným odrazem všech úkolů, upřesněných v součinnosti mezi odděleními štábu armády. Velmi důležité je zejména jeho sladění s plánem topograficko-geodetické přípravy raketového vojska a dělostřelectva armády.

Plán topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace upřesňuje s náčelníkem operačního oddělení. Schvaluje jej náčelník štábu armády. Toto ustanovení předpisu nelze brát formálně, neboť jeho splnění má zaručit podřízenost tohoto plánu armádní operace a zároveň i jednotu s ním.

Organizace topograficko-geodetického zabezpečení

Etapa organizuje topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace obsahuje **vydání bojových nařízení (rozkazů)** na podkladě zpracovaného a schváleného plánu topograficko-geodetického zabezpečení a příslušných plánů jednotlivých oddělení (náčelníků druhů vojsk a speciálních vojsk) štábu armády.

Je samozřejmé, že všichni tito náčelníci vydali již podle potřeby velitelům podřízených svazků, útvarů a jednotek předběžné nařízení (předběžné pokyny) ihned, jakmile náčelník štábu, resp. velitel armády přijali návrhy na řešení. Tím je zabezpečeno jak souběžné plánování, tak i včasná pohotovost svazků, útvarů a jednotek k plnění nových úkolů.

Konkrétní a důsledná součinnost mezi příslušnými, zúčastněnými odděleními štábu armády a sladěnost jejich plánů tvoří základní předpoklad toho, že všechna vydaná bojová nařízení (rozkazy) budou jasná, přesná a jednoznačná.

Řízení topograficko-geodetického zabezpečení

Etapa operativního řízení topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace obsahuje:

- kontrolu topograficko-geodetického zabezpečení,
- vydávání dalších bojových nařízení (rozkazů).

Podklady pro **kontrolu topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace** tvoří vydaná bojová nařízení (rozkazy) a konkrétní situace vykonavatelů.

Hlavní otázky kontroly topograficko-geodetického zabezpečení u štábů a vojsk jsou:

- zabezpečení topografickými mapami, výchozími geodetickými údaji a správnost jejich využívání;
- zda štáby, útvary a jednotky správně plní uložené úkoly a opatření.

Důležitost topograficko-geodetického zabezpečení armádní operace v rámci zabezpečení bojové činnosti jen podtrhne skutečnost, že se v průběhu své kontrolní činnosti zaměří náčelník štábu, či dokonce i velitel armády na otázky topograficko-geodetického zabezpečení a neponechají tak kontrolu jen na náčelníku topografické služby, resp. náčelnících oddělení (druhů vojsk a speciálních vojsk).

Podklady pro **vydávání dalších bojových nařízení (rozkazů)** tvoří výsledky kontroly, zvláště stav plnění uložených úkolů, změny stavu topograficko-geodetického zabezpečení pásma armády, změna armády a zámyslu, změny situace a úkolů druhů vojsk, zejména raketového vojska a dělostřelectva a změna situace sil a prostředků pro topograficko-geodetické zabezpečení.

V armádní útočné operaci je nutné včas vydat příslušná bojová nařízení na další úkol armády. Jejich vydání má předcházet krátké ujasnění úkolů a zhod-

nocení situace, stručný návrh na řešení přednesený náčelníkem topografické služby a rozhodnutí náčelníka štábu armády.

Závěrem uvedu ještě jednou hlavní úkoly topograficko-geodetického zabezpečení

a) při přípravě armádní útočné operace

— vytvoření potřebných zásob topografických map **na celou hloubku operace** a ekonomické, účelné a včasné zásobování vojsk těmito mapami v závislosti na jejich konkrétním úkolu;

— vytváření výchozích geodetických sítí, případně topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy raketového vojska a dělostřelectva, útvarů a jednotek radiotechnického průzkumu a speciálních útvarů letectva a vojska protivzdušné obrany;

— zpracování speciálních a průzkumových map a jiných grafických dokumentů s údaji o nepříteli a terénu, zejména na stěžejní období boje (průlom připravené obrany, přechod vážných vodních překážek, vysazení vzdušných výsadků apod.).

b) v průběhu armádní útočné operace

— nepřetržitě zásobování vojsk mapami, zejména při změně plánovaných úkolů, při přijetí nových svazků a útvarů do podřízenosti armády apod.;

— nepřetržitý topografický průzkum;

— vytváření výchozích geodetických sítí, případně zabezpečení jiných výchozích podkladů pro topograficko-geodetické připojení prvků bojové sestavy především raketového vojska a dělostřelectva jako hlavní palebné síly vševojskové armády.

c) v armádní obranné operaci

— zásobování vojsk topografickými mapami s důrazem na vojska působící na nejdůležitějších směrech nebo v prostorech na jejichž udržení závisí odolnost obrany, včetně vytváření potřebných zásob pro případ přechodu vojsk do útoku;

— topograficko-geodetické zabezpečení raketového vojska a podle možnosti i dělostřelectva v obdobném rozsahu jako v útočné operaci.

Při řízení topograficko-geodetického zabezpečení ať již útočné nebo obranné armádní operace je úloha náčelníka štábu nezaměnitelná.

ZÁSBOVÁNÍ FRONTOVÝCH SVAZKŮ, ÚTVARŮ A ZAŘÍZENÍ V ÚTOČNÉ OPERACI

Frontové svazky, útvary a zařízení (FSÚZ) v počtech osob a techniky představují dvojnásobek až trojnásobek vševojskové armády. Tomuto podílu v rámci frontu odpovídá i spotřeba PHM, proviantu a o něco méně ostatního materiálu. Jen spotřeba munice FSÚZ je nižší a činí 7—9 % celkové spotřeby munice frontu.

Pro všechny FSÚZ jsou stejně důležitými druhy materiálu PHM a proviant. Další druhy materiálu mají pro různé útvary nestejný význam. Zatímco u některých útvarů jsou nevýznamné, u jiných jsou hlavní; např. PL munice u protiletadlového pluku, tankový nebo automobilní materiál u opravárenského zařízení, zdravotnický materiál a výstrojní materiál u nemocniční základny. Rozdílnost potřeby „hlavních“ druhů materiálu u FSÚZ je daleko výraznější než u vševojskových svazků a útvarů. Z toho důvodu mají různé útvary i rozdílné výše pohyblivých zásob, aby byly s to splnit stanovené úkoly.

Zatímco spotřeba proviantu v denních dávkách je u všech útvarů stejná, ke značným rozdílům ve spotřebě dochází u PHM. Největší spotřebu PHM mají automobilní brigády. Jejich pohyblivé zásoby jim v průběhu útočné operace kryjí 2—3denní spotřebu. U ostatních útvarů podle jejich použití stačí zásoby PHM na 3—5 dní. Pohyblivé zásoby dělostřelecké a protiletadlové munice u útvarů dělostřeleckých a protiletadlových kryjí spotřebu na 2 dny, u ostatních útvarů druhů vojsk a služeb stačí pohyblivá zásoba, zejména pěchotní munice, na 5—10 i více dní, v řadě případů na celou dobu operace. Spotřeba materiálu druhů vojsk a služeb, které pro daný útvar nejsou hlavním materiálem (např. pro spojovací útvary ženijní a chemický materiál), je celkem malá a útvarům stačí krytí spotřebu na 5 až 10 dní, některým rovněž na celou operaci.

Nepravidelnosti spotřeby zásob odpovídá **naléhavost jejich doplňování**. Pravidelně spotřebované druhy materiálu — PHM a proviant — si vyžadují odběry v průměru jednou za 2—3 dny. Zásoby pěchotní munice si doplňují útvary, které budou municí spotřebovávat jen v minimálním rozsahu, až po operaci. Výjimku bude tvořit protiletadlová munice do ručních zbraní. Spotřebu „ostatních druhů materiálu“, které nejsou jejich hlavním materiálem, si budou útvary doplňovat jednou až dvakrát za operaci, některé rovněž až po ukončení operace.

Rozdílné je zásobování spotřebním materiálem, jehož spotřeba činí 90—95 %, a tabulkovým materiálem. Spotřební materiál bude odebírán běžně z výdejních míst podle potřeby. Tabulkový materiál bude přisunován jen podle požadavků FSÚZ. U tabulkového materiálu musí front přesně stanovit místo a dobu odběru. Tímto způsobem budou útvary zásobovány i těmi druhy spotřebního materiálu, které mají speciální charakter, jako jsou např. speciální druhy náhradních dílů nebo agregátů.

Organizace týlového zabezpečení frontových svazků, útvarů a zařízení

Složitost v organizaci zásobování FSÚZ spočívá nejen ve značném objemu přisunovaného materiálu, ale hlavně:

- ve značném množství FSÚZ,
- v jejich činnosti v celé šířce a hloubce pásma frontu,
- v různé podřízenosti a časté změně podřízenosti, která je spojena se změnami prostoru, směru činnosti apod.,
- v častém dělení svazků na útvary a útvarů na jednotky, které plní úkoly mnohdy samostatně v různých, od sebe značně vzdálených prostorech,
- v rozdílnosti organizace týlu těchto FSÚZ.

Složitost je dále dána tím, že

- FSÚZ **zásadně odebírají** zásoby z výdejních míst, do nichž front materiál postupně, **direktivně a neadresně soustřeďuje, tj. bez konkrétního určení množství a druhu materiálu** pro jednotlivé útvary,
- přisun zásob do výdejních míst se plánuje 2—4 dny před jejich odběrem FSÚZ, takže za tuto dobu může dojít ke změnám v použití FSÚZ nebo jejich částí s tím i ke značným změnám potřeby materiálu v určitém výdejním místě,
- reagování frontu na zásadní změny v použití FSÚZ a na mimořádné potřeby materiálu se u nich může projevit druhý až čtvrtý den.

FSÚZ vzhledem ke zdrojům jejich zásobování můžeme rozdělit do čtyř skupin:

1. Frontové útvary rozmístěné v prostoru frontové základny (FZ) nebo v její blízkosti (zásobovacím spádu).
2. Frontové útvary zásobované zpravidla z oddělení frontové základny (OFZ), rozvíňovaných postupně za vojsky.
3. Frontové útvary zásobované v různých místech v celé hloubce týlového prostoru, zpravidla po celou dobu trvání operace.
4. Frontové útvary přidělované na celou dobu operace, nebo na určitou etapu operace některé z armád.

Ve všech základních skupinách mohou být FSÚZ působit na hlavním nebo pomocném směru frontu. Působení na určitém směru je trvalé nebo se může v průběhu operace měnit.

FSÚZ rozmístěné v prostoru frontové základny (FZ) nebo v její blízkosti se zásobují z výdejních míst (VM) FZ. Jsou to zpravidla:

- všechny sklady a jiná zařízení rozmístěné v dané FZ,
- automobilní brigády a automobilní útvary na daném směru,
- silniční brigáda, která rozvinula silniční pásmo od zadní hranice týlu frontu po původní přední okraj, dále brigáda ochrany týlu,
- svazky a útvary druhů vojsk v tomto prostoru.

Pohonnými hmotami se automobilní brigády i jejich jednotlivé prapory, vzhledem ke značnému množství odebíraných PHM, zpravidla zásobují přímo z frontového skladu PHM a nikoli z výdejního místa pro FSÚZ.

Výsadekové útvary, vzhledem k umístění před zasazením do boje, se zásobují odběrem z FZ, v některých případech z určeného OFZ. V době vysazení před spojením s vlastními vojsky se zásobují shozem připravených zásob, po spojení s vlastními vojsky jejich péčí — podle rozkazu velitele frontu (armády). Materiál k vysazení se připravuje na letištích materiálního zabezpečení.

Druhou skupinu tvoří **FSÚZ zásobované zpravidla z výdejního místa oddělení frontové základny (OFZ)**.

Tyto útvary, vzhledem ke svému umístění v hloubce 80—200 km od předního okraje se zásobují z postupně nově zřizovaných OFZ. Tato skupina je nejpočetnější a její podíl na celkové spotřebě materiálu a potřebě úhrady je největší. Patří sem:

- **útvary pro zabezpečování činnosti OFZ**, tj. oddělení frontových skladů, sklad PHM, polní masný závod, rota obsluhy OFZ apod.
- **Útvary pro zabezpečení míst velení** — spojovací, ženijní, chemické, protiletadlové, útvary brigády ochrany týlu a další pomocné útvary a zařízení, které zabezpečují činnost míst velení.

Útvary pro zabezpečení míst velení jsou v zásobovací péči **odřadu týlového zabezpečení**. Ten odebírá materiál pro tyto útvary ve výdejním místě OFZ a pro jejich zásobování zřizuje vlastní výdejní místo v prostoru VS nebo TVS frontu, odkud si útvary materiál všeho druhu odebírají. Protiletadlovou municí si protiletadlové útvary v případě mimořádné spotřeby odebírají vlastními dopravními prostředky nebo s využitím dopravních prostředků odřadu týlového zabezpečení přímo v OFZ.

Odřad týlového zabezpečení pro ně udržuje pohyblivé zásoby v množství 3 ddp, 0,25 n BA a NM, 0,5 p/p PL munice a 0,2 p/p ostatní munice a 25 % váhy hlavních druhů materiálu.

- **Útvary v záloze velitele nebo NT-ZV frontu**, tj. svazky, útvary nebo jejich části druhů vojsk, které zálohy vytvářejí, např. protitankové a ženijní.

Tyto útvary mohou v různém počtu tvořit zálohu s různým časovým ohraničením. Při jejich zasazení jde zpravidla o použití v prostoru, který rovněž spá-

dově patří do sféry zabezpečení z OFZ (pokud nejsou přiděleny jako posilové některé armády).

— **Ostatní frontové svazky, útvary a zařízení, zásobované z výdejního místa OFZ.**

Do této skupiny patří svazky a útvary druhů vojsk, jako protiletadlové, radiotechnické, ženijní, spojovací, protirádiové a z týlových útvarů část svazku potrubní dopravy PHM, kořistní prapory, útvary silniční brigády, posilové skupiny specialistů zdravotnické služby, transfúzní stanice, zdravotnické oddíly, odsunové sběrný, autobusové zdravotnické útvary, útvary odsunu tanků a automobilní techniky.

U této početné skupiny FSÚ je jednoznačné, že se zásobují z OFZ, podle směru na kterém plní úkoly. Pro každý směr je jiné výdejní místo. Výdejní místa mohou být od sebe vzdálena až 120–250 km. V případě nesprávného začlenění útvarů do příslušného spádového výdejního místa by docházelo k nežádoucím rokádním pohybům zásobovacích proudů těchto útvarů a k časovým ztrátám. Zejména u této skupiny útvarů musí náčelníci druhů vojsk a služeb včas informovat o časovém a prostorovém vymezení úkolů těchto útvarů tak, aby mohl rozhodnout o přiřazení útvarů do zásobovací péče příslušných VM OFZ a zplánovat a v součinnosti s materiálními správami a správou vojenské dopravy realizovat přísun potřebných zásob do těchto OFZ.

Třetí skupinu tvoří **FSÚ zásobované v celé hloubce týlového prostoru nebo její části**, zpravidla po celou dobu trvání operace.

Zabezpečení útvarů v hloubce týlového prostoru je náročné a vyžaduje správnou organizaci zejména ze strany řídicích orgánů těchto útvarů. Některé z nich jsou sice po celou dobu nebo část doby svou činností vázány na zdroje zásob ve FZ, ale přesto je jejich zásobování obtížné proto, že:

— plní úkoly v rozsáhlém prostoru,

— značná jejich část plní úkoly postupně stále blíže směrem k frontě, přitom však od fronty (a tudíž OFZ) odtržené a vzdálenost k FZ se stále prodlužuje (silniční útvary, útvary ochrany týlu, útvary dopravy PH).

Je třeba si uvědomit dobu a prostor rozvinování a svinování OFZ, z jejichž výdejních míst se tato vojska zásobují. První OFZ mohou být zřizována zpravidla v průběhu D3–D4 v hloubce 40–80 km od původního předního okraje. Další OFZ se zřizují každý druhý až třetí den podle vývoje operace. Po 2–3 dnech činnosti se OFZ svinuje s úkolem přesunout se za útočícími vojsky, překročit OFZ před ním rozvinuté a rozvinout další OFZ 50–70 km za čarou dotyku.

Skutečnost, že OFZ dříve rozvinuté se svinuje v době, kdy se začíná rozvíjet následující OFZ, je značně nepříznivá pro ty FSÚ, které plní úkol v hloubce týlového prostoru, protože pro zásobování nezůstávají trvalé zdroje frontových zásob. Zásobování těchto FSÚ se postupně ztěžuje, zejména se prodlužují koloběhy dopravních proudů, které musí mnohdy odebírat zásoby ze vzdálených výdejních míst ve FZ. Do skupiny těchto FSÚ patří zejména útvary v nemocničních základnách, opravárenské útvary (nikoli odsunové), silniční pořádkové útvary, železniční, potrubní dopravy PH a jiné.

Pokrytí hloubky týlového prostoru zásobovacími etapami frontu a možnost odběru těchto útvarů ukazuje schéma v příloze 1.

U nemocničních základů (NZ) je třeba z hlediska zásobování zdůraznit zejména tyto zvláštnosti:

- NZ před svým rozvinutím neexistuje jako nemocniční základna, ale jako součást zálohy zdravotnických prostředků, které zahrnují určitý počet zdravotnických prostředků a útvarů, který nemusí být shodný s hodnotou rozvíjené NZ,

- na vlastním území jsou nemocnice soustředěné v kolektorech zdravotnických útvarů a zařízení,

- postupně s každou rozvíjenou NZ se do její blízkosti přesune záloha nemocnice s určením pro rozvinutí následující NZ. Takto se zálohy postupně přesunují do celé hloubky pásma frontu od jedné NZ k následující,

- dokud záloha nevytváří nemocniční základnu, je její spotřeba minimální; jakmile začne plnit úkol ve funkci NZ, její počty se trvale mění o růst přijímaných raněných a spotřeba materiálu všech druhů stoupá.

Jednotlivé nemocnice v NZ jsou samostatné útvary se silami a prostředky pro vlastní zabezpečení. Zásobuje je týl velitelství nemocniční základny, který se dělí na 2—3 části k zabezpečení jednotlivých základů. Rozdělení sil a prostředků týlu tohoto velitelství odpovídá síle (počtu lůžek) rozvíjené NZ. Partnerem výdejního místa je týl NZ.

Technické opravárenské útvary pracují soustředěně ve frontových shromaždištích poškozené techniky (FSPT) a s postupným plněním úkolu frontové útočné operace se vzájemně překračují.

FSPT zahrnují útvary oprav tanků, útvary oprav automobilů, útvary demonstrace tanků, útvary oprav automobilních skupin, oprav automobilů, dále opravárenské útvary nebo jejich části druhů vojsk a služeb jako dělostřelecký, radio-lokační, ženijní, spojovací aj.

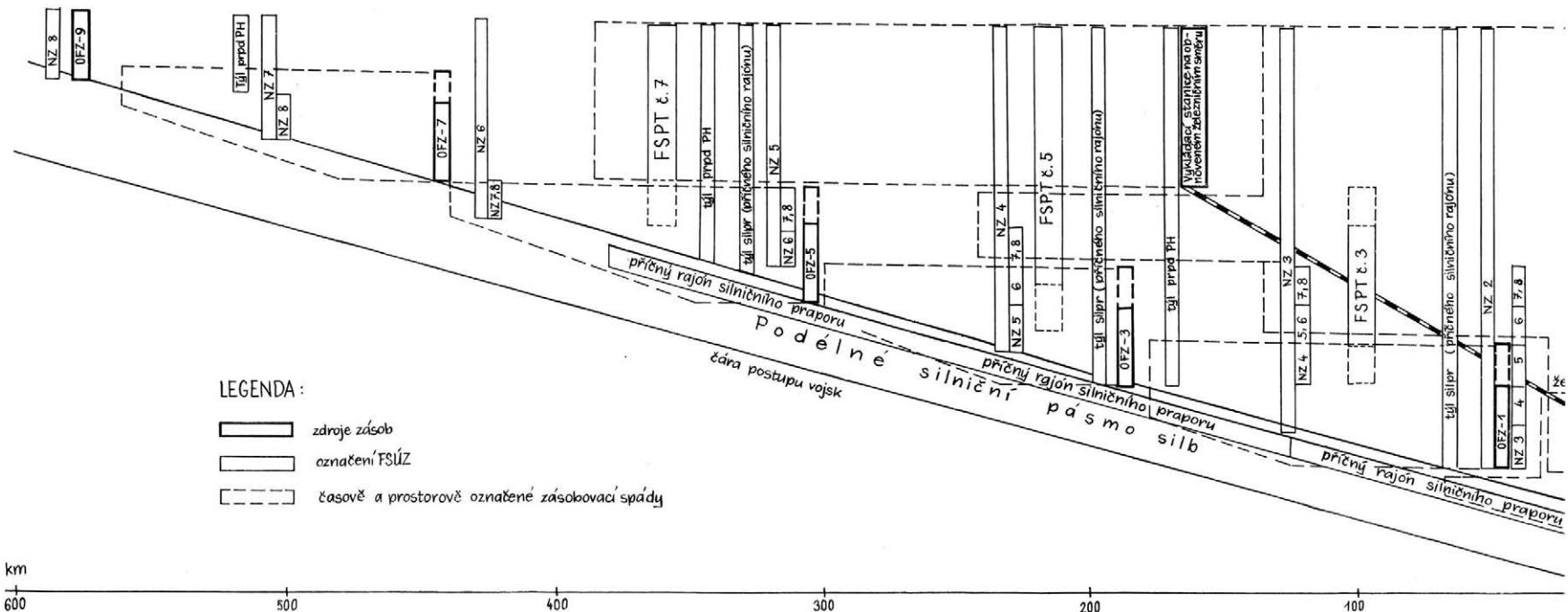
Organické velitelství FSPT neexistuje. Velitelem FSPT se stává velitel některého z útvarů oprav tanků. Neexistuje ani společný týl, který by zabezpečoval jednotlivé technické útvary. Každý technický útvary je samostatný a soběstačný a partnerem výdejního místa nebo jiného zdroje zásob frontové zásobovací etapy, což je pro jejich zásobování i pro jednotlivá výdejní místa frontu nevýhodné.

Silniční útvary vzhledem k tomu, že silniční svazek nemá týl, se zásobují vlastními silami a prostředky a jsou přímými partnery výdejních míst OFZ nebo FZ, podle toho, kde útvary plní úkol, zda vytváří podélné nebo příčné silniční pásmo a zda jej vytváří na začátku nebo na konci operace.

Útvary železničního vojska a útvary potrubní dopravy mají obdobný charakter činnosti a možnosti doplňování zásob. Obojí se při plnění jejich úkolu vrací značnou dopravní kapacitou do základů, kde mají uložený materiál. Obojí se mohou zásobovat z FZ.

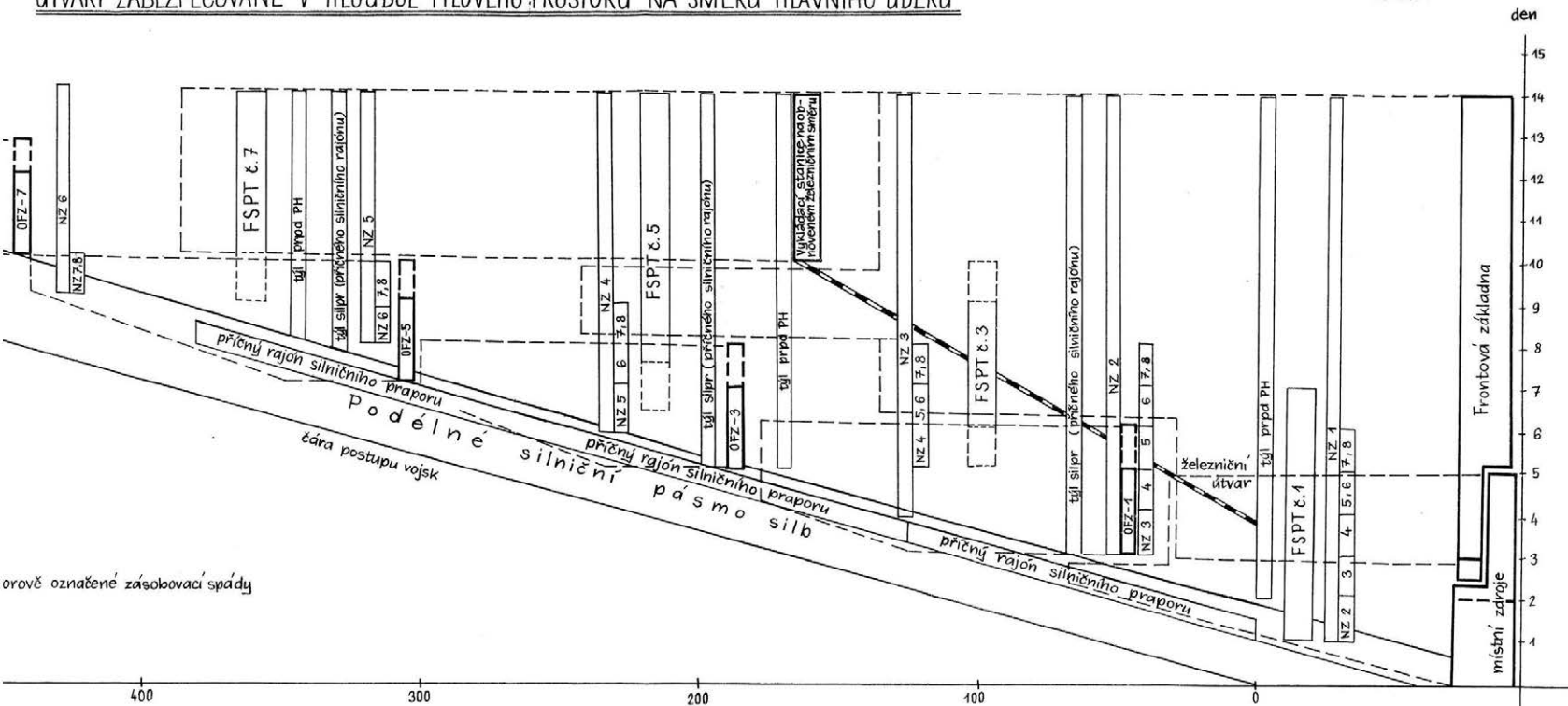
Frontové svazky, útvary nebo jednotky **přidělované armádám jako posilové prostředky** zásobuje armáda svazky a útvary, k nimž byly přiděleny. Jejich zásobování je řešeno v rámci zásobovacího systému posilovaného svazu (svazku, útvaru). Při odlišnosti techniky posilovaného a posilujícího svazku (útvaru) je frontový útvary (svazek) zásobován péčí **mateřského svazku frontu** nebo se zásobuje odběrem z výdejního místa OFZ nebo jiných zdrojů podle pokynů odborného náčelníka frontu.

ÚTVARY ZABEZPEČOVANÉ V HLOUBCE TÝLOVÉHO PROSTORU NA SMĚRU HLAVNÍHO ÚDERU

ÚTVARY ZABEZPEČOVANÉ V HLoubCE TÝLOVÉHO PROSTORU NA SMĚRU HLAVNÍHO ÚDERU

Príloha 1

Při předávání těchto útvarů do podřízenosti jinému orgánu je nutné zabezpečit jejich vybavení zásobami s technikou na plné počty.

O předávání svazku (útvarů, jednotek) do materiální péče se zpracovává zápis (osvědčení o zásobování). Stav zabezpečení se hlásí nadřízenému orgánu a zvláště se vykáže v odborném hlášení.

Rízení týlového zabezpečení frontových svazků, útvarů a zařízení

Podstatně se liší od řízení týlového zabezpečení armád a vševojskových svazků.

FSÚZ jsou podřízeny náčelníkům druhů vojsk a služeb.

Bojové útvary plní úkoly na základě bojových rozkazů a nařízení, týlové útvary (jednotky) na základě odborných směrnic odborných náčelníků. Tímto způsobem jsou řízeny útvary plnící úkol samostatně nebo v kolektorech.

Útvary včleněné do kolektorů (FZ, FSPT, NZ) jsou kromě toho po stránce obrany a ochrany, života v kolektivu a jiných otázek spojených se společnou činností a životem v tomto uskupení podřízeny jeho náčelníku.

Zástupce velitele — náčelník týlu frontu při organizaci zásobování FSÚZ odpovídá za:

- zpracování perspektivního a denního plánu přísunu materiálu pro FSÚZ do výdejních míst,
- informování náčelníků druhů vojsk a služeb o zásobovacím systému a výdejních místech, z nichž se FSÚZ zásobují,
- včasné změny v plánu podle včas oznámených podkladů od náčelníků druhů vojsk a služeb,
- přísun materiálu do míst výdeje materiálu,
- včasné předání seznamu útvarů zásobovaných z míst výdeje materiálu náčelníku FZ (oddělení FZ).

Náčelníci druhů vojsk a služeb, v jejichž podřízenosti jsou FSÚZ, odpovídají za:

- včasné informování štábu týlu frontu o změně v místě (prostoru) plnění úkolu v určité době; údaje o místě plnění úkolu útvaru předává příslušná správa frontu na začátku operace nejméně 2½ ke konci operace až 4 dny před jeho realizací, aby mohl být včas uskutečněn přísun materiálu do příslušného výdejního místa,
- informování podřízených o místě a době odběru materiálu, o místech rozvinutí zdravotnických etap (rozděloven raněných) a míst, kam odsunovat poškozenou techniku, za určení norem spotřeby materiálu,
- oznámení štábu týlu změn v organizaci a počtech podřízených útvarů,
- určení doby a rozsahu pravidelných týlových hlášení.

Týlovým útvarům, rozmístěným ve frontových základnách a jejich oddělení, vydává nařízení o materiálním a zdravotnickém zabezpečení náčelník FZ nebo oddělení FZ. Útvarům rozmístěným v nemocniční základně, vydává nařízení o materiálním a zdravotnickém zabezpečení náčelník nemocniční základny.

Náčelník FZ řídí rozmísťování výdejních míst materiálu ve FZ a jejich odděleních podle rozkazů a nařízení náčelníka týlu frontu. Zřízení výdejních míst

v odděleních FZ může náčelníku oddělení FZ uložit i přímo náčelníky týlu frontu.

Náčelník FZ (OFZ) při rozvinování výdejního místa odpovídá za:

- včasné vydání potřebných nařízení,
- vyčlenění dostatečného množství sil a prostředků potřebných k rozvíjení výdejního místa,
- organizaci spojení s výdejním místem a za jeho informování o přísunu materiálu.

Závěr

V článku uvádím možné způsoby zásobování některých frontových svazků, útvarů a zařízení. Svazy a útvary jednoho typu (druhu), jichž je v sestavě frontu zpravidla více, mohou být použity rozdílným způsobem v různém prostoru a tedy v rozdílném zásobovacím spádu, čímž se nejen mění způsob jejich zásobování, ale i soustřeďování zásob do různých zásobovacích míst. Největší složitostí v zabezpečení FSÚZ bude **získání operačních podkladů o jejich použití v takovém časovém předstihu, aby týl mohl pro ně soustředit potřebné zásoby včas a do reálných prostorů.**

Operační umění

Operační umění je jednou z nejdůležitějších součástí vojenského umění. Zahrnuje otázky přípravy a vedení společných a samostatných operací a bojové činnosti na zemi, na moři a ve vzduchu. Je těsně spojeno s dvěma dalšími součástmi vojenského umění — se strategií, jejíž požadavky a zásady jsou základem operačního umění a s taktikou, která se řídí určitými ustanoveními operačního umění. Existuje i opačná spojitost, kdy možnosti taktiky se stávají základem operačního umění a na možnostech a úrovni operačního umění v mnohém závisí úspěch strategie.

Vojenské umění jako oblast praktické činnosti vojsk a velitelů, ve které se projevovalo jejich mistrovství a umění využívat výzbroj, přírodních podmínek a terénu ke zničení nepřítele ve sraženích a bojích, vzniklo společně se vznikem války. Teorie vojenského umění vznikla značně později na základě zobecnění zkušeností z válečné činnosti; to umožnilo vojenským teoretikům a historikům odhalit ve vojenském umění určité spojitosti, pravidla a zásady. Teorie vznikla jako odraz praxe. Praxe je prvořadá, je zdrojem teorie, kritériem pravdy jejích závěrů a doporučení. Současně teorie ukazuje praxi cestu, je návodem k činnosti. Teorie může plnit svou progresivní úlohu jen v tom případě, odráží-li správně skutečnosti a přesně odhaluje historické zákonitosti.

Tato zásada je plně založena na marxisticko-leninském chápání spojitosti teorie a praxe. V soudobých podmínkách nabývá na důležitosti, protože řešení složitých úkolů všestranné přípravy ozbrojených sil k válce, plánování válečné činnosti a její úplné zabezpečení je možné jen na základě vědecky zdůvodněné teorie.

Vytvoření skutečně vědecké vojenské teorie bylo možné v důsledku použití marxisticko-leninské dialektické metody při zkoumání jevů ozbrojeného zápasu. Tato metoda se stala silou, která uskutecnila revoluční převrat ve vědě vůbec a konkrétně i ve vojenské vědě zvláště.

Vojenské umění prošlo velkou a složitou cestou vývoje. Dlouhou dobu existovalo jako jeden celek. Bylo chápáno jako umění vojevůdce dosahovat vítězství nad nepřítelem s využitím tehdejších poměrně nevelkých jednoduše organizovaných a technicky slabě vyzbrojených vojenských sil.

Potom došlo k rozdělení vojenského umění na strategii a taktiku. Rozdělení bylo tím výraznější, čím byly armády masovější, organizačně složitější a měly ve výzbroji větší množství a dokonalejší techniky. Vznikla nutnost rozdělit funkce strategického a taktického řízení mezi dva různé velitelské stupně.

Pokud se týká takového odvětví vojenského umění, které nyní nazýváme operačním uměním, nenajdeme v naší literatuře jednoznačnou odpověď o době jejího

vzniku a utváření. Jedni autoři stanoví dobu vzniku operačního umění na začátek XIX. století, druzí k období první světové války.

Nezbytnost řešení úkolů v oblasti, která leží mezi strategií a taktikou, existovala ve vojenském umění již dlouho. Podobné prvky úkolů jsou zřetelné ve válkách otrokářské společnosti, i v období feudalismu a kapitalismu. Ve válkách dávných epoch se ovšem neprojevují tak výrazně jako prvky strategie a taktiky. Řešením těchto úkolů se zabývala strategie nebo taktika, v závislosti na charakteru těchto úkolů a na podmínkách situace.

Operační umění mělo stále zřetelnější místo v souvislosti s růstem masovosti armád, se složitostí jejich organizace a zvětšením jejich technického vybavení.

Značný krok dopředu udělalo vojenské umění ve druhé polovině XIX. a na začátku XX. století v období mohutného rozvoje kapitalismu a jeho přechodu ve stadium imperialismu. V té době prudce vzrostly početní stavy armád, zlepšilo se jejich technické vybavení, vznikla možnost přepravovat vojska po železnici a vznikly prostředky pro dálkové spojení [telegraf]. Války tohoto období zřetelně ukázaly nové rysy vojenského umění; značné zvětšení fronty válečné činnosti,

její rozdělení na řadu sražení (které nebyly po taktické stránce ve vzájemné spojitosti) a členění bojového úsilí vojsk do hloubky. Tyto procesy byly patrnější v období první světové války, kdy vznikly odpovídající organizační svazy v podobě armád, které měly plnit operační úkoly.

Operační umění v tomto období se projevovalo jen v armádní operaci a více méně našlo plné vyjádření jen v útočné operaci. Armádní operace v první světové válce, zejména v pozicním období, měly omezený charakter. Tyto neřešily problém průlomu obrany nepřítelů a rozvíjení úderu do velké hloubky, nepochybně na soustředění velkého množství dělostřelctva a zasazení tanků.

Pokud se týká frontů, v období první světové války byly strategickými svazy a byly předurčeny k plnění strategických úkolů.

Sovětská vojenská věda má zásluhu na tom, že do celé hloubky odhalila nové jevy ve vojenství a vyčlenila operační umění jako samostatné odvětví vojenského umění. Toto se stalo zejména v tom období, kdy úkoly operačního umění byly v plném souladu s úkoly praxe. Teoretické zobecnění této součásti vojenského umění ve značné míře napomáhalo praktickému řešení vzniklých problémů při praxi a vedení operací.

Sovětské vojenské umění se zrodilo v období občanské války a zahraniční kontrarevoluce. Konkrétně se to projevilo v určení úlohy a místa, velkých operačních svazů v celkovém systému válečné činnosti, ve stanovení zásad plánování činnosti svazů, v určení jejich cílů a úkolů, ve vytvoření rychlých svazků a svazů [jezdeckých sborů a armád], které zabezpečovaly vedení operací do velké hloubky, ve stanovení zásad součinnosti vojsk v sestavě frontů a armády k dosažení cílů operací, v organizaci a uskutečnění opatření k zabezpečení bojové činnosti vojsk operačního rozsahu, v rozpracování systému velení operačním svazům.

Základním způsobem plánování a činnosti operačních svazů v prvním období občanské války byla armádní operace. Fronty v této etapě působily ve velkých prostorech a plnily hlavně strategické úkoly.

Sovětské operační umění v období občanské války se vyznačovalo vysokou dynamičností, různorodostí a způsobů vedení operací, dovedným využíváním morálně politických kvalit vojáků k úspěšné-

mu zničení početně silnějších, lépe technicky vybavených vojsk nepřítelů, dokonalým řešením problému rozvíjení operace do velké hloubky, vytvářením a rychlým využíváním operačních záloh.

Základním prostředkem plnění operačních úkolů byly vševojskové a jezdecké svazky, které tvořily základ armád a frontů. Letectvo, vzhledem k jeho malému počtu, bylo používáno jen jako prostředek operačního průzkumu.

Po skončení občanské války vstoupilo rozpracování teorie sovětského operačního umění do nové fáze.

V tomto období byl uzákoněn termín „operační umění“, který přibližně od roku 1922 byl více používán v sovětské literatuře a od roku 1926 bylo s konečnou platností zakotveno rozdělení vojenského umění na tři části.

Rozvoj sovětského vojenského umění a jeho součástí, tj. operačního umění, probíhal pod vlivem rostoucí ekonomické síly Sovětského svazu, která umožnila uskutečnit technickou rekonstrukci armády, vyzbrojit armádu v masovém měřítku

tanky a letadly a rychle zdokonalit prostředky velení a zabezpečení.

Koncem dvacátých let byla rozpracována obecná teorie operací, která zahrnovala otázky operačního použití všech tehdejších druhů pozemních vojsk a letectva. V souladu s touto teorií armáda byla základním operačním svazem, který měl plnit úkoly v sestavě frontu nebo na samostatných operačních směrech. Vzhledem k tomu byla hlavní pozornost věnována zkoumání otázek armádní útočné operace.

Základem názorů na její přípravu a vedení byla teorie hluboké operace, jejíž rozpracování na počátku třicátých let bylo nejvýznamnějším výsledkem sovětského vojenského teoretického myšlení. Její podstatou byl mohutný úder na nepřítele s cílem rychle prolomit jeho obranu a rozvíjet úspěch do operační hloubky. Tyto úkoly měly plnit především úderné armády v prvním sledu frontu na směru jeho hlavního úderu.

Předpokladem vedení hluboké operace bylo splnění dvou úkolů:

— průlom obrany nepřítele současným úderem pěchoty, tanků, dělostřelectva a letectva do celé taktické hloubky;

— rozvinutí taktického úspěchu v operační rozhodnou činnosti rychlých a výsadekových vojsk a úderu rychlých.

Pro průlom obrany nepřítele bylo nutné soustředit na hlavních směrech převahu sil a prostředků a vytvořit hluboké sestavy armád, které zahrnovaly silný první sled, druhý sled k rozvíjení úspěchu, zálohy, letectvo a vzdušné výsadkové útvary.

Teorie hluboké armádní operace byla prověřována na manévrech v řadě vojenských okruhů a byla zakotvena v Polním řádu z roku 1936, rozpracována v mnohých pracích, přednáškách vedoucích pracovníků Sovětské armády a v člancích periodického tisku.

Koncem třicátých let byla dále rozpracována rovněž teorie frontové útočné operace. V té době byla tato teorie nejúplněji vysvětlena ve zprávách na poradě vedoucích činitelů Sovětských ozbrojených sil v prosinci r. 1940.

Na rozdíl od první světové války, kdy front byl strategickým svazem, sovětské vojenské teoretické myšlení dospělo k závěru, že front v budoucí válce bude operacně strategickým svazem a jeho operace bude nejdůležitější součástí strategického útoku. Frontová operace měla být především hluboká. Její rozmach měl tyto ukazatele:

— šířku pásma útoku — 80—150—300 kilometrů,

— hloubka — do 250 km,

— tempo útoku — 10—15 i více km za 24 hodin.

Útočnou operaci mohl vést jeden i několik frontů za účasti dálkového letectva. Armádní operace byla součástí frontové operace. Samostatné operace mohly armády vést jen ve zvláštních podmínkách, např. v horských nebo zalesněných prostorech.

Cílů frontové operace mělo být dosaženo splněním řady postupných úkolů, tj. bližšího a dalšího.

Rozpracování základů teorie frontové útočné operace bylo kvalitativně novou etapou v rozvoji sovětského operačního umění, jeho velkým úspěchem. Poprvé vzniká tendence narůstání rozmachu budoucích operací a zvýšení pohyblivosti a manévrovosti takových velkých svazů jako je front, který má ve své sestavě vševojskové a mechanizované svazky, letectvo a výsadkové vojsko.

Závěry o místě a možnostech frontu v budoucí válce a o úloze frontové operace měly základ v pevné materiálně technické základně vybudované v té době v Sovětském svazu. Úspěšné splnění pětiletých plánů umožnilo vybudovat moderní obranný průmysl a vyzbrojit Sovětskou armádu velmi kvalitními pěchotními zbraněmi, dělostřelectvem, tanky, letadly a jinou vojenskou technikou.

V předválečných letech sovětské operační umění dosáhlo značných úspěchů v rozpracování základů operací letectva a vojenského námořnictva, dále vzdušných výsadekových operací. Značných úspěchů dosáhlo i při zkoumání otázek zabezpečení bojové činnosti vojsk v operacích a ve velení. Vyšší úrovně dosáhla teorie a praxe stranickopolitické práce, která směřovala k zabezpečení splnění velkých operačních úkolů.

Velká vlastenecká válka potvrdila správnost předválečných názorů na operační umění a válečnou praxi je ještě více obohatila a rozvinula. Válka potvrdila tendenci zvětšení rozmachu a manévrovosti válečných činností a rovněž zásadu, že frontová operace je nejdůležitější formou operací v budoucí válce. Tak tomu i bylo. Frontové operace v letech války byly ústředním stupněm při plnění strategických úkolů Sovětských ozbrojených sil.

Podle toho, jak velitelé a vojska získávali válečné zkušenosti a jak zdokonalovali plánování a organizaci operací, vznikaly i nové způsoby jejich vedení, zvětšoval se jejich rozmach. Zvětšily se

zejména hloubky operací a tempa útoku vojsk. Byla-li v roce 1942 hloubka útočných operací frontů 100–140 km a tempo útoku 6–10 km/24 hod., pak v konečné etapě války se ukazatelé zvětšily na 300 až 350 km a na 15–20 km/24 hod. Tempa útoku tankových armád dosahovala 40 až 50 km/24 hod. a někdy i více. Značně vzrostla účinnost operací frontů; v jejich průběhu byla ničena velká uskupení nepřítelů.

Fronty ve většině případech plnily operační úkoly a ke splnění velkých strategických úkolů byly soustřeďovány síly několika frontů, dálkové letectvo a vojska PVOS. Vznikl nový druh bojové činnosti — strategická operace, jejíž základní rysy byly stanoveny před Velkou vlasteneckou válkou.

Armádní operace byla v plné míře součástí frontové operace a jen zřídka byla vedena samostatně s cílem splnit dílčí operačně taktické úkoly.

V letech války sovětské operační umění s úspěchem řešilo všechny vzniklé problémy. Na prvním místě to byla problematika průlomu obrany nepřítelů a rozvíjení taktického úspěchu v operační. Tento problém byl velmi těžký, protože obrana nepřítelů byla každým měsícem a rokem dokonalejší, nasycena palčivými prostředky, zátarasy a překážkami, byla lépe ženijně vybudovaná.

Nejdůležitější význam při řešení tohoto problému mělo soustřeďovat silná úderná uskupení pěchoty, dělostřelectva, tanků a letectva na úsecích průlomu s cílem vytvořit trhliny v obraně nepřítelů, vycvičit vojska rychlým a prudkým činnostem v průběhu průlomu, rozpracovat teorii a praxe dělostřeleckého a leteckého útoku, vytvořit sledy rychlých vojsk z tankových a mechanizovaných svazků k rychlému rozvinutí úspěchu do hloubky. V rámci všech těchto úkolů byl důležitý dokonalý průzkum palebných prostředků nepřítelů a jejich spolehlivé zničení nebo umlčení palbou dělostřelectva, včetně děl pro přímou střelbu. Pro podporu pěchoty a tanků bylo zavedeno samohybné dělostřelectvo, které ničilo palebné prostředky nepřítelů zjištěné v průběhu útoku.

Ve válce byly úspěšně plněny úkoly násilného přechodu fáz z chodu, obsazení velkých měst, pronásledování nepřítelů, noční činnosti, vedení operací v horách, lesích a pouštích.

Operační obrana, které byla věnována před válkou značně menší pozornost než útoku, byla rovněž rychle zdokonalována způsobem přechodu od lineární obrany k dovednému soustřeďování sil a pro-

sředků na hlavních směrech, zvětšování hloubky ženiijního vybudování terénu, členění sil a palebných prostředků do sledů a narůstání aktivity a úpornosti vojsk.

Frontové obranné operace byly většinou součástí strategických obranných operací, kterých se zúčastnily síly několika frontů, dálkové letectvo a vojska PVOS. Byly vedeny k odražení útoku silných uskupení nepřítelů, k udržení důležitých prostorů a vytvoření podmínek pro přechod do útoku. Obrana byla zpravidla vynuceným druhem bojové činnosti, ale někdy jí bylo používáno záměrně, s cílem využít výhodného terénu, ženiijního vybudování a síly palby všech druhů k oslabení uskupení nepřítelů a jeho zničení. V mnohých případech fronty a armády vedením obrany chránily boky úderných uskupení, šetřily síly a prostředky na vedlejších směrech.

Výjimečný význam měly získané zkušenosti ze zabezpečování bojové činnosti vojsk v útočných a obranných operacích, zejména z průzkumu, ženiijního zabezpečení, operačního maskování a týlového zabezpečení.

Jak útočné, tak i obranné frontové operace byly ve válce zpravidla společné. Zúčastnily se jich v mnohých případech svazky dálkového letectva, vojsk PVOS a někdy i vzdušné výsadky.

Operační umění zahrnovalo do svého rámce úkoly přípravy a vedení samostatných vzdušných operací, operací vojsk PVOS a vzdušných výsadkových operací. Operace letectva byly vedeny k ničení velkých uskupení nepřítelů, maření jeho přeskupení, ničení leteckých uskupení na letištích a ve vzduchu, k úderům na důležité politická a průmyslová střediska, na komunikační uzly atd. Vojska PVO bránila důležitá politická střediska, průmyslové objekty a komunikační uzly.

Teoretické zobecnění otázek sovětského operačního umění v letech války mělo své zvláštnosti. Mělo odraz zejména v rozkazech Hlavního velitele, ve směrnicích a rozkazech Hlavního velení, v nařízeních a směrnicích generálního štábu, hlavní politické správy, štábů druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, ve vojenskoteoretických a vojenskohistorických pracích, v řádech a předpisech, v nařízeních a směrnicích velení frontů a armád.

Velké a různorodé zkušenosti, získané ve Velké vlastenecké válce, se staly základem dalšího rozvoje sovětské vojenské teorie v poválečném období. V mnohých aspektech zkušenosti neztratily na aktuálnosti ani v současné době. Rozvoj sovětského operačního umění v poválečném

období ovlivňovalo mnoho jiných činitelů, především vědeckotechnický pokrok a zavedení nových prostředků boje, úplná motorizace a mechanizace armády, zavedení soudobých prostředků radioelektroniky do všech druhů ozbrojených sil, prozkoumání názorů pravděpodobného nepřítele na charakter a způsoby vedení válečné činnosti, změny v počtech a technickém vybavení ozbrojených sil nepřítele a zkušenosti z válečných konfliktů a lokálních válek, které vznikly po skončení druhé světové války.

Charakteristickým rysem teorie soudobého sovětského vojenského umění jako celku a operačního umění zvláště je další odhalení objektivních zákonitostí vojenství, zásad přípravy a použití operačních svazků, všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk a velení na základě marxismu-leninismu. Třicet let, které uplynuly od konce druhé světové války, zkomplikovaly součinnost uvnitř ozbrojených sil a mezi druhy vojsk. Došlo k užší a složitější závislosti vojenství na sociálním, ekonomickým a duševním životě společnosti. To mělo za následek neustálé narůstání významu vědeckého přístupu k hodnocení všech jevů, spojených s vedením operací a s použitím nejnovějších způsobů vědeckého zkoumání s využitím počítačacích strojů. Bez nich by bylo např. nemožné srovnávat bojové možnosti výzbroje a bojové techniky bojujících stran a přitom brát v úvahu koeficienty jejich bojové efektivity a spolehlivosti prostředků aktivního rušení.

Správné využití samočinných počítačů, přísná vědecká prognóza a předvídaní umožňují optimální plánování operací. Závěry a návrhy vědy umožňují sovětskému vojenskému umění dodržet potřebné proporce při hodnocení vzájemného vztahu techniky a člověka; přitom nejdůležitější význam při dosažení úspěchu má nadále úroveň vojenské, speciální a morálně politické přípravy vojáků.

Druhým charakteristickým rysem soudobého operačního umění je jeho mnohostrannost; to podmiňuje účast různých druhů zbraní, sil a prostředků v soudobém boji a operaci. Došlo k dalšímu rozvinutí historicky vzniklé tendence rozšíření objemu a oblasti působení operačního umění v soudobých podmínkách.

Hlavní obsah operačního umění v současné době tvoří teorie a praxe přípravy a vedení společných a samostatných operací (bojové činnosti) operačních svazků,

K zásadním změnám v podmínkách, charakteru a způsobech vedení válečné činnosti došlo po zavedení jaderných zbraní, které mají nesrovnatelně větší ničivé účinky než všechny doposud známé druhy zbraní. Jaderné zbraně revolučním způsobem ovlivnily charakter a organizaci soudobých ozbrojených sil, měly za následek vytvoření nových druhů vojsk a značně zvětšily jejich bojové možnosti. Z toho důvodu bylo nutné radikálně přehodnotit způsoby přípravy a vedení operací.

tj. armád, frontů, letectva a vojsk PVO. Zahrnuje obecné zásady teorie, které se týkají operačních svazů, dále samostatné části teorie a praxe každého druhu ozbrojených sil v závislosti na specifických zvláštěnostech jejich použití ve válce.

Mnohostrannost operačního umění se projevuje i v tom, že je součástí socialistického vojenského umění, protože přiléhá i k tvrdším zkušenostem armád všech socialistických států.

Nesmírně vzrostlo množství sil a prostředků, které se zúčastňují operací pozemních vojsk na kontinentálním válečném území. Tyto operace jsou v plném smyslu komplexní, protože se jich zúčastní velké množství tankových a motostřeleckých svazků, raketových jaderných prostředků různého určení, letectva, dělostřelectva, vojsk PVO a vzdušných výsadkových vojsk. Plánování činnosti a sladění úsilí všech těchto sil a prostředků je obtížnější, neboť došlo k podstatnému zkrácení doby, kterou soudobá mobilnost vojsk a dynamika činnosti poskytují na jejich rozhodnutí a na doručení úkolů vykonavatelům. V současné době je čas velmi cenný a počítá se ne na hodiny, ale na minuty a vteřiny.

Teorie operačního umění reagovala na tuto objektivní nutnost a našla nové způsoby a metody ekonomického využití času potřebného na zpracování rozhodnutí, stanovení úkolů vojskům a organizaci součinnosti. Velmi tomu napomáhá zavedení nových rychle působících prostředků spojení, soudobých metod celkového hodnocení situace a propočtu bojových možností různých druhů zbraní.

Mnohotvárnost podmínek vedení válečné činnosti klade zvýšené požadavky na neustálou pohotovost vojsk k organizovanému zahájení války, dále na pružnost jejich operačních sestav, která by zabezpečovala jednak rychlé soustředění sil a prostředků k plnění důležitých ope-

račních úkolů, jednak rychlé rozptýlení po frontě a do hloubky v důsledku neustálého nebezpečí použití nepřátelských jaderných zbraní. Sovětské vojenskoteoretické myšlení usilovně pracuje v tomto směru; to má svůj výraz v praxi vojenských cvičení a v procesu výuky na vojenských školách a akademiích.

Zvětšené možnosti soudobých prostředků ničení, úplná motorizace a mechanizace vojsk, zvýšení jejich úderné síly mnohokrát zvětšily rozmach soudobých operací. Zvětšily se zejména hloubky operací a tempa útoku vojsk. Značně převyšují ukazatele závěrečného období Velké vlastenecké války.

Sovětské vojenské umění ve svém rozvoji v současné době řídí se leninskými zásadami zkoumání všech druhů a forem válečné činnosti. Vojenskoteoretické myšlení vychází z nezbytnosti všestranné výchovy vojsk v duchu vysoké aktivity, z uznání důležitého významu boje za získání a udržení iniciativy a věnuje hlavní pozornost rozpracování otázek přípravy a vedení útočné činnosti.

Současně nenechává bez povšimnutí ani problémy obrany, která je nutná vždy, kdy útok v důsledku vzniklé situace nebude možný nebo účelný. Při rozboru zvětšených možností vojsk při ničení nepřítelů v obranných bojích, sovětská teorie zdůrazňuje podřízený charakter tohoto druhu válečné činnosti. Obrana musí ve všech případech vytvořit výhodné podmínky pro přechod do rozhodného útoku a pro konečné zničení protistojícího uskupení nepřítelů.

Mnohostrannost soudobého operačního umění se projevuje i v podrobném rozpracování samostatných operací a bojové činnosti letectva, vojsk PVO a vzdušných výsadkových vojsk. Dosažené výsledky v těchto oblastech jsou značné: soudobé letecké, vzdušné výsadkové operace a bojová činnost vojsk PVO se vůbec nepodobají operacím a činnosti období druhé světové války. Nejdůležitější jejich zvláštnosti podmiňují: zvýšená mohutnost a rychlá činnost nejnovějších prostředků výzbroje a bojové techniky, využívání automatických systémů velení, rychlost manévru vojsk, sil a prostředků k plnění hlavních operačních úkolů.

Z dynamičnosti a vysoké manévrovosti vojsk v soudobých operacích na zemi i ve vzduchu, vyplývají nové požadavky na jejich zabezpečení a především na věrohodnost, přesnost a včasnost údajů o nepříteli, zejména o jeho jaderných prostředcích. Proto došlo k podstatným změnám způsobů zejména prostředků ve-

dení průzkumu. Zvýšil se význam týlového zabezpečení, jeho mobility a zajištění maximálních potřeb vojsk při plnění různorodých úkolů v průběhu operací včasným přísunem munice a PHM k vojskům. Vznikly nové druhy zabezpečení v důsledku zavedení raketových jaderných zbraní do ozbrojených sil a vyzbrojení vojsk různými druhy radiotechnických prostředků. Sovětské vojenskoteoretické myšlení rychle reagovalo na tyto požadavky doby a včas rozpracovalo teoretické základy nových druhů zabezpečení a způsoby jejich praktického použití.

K velkým změnám došlo ve formách a metodách velení vojskům v soudobých operacích. Toto je jedna z těch oblastí vojenského umění, která si vyžádala široké a komplexní využití nejnovějších prostředků spojení a automatizace. Sovětské vojenskoteoretické myšlení, na rozdíl od buržoazního myšlení, které se zaměřilo na bezperspektivní možnosti záměny tvůrčího přístupu velitele a štábu „elektronickým mozem“, střízlivě přistoupilo k této problematice. Počítá s tím, že všechny nejnovější objevy z oblasti radioelektroniky a samočinných počítačů musí pomáhat veliteli a štábu při plnění stanovených úkolů, ale nemohou zaměnit jejich tvůrčí činnost. Soudobé technické prostředky musí napomáhat sběru a zpracování informací a tím zabezpečit rychlé přijetí rozhodnutí, doručení úkolů vojskům a řízení zbraňových systémů.

Ve spojitosti s tím se široce používá matematické modelování operačních úkolů, které umožňuje včas přihlídnout k velkému množství činitelů, které mají vliv na průběh a výsledek válečné činnosti. Matematika je základem i mnohých operačních propočtů, které souvisejí s přípravou operací a se splněním jejich nejsložitějších úkolů. Přitom je důležité využívat matematiky z pohledu dialekticko-materialistické metody, proto, abychom se nedostali do zajetí abstraktních úvah, značek, symbolů, formalizovaných schémat.

V systému komplexního rozpracování akutálních problémů soudobého operačního umění stojí na jednom z prvních míst otázka morálně politické a psychologické přípravy vojsk.

Soudobá technika, kterou mají ve výzbroji vojska, vyžaduje od všech vojáků vysoké technické znalosti. Obrovská síla prostředků ničení, které mohou být použity ve válce, klade zvýšené požadavky na jejich morálně politické a psychologické kvality. V soudobé válce, jako nikdy předtím, mohou vzniknout nejostřejší kritické situace, které postaví člověka před velké

těžkosti. Utváření vysokých morálně politických a psychologických kvalit je složitý a mnohostranný úkol. Nerozlučně souvisí s celým systémem bojové a politické přípravy, vojenské výchovy, s celým způsobem vojenského života. Důležitou úlohu při řešení tohoto úkolu má stranickopolitická práce, která byla a zůstává i nadále důležitou zbraní komunistické strany.

Charakteristickým rysem soudobého operačního umění je i to, že se čím dále tím více stává kolektivní tvůrčí činností.

Není to vůbec náhodným jevem, ale výrazem historické tendence vyvolané stále složitějším velením silám a prostředkům, které mají různé bojové vlast-

nosti. Obrovské narůstání toků informací v průběhu bojové činnosti neodvratně a stále ve větší míře zapojuje do rozpracování a zobecňování velké kolektivy lidí — důstojníků a generálů polních velení operačních svazů. Jejich propočty a zdůvodnění jsou stále závažnějším základem pro přijetí rozhodnutí velitele s nedílnou velitelskou pravomocí. Je pochopitelné, že se změnil i samotný charakter činnosti velitele a rovněž požadavky, které jsou na něho kladeny. Vůle, osobní odvaha a energičnost velitele se musí spojit s kvalitami myslitele a vůdce, který je schopen správně vidět hlavní tendenci ve velkém množství různých zpráv. Na operačním stupni jsou tyto nové jevy zvláště citelné.

Sovětské operační umění neustává ve svém rozvoji a pokračuje ve zdokonalování. Jeho základ tvoří marxismus-leninismus, usnesení sjezdů strany a plén ÚV KSSS, které stanoví úkoly, principy výstavby a přípravy ozbrojených sil, směr rozvoje vojenské vědy. Operační umění neustále odhaluje nové možnosti ve využívání vymožeností socialistického způsobu výroby a společenských vztahů k plnění složitých operačních úkolů.

LETECTVO, JEHO OPERAČNÍ UMĚNÍ A TENDENCE ROZVOJE

Rozvoj sovětského vojenského letectva, jeho operačního umění a taktiky v poválečném období probíhal na základě zkušeností z Velké vlastenecké války, každodenní praxe bojové přípravy útvarů a v souladu s názory hlavních kapitalistických států na rozvoj prostředků vzdušného napadení a protivzdušné obrany. V poválečném rozvoji sovětského letectva a jeho operačního umění rozlišujeme tři období.

První období zahrnuje dobu od konce Velké vlastenecké války do roku 1953. V této době byla zdokonalována letecká technika, která byla ve výzbroji po skončení války. Byl zahájen výcvik na proudových letounech frontového letectva: na lehkých bombardovacích a stíhacích letounech s podzvukovou a později i s nadzvukovou rychlostí. Značný rozvoj zaznamenalo dálkové letectvo. V polovině padesátých let byly letecké útvary vyzbrojeny dálkovými bombardovacími letouny (turboprotulovými a proudovými), které se bojovými vlastnostmi vyrovnaly americkým středním a těžkým strategickým bombardovacím letounům.

Během poválečného rozvoje sovětského letectva byly správně řešeny takové složité úkoly jako určení potřebných typů nových letounů a jejich výzbroj v závislosti na jejich předurčení a možného bojového použití.

Zásadní kvalitativní změny v letectvu, zahájené v tomto období, souvisí přede-

vším s přechodem na proudové letouny.

Operační umění letectva v prvním období se rozvíjelo na základě bohatých zkušeností Velké vlastenecké války a pod vlivem začínajícího přezbrojování letectva na proudovou techniku.

S růstem doletu, rychlostí a výšek letu měnily se i názory na charakter bojového použití svazků a útvarů letectva.

Vzhledem k tomu, že USA měly silné letectvo a v jeho výzbroji jaderné zbraně, operační umění sovětského letectva věnovalo zvláštní pozornost dalšímu rozpracování problematiky vybojování nadvlády ve vzduchu, jako jedné z nejdůležitějších podmínek dosažení vítězství ve válce. Nejúčelnějším způsobem boje s nepřátelským letectvem bylo jeho ničení na letištích. Teorie organizace a vedení vzdušných operací k ničení leteckých uskupení nepřítel se dále rozvíjela.

Podrobně byla rozpracována problematika leteckého útoku a letecké protipřípravy ke zmaření útoku nepřítel nebo oslabení jeho sil, kromě toho i způsoby vedení mohutných leteckých úderů na důležité objekty v hlubokém týlu, zejména na prostředky jaderného napadení. Úkoly ničení a bojení objektů v operačním a strategickém týlu nepřítel mělo plnit bombardovací letectvo.

Druhé období (1953—1959) je charakterizováno dokončením přezbrojování letectva na proudové letouny a začátkem vyzbrojování letectva jadernými zbraněmi.

Letectvo dostalo nové dálkové a strategické bombardovací letouny, stíhací bombardovací, stíhací, průzkumné, dopravní letouny a vrtulníky.

Letecké útvary dálkového letectva byly vyzbrojeny těžkými proudovými bombardovacími letouny s velkým doletem a účinností. Na palubě měly různé rakety „vzduch—země“ různého určení, které umožňovaly ničit pozemní cíle, aniž by letouny byly v dosahu prostředků PVO nepřítele.

Bitevní letectvo, přeorganizované na stíhací bombardovací letectvo, mělo úplně nové kvality. Proudové stíhací bombardovací letouny používaly kromě konvenčních i jaderné zbraně k ničení různých pohyblivých a malých cílů.

Stíhací letectvo mělo ve výzbroji nadzvukové letouny, vyzbrojené raketami „vzduch—vzduch“ a radiolokačními zaměřovači.

Zdokonalování vojenského dopravního letectva, zvýšené množství a kvalita dopravních letounů mělo za následek vyčlenění dopravního letectva jako samostatného druhu letectva.

Dokončení přezbrojení letectva novými proudovými letouny a jejich vyzbrojení jadernými zbraněmi ovlivnily nové období rozvoje operačního umění letectva.

Protože jaderné zbraně představovaly jen jaderné pumy, letectvo po několika let bylo jediným prostředkem dopravy jaderné munice na cíl. V souladu s tím, vznikly nové názory na vedení operací a bojové činnosti letectva.

Operační umění předvíдалo i nové účinné způsoby ničení nepřátelských letounů, zejména nosičů jaderných zbraní, na letištích a ve vzduchu. Správné řešení problému boje za nadvládu ve vzduchu mělo ještě větší význam.

Jedním z nejdůležitějších úkolů frontového letectva byla ochrana vojsk a objektů týlu frontu před údery nepřítele ve vzduchu. Měnily se i způsoby jeho bojové činnosti. Hlavní úsilí při letecké přípravě průlomu nepřítele přeneslo letectvo do hloubky hlavního pásma obrany a při letecké podpoře jeho údery směřovaly na objekty, rozmístěné za hranicí palby pozemních vojsk.

Prvořadý význam má zabezpečení nepřetržitě bojové pohotovosti k činnosti v podmínkách použití zbraní hromadného ničení nepřítele.

Rozvoj letecké techniky a neustálé zdokonalování prostředků protivzdušné obrany nepřítele měly za následek změny v taktice druhů letectva. Základem bylo účinné využití bojových možností každého letounu.

Mnohé z rozpracovaných závěrů operačního umění a taktiky letectva byly zakončeny v rádech a předpisech pro bojovou činnost jednotlivých druhů letectva.

Třetí období (od roku 1960) je charakterizováno vyzbrojením novými letouny s velmi vysokými bojovými možnostmi.

Kvalitativní změny v letectvu se projeví v masovém vyzbrojení letectva novými zbraněmi, tj. leteckými raketami různých tříd a určení. Do výzbroje byly zavedeny nadzvukové letouny — raketové nosiče, schopné úspěšně ničit jakékoli důležité objekty nepřítele, včetně malých a pohyblivých cílů.

Změnily se i prostředky vedení letectvu, značně se rozšířila oblast používání radioelektronické techniky a zaváděly se automatické systémy vedení.

Operační umění letectva se vyvíjelo v závislosti na bojových vlastnostech a možnostech letecké techniky a výzbroje. Teoretické myšlení udílí letectvu důležitou úlohu a místo v operacích, stanoví i možnost samostatného plnění celé řady úkolů operačně strategického významu.

V operacích pozemních vojsk mají velký význam takové úkoly jako je ochrana vojsk a týlových objektů před údery ze vzduchu, letecká podpora vojsk a vedení vzdušného průzkumu. Dále jsou rozpracovány způsoby ničení leteckých uskupení nepřítele a názory na použití dálkového, frontového a dopravního letectva v počátečním období války. Novým způsobem jsou řešeny otázky účasti letectva v raketových jaderných úderech, v boji za dosažení nadvlády ve vzduchu a ve společné činnosti s jinými druhy ozbrojených sil v operacích.

V operačním umění letectva a v taktice druhů letectva nabývají na významu takové činitele jako překvapení, rychlá činnost, aktivita i rozhodnost, smělost, iniciativa, smělost a pružnost, rychlé manévry silami a prostředky.

V současné době, kde se veškerá technika včetně letecké, rozvíjí velmi rychle, sovětská vojenská letecká teorie musí neustále a do hloubky promýšlet podstatu změn, analyzovat každodenní praxi vlastního i zahraničního letectva, čas a všestranně studovat všechno nové, vědecky rozpracovat a úspěšně zvládnout způsoby vedení bojové činnosti, přizpůsobit se měnícím podmínkám bojové situace a prostředkům ozbrojeného zápasu.

Vojenské letectvo má ve výzbroji prvotřídní bojovou techniku a zbraně. Je schopno na velké vzdálenosti ničit nejen velké stálé, ale i pohyblivé a malé pozemní cíle. Základ vojenského letectva tvoří letouny působící za každého počasí, nad-

zvukové a raketonosné letouny, které mohou plnit bojové úkoly za složitých meteorologických podmínek, ve dne a v noci, v různých výškách, od malých až po stratosferické.

Důležitou úlohu má dálkové letectvo. Útvary mají ve výzbroji letouny — raketové nosiče, které mohou ničit objekty operačního a strategického významu. Svou činností může podstatně doplňovat údery raketových vojsk strategického určení.

Letecké útvary frontového letectva mají ve výzbroji letouny, jejichž rádius činnosti umožňuje ničit cíle v operační a taktické hloubce. Plní úkoly společně s pozemními vojsky a napomáhají dosažení úspěchu motostřeleckých a tankových vojsk. K plnění úkolů podpory vojsk se

používají především stíhací bombardovací letouny. Útvary stíhacího letectva plní úkoly ochrany vojsk a různých objektů.

Vojenské dopravní letectvo má ve výzbroji soudobé turboreaktivní letouny, které mohou přepravovat vojska a těžkou bojovou techniku na velké vzdálenosti a v krátké době zabezpečovat manévry vojsk a vysazovat vzdušné výsadky s potřebnou výzbrojí.

Letectvo má i vrtulníky, které mohou plnit různé úkoly: ničit vojska a techniku na bojišti, přepravovat vojska, zabezpečovat spojení a dopravovat munici atd. V soudobé válce se úloha letectva nezměnila, ale naopak, stále roste. Bez širokého použití letectva není myslitelné úspěšné vedení soudobých operací.

V důsledku využívání nejnovějších výsledků vědy a techniky v leteckém průmyslu neustále narůstají bojové možnosti letectva a oblast jeho použití. Letectvo se rozvíjí jako univerzální prostředek, který je schopen úspěšně působit v jakékoliv válce na válečném poli.

Různorodost úkolů, které má letectvo plnit, vyžaduje existenci různých druhů letectva, jejichž rozvoj bude záviset na jejich úloze a místu v soudobé válce.

V současné době zahrnujeme do letectva strategické (dálkové), taktické (frontové) a vojenské dopravní letectvo. V některých zemích jsou jeho součástí i útvary raketových vojsk a PVO.

Strategické letectvo bylo v průběhu téměř dvou desetiletí hlavním prostředkem jaderné síly. Mohlo ovšem používat i konvenční zbraně; tak tomu bylo v Koreji a v jihovýchodní Asii.

Potřeba strategického letectva zůstává i dnes, kdy armády mají ve výzbroji velké množství strategických raket. Strategické bombardovací letouny i v nejbližší budoucnosti zůstanou jedním z hlavních prostředků jaderného napadení zvolených cílů. To vyplývá z toho, že rakety dalekého působení, bez ohledu na rostoucí přesnost úderu, mohou být použity hlavně na stále velké objekty. Strategické bombardovací letouny úspěšně působí na důležité pohyblivé a malé cíle. Mají na palubě několik jaderných pum, a proto mohou za jednoho letu zničit více objektů. Přitom osádky mohou bezprostředně vyhledávat, zjišťovat a přesně ničit cíle. Kromě toho letoun, na rozdíl od rakety, může během letu měnit stanovený cíl a působit na jiný.

Ve válce vedené konvenčními zbraněmi, strategické letectvo bude široce použí-

váno k mohutným úderům na objekty v hlubokém týlu. Letouny jsou ovšem zranitelnější prostředky PVO než rakety; pro to hlavní pozornost je věnována zvýšení jejich možnosti překonávat prostředky protivzdušné obrany. Hlavními směry řešení tohoto úkolu jsou:

— vyzbrojení letounů křídlatými raketami „vzduch—země“, „vzduch—letoun“, které umožní napadat objekty, aniž by letouny působily v pásmu protivzdušné obrany;

— vybavení letounů přístroji k aktivnímu a pasivnímu rušení radiolokačních stanic PVO a rádiového spojení protivníka;

— vybavení letounů speciálními navigačními přístroji k letům v malých a přízemních výškách v závislosti na reliéfu terénu.

V jaderné válce bude strategické letectvo plnit úkoly vzápětí za úderu strategických raket; to značně ulehčí překonání PVO protivníka a ničení objektů v jeho hlubokém týlu.

Bez ohledu na to, že téměř všechny stále objekty v pásmu fronty mohou ničit operačně taktické rakety s jadernými hlavicemi, neztrácí v soudobých operacích na svém významu úloha taktického letectva. To vyplývá z toho, že se zvýšila dynamičnost bojů a sražení a spolu s tím i počet pohyblivých a malých cílů (tvoří asi 50—60 % cílů), které může nejdříve ničit jen taktické letectvo. V podmínkách bojové činnosti s použitím jaderných zbraní bude úspěšně působit nejen na pohyblivé, ale i na stále objekty do celé hloubky doletu letounů. Při vedení bojové činnosti konvenčními zbraněmi bude taktické letectvo hlavním prostředkem ničení objektů, které jsou mimo do-

sah prostředků pozemních vojsk. Proto úspěch operací pozemních vojsk na válčišti závisí především na silném a dobře připraveném taktickém letectvu, schopném nepřetržitě a do celé hloubky činnosti podporovat a chránit pozemní vojsko ze vzduchu.

Taktické letectvo se připravuje k vedení bojové činnosti s použitím jak jaderných zbraní, tak i konvenčních zbraní. Bude plnit takové úkoly jako je např. boj o nadvládu ve vzduchu, přímá letecká podpora pozemních vojsk, izolace prostoru bojové činnosti před přísunem záloh protivníka, vedení operačního a taktického vzdušného průzkumu.

Vojskové dopravní letectvo má ve výzbroji strategické a taktické dopravní letouny. Nově zaváděné letouny mají ve výbavě radiotechnickou a radionavigační výzbroj, která zabezpečuje jejich let v bojové sestavě za jakýchkoli povětrnostních podmínek, dále rušení a přesné vysazení v prostoru vysazení.

Potřeba zvýšení aeromobilnosti a manévrovosti vojska byla příčinou vzniku nového druhu pozemních vojsk — vojskového letectva. Hlavní tendencí zdokonalování a rozvoje tohoto letectva je vybudování nejen lehkých a středních, ale i obřích vrtulníků, schopných přepravovat vojska a techniku, vysazovat taktické vzdušné výsadky. Význam vrtulníků ve vojskovém letectvu neustále roste.

Rozvoj bojových vrtulníků pokračuje ve směru zvyšování rychlosti, zlepšování aerodynamických tvarů a zesílení jejich palébní síly. Mohou mít ve výzbroji rakety „vzduch—země“, PTRS, kulomety a skříňové pumy. Zdokonalování dopravních a dopravně výsadkových vrtulníků jde cestou zvyšování jejich únosnosti.

Za hlavní směry rozvoje letectva můžeme pokládat:

— vývoj a zavedení do výzbroje nových a moderních typů letounů;

Zkušenosti minulosti a soudobý stav prostředků ozbrojeného zápasu a tendence jejich rozvoje názorně svědčí o tom, že letectvo jako druh ozbrojených sil musí být dostatečně silné a být v neustálé bojové pohotovosti k plnění celé řady úkolů, které mohou vzniknout na začátku či v průběhu války.

— zdokonalování organizační struktury bojových útvarů;

— využívání zkušeností bojové činnosti z lokálních válek a z bojové přípravy;

— zdokonalování způsobů a metod vedení;

— široké zavádění samočinné výpočetní techniky a prostředků automatického zpracování a zobrazení informací ve štábech, orgánech velení a systému materiálně technického zabezpečení.

Další rozvoj vojenského letectva závisí na překonání celé řady vážných potíží, např. na vývoji ohnivzdorných materiálů, co nejužšího profilů křidel s proměnnou geometrií aj.

Značná pozornost je věnována problému vývoje letounu s vertikálním startem a přistáním, který by nebyl vázán na letiště. Takové letouny již existují, ovšem mají technické závady.

Usilovně se pracuje na supersonických letounech. Úspěchy v oblasti aerodynamiky a motorové techniky dávají předpoklad vyvinout supersonický výškový letoun, který by létal ve výškách okolo 30 km, rychlostí okolo 5—12 M. V plánech jsou i letouny s jaderným pohonem (raketoplány). Aktivně se pracuje i na vývoji orbitálních a kosmických letounů s neomezenou délkou letu; je to jeden z nejperspektivnějších směrů rozvoje kosmické techniky.

Vědeckotechnický pokrok podmiňuje urychlení tempa rozvoje ozbrojených sil a vojenské techniky. Období účinného využívání hlavních systémů výzbroje a vojenské techniky včetně letecké se neustále zkracuje a činí v současné době 5—7 let. Úplná výměna výzbroje většiny systémů probíhá během 10—12 let. Další zrychlení vědeckotechnického pokroku bude nezbytně zvyšovat tempa výzbroje a vojenské techniky, zkracovat termíny aktivního používání typů výzbroje.

Upraveno ze sovětského tisku

0 možnostech výpočtu tempa útoku

Článek se zabývá závislostí tempa útoku na různých faktorech. Zároveň dává návod, jak štáb může v praxi zjednodušeně vypočítávat tempo útoku.

Útočící vojska mají za úkol zničit nepřítele, který brání postupu útočících vojsk a ovládnout stanovený prostor. Výpočet potřebné doby ke splnění tohoto úkolu je základem pro určení průměrného tempa útoku. Z analýzy celého problému vyplývá závěr, že na tempo útoku mají vliv tyto faktory:

– poměr sil zahrnující jak kvantitativní, tak i kvalitativní ukazatele

$$\left(f = \frac{N_1}{N_2} \sqrt{\frac{n_1}{n_2}} ; \text{ viz vzorec 2 } \right),$$

- bojová efektivnost palebných prostředků (viz ve vzorci 2 $\sqrt{n_1 n_2}$),
- hloubka sestavy v obraně,
- pohyblivost útočících vojsk na bojišti.

Rozhodující vztah těchto faktorů stanoví vzorec $\frac{V_a}{V_m} = \frac{t_y}{t_y + t_{ny}}$, z čehož $V_a = \frac{t}{t_y + t_{ny}} V_m$, (1)

kde V_a = tempo útoku (km za 24 hod.),

V_m = průměrná rychlost (km za 24 hod.), s jakou útočící vojska jsou schopna překonávat terén v bojových, před-bojových neb pochodových sestavách bez odporu nepřítele,

t_y = doba potřebná pro překonání stanoveného prostoru – úkolu bez odporu nepřítele (= hloubka úkolu/ V_m),

t_{ny} = doba potřebná k úplnému zničení protivníka; tato doba se vypočítá na základě zjednodušených rovnic dynamiky boje pro kvadratický zákon, podle

$$t_{ny} = \frac{1}{2\sqrt{n_1 n_2}} \ln \frac{\frac{N_1}{N_2} \sqrt{\frac{n_1}{n_2}} + 1}{\frac{N_1}{N_2} \sqrt{\frac{n_1}{n_2}} - 1}, \quad (2)$$

kde N_1 = počet bojových prostředků útočníka při zahájení bojové činnosti,

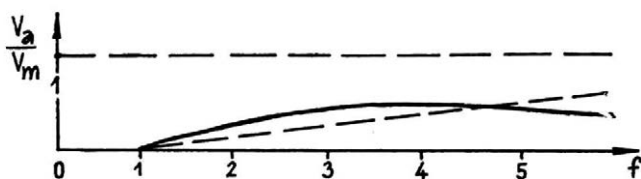
N_2 = počet bojových prostředků obránce při zahájení bojové činnosti,

n_1 a n_2 = efektivní rychlost střelby vlastních a nepřátelských bojových prostředků (součin střední rychlosti střelby a pravděpodobnosti ničení cíle 1 ranou).

Největší vliv na tempo útoku má poměr sil a pohyblivost vojsk na bojišti. Blíží-li se poměr sil (f) k nekonečnu, pak poměr $V_a : V_m$ se blíží k 1. To znamená, že čím je odpor protivníka slabší, tím se tempo útoku (V_a) více přibližuje průměrné rychlosti (V_m). Zjednodušené rovnice, ze kterých je vyvozen vzorec 2, můžeme používat s určitými omezeními pro víceméně stejnorodý druh boje. Tato omezení vyplývají z toho, že v praktické činnosti působí prvek náhodnosti, vzhledem k němuž nemůžeme přesně předvídat vývoj boje.

Analýzou bojové činnosti z Velké vlastenecké války ověřujeme správnost vzorců 1 a 2 a zkoumáme možnost jejich praktického využití. Vzhledem k údajům, které jsou z této

války k dispozici, zjednodušují se uvedené vzorce na základě grafického vyjádření závislosti veličiny $\frac{V_a}{V_m}$ na poměru sil (f), viz. obr. 1.

Obr. 1

Analýzou vypočítané křivky, zobrazené plnou čarou, dospějeme k názoru, že pro praxi můžeme použít k výpočtu lineární rovnice, jejíž výsledky jsou znázorněny na grafu čárkovanou čarou. Při tom se výsledky podstatně neliší.

Při použití lineární rovnice pak

$$V_a = k(f - 1) V_m, \quad (3)$$

kde

k = koeficient proporcionálnosti (jeho výpočet je dále).

Pokud nejsou k dispozici kvalitativní ukazatele poměru sil, můžeme připustit určitou nesprávnost, že $n_1 = n_2$ a pak

$$V_a = k \left(\frac{N_1}{N_2} - 1 \right) V_m. \quad (4)$$

Poněvadž pro určení středního poměru sil bojových uskupení složených z různých druhů vojsk není zatím vypracována dokonalá metoda, dosazujeme do vzorce za $\frac{N_1}{N_2}$ aritmetický průměr z poměrů těchto druhů vojsk.

Ze vzorců 1, 2 a 4 vyplývají některé zkušenosti sovětských vojsk z Velké vlastenecké války. Dosazením hodnot, získaných z těchto zkušeností, můžeme ze vzorců vypočítat (viz tabulka 1 a 2)

– koeficient proporcionálnosti – k (podle vzorce 4) a

– průměrnou denní bojovou efektivnost palběných prostředků bojujících stran

$$\beta = \sqrt{n_1 n_2}$$

Analýza získaných výsledků ukazuje možnost rozšířit uvedené zákonitosti na vševojskový boj. V dalším platí tento závěr po srovnání vypočtené hodnoty β se spotřebou munice vlastních vojsk a vojsk nepřítele, kterou můžeme odvodit z vlastních zdravotnických ztrát. Skuteč-

nost, že odchylky vypočítané hodnoty k od její střední hodnoty ($O = 0,08$) jsou nepatrné, svědčí o možnosti dosadit do vzorce 4 za k hodnoty 0,1 (po zaokrouhlení na desetiny). Potom

$$V_a = 0,1 \left(\frac{N_1}{N_2} - 1 \right) V_m$$

jestliže

$$1 < \frac{N_1}{N_2} < 10. \quad (5)$$

Tento vzorec můžeme považovat za správný pouze v průměru a s jeho pomocí můžeme určit nejvíce očekávaný výsledek.

Střední rychlosti V_m stanovíme na tutéž hloubku, pro kterou jsme určili poměr sil a bereme přitom v úvahu:

- uskupení protivníka a vzhledem k němu možnost pohybu v bojových, předbojových a pochodových sestavách,
- charakter terénu,
- ženíjní zátarasy,
- technické možnosti tanků a pěchoty a vševojskových útvarů a svazků,
- možnosti velení a MTZ.

Můžeme přitom využívat též zkušenosti ze cvičení.

Rozdílnost údajů V_m v tabulkách 1 a 2 vyplývá z toho, že v tabulce 1, při průlomu taktické hloubky byla tato rychlost dána především rychlostí pěchoty v bojové sestavě (30 km za den), kdežto při rozvinutí úspěchu tuto rychlost podstatnou měrou ovlivňovaly tankové a mechanizované svazky a přechod do pronásledování.

Příklad praktického využití vzorce 5 pro výpočet očekávaného tempa útoku:

a) výchozí údaje: převaha sil:

- v osobách 2,8:1
- v dělostřelectvu 3,5:1
- v tancích 3,7:1
- v letectvu 4,0:1

Tabulka 1

Údaje z útočného boje střeleckých divízi při průlomu taktické hloubky obrany

Tažení	Počáteční převaha v silách na úsecích průlomu ($N_1:N_2$)				Hloubka obrany v km	Trvání průlomu ($t_y + t_{ny}$) – dny	Tempo útoku (V_a)	Vypočtené hodnoty	
	v spr a ppr	v tank. a SHD	v děl.	střední				průměrná bojová efektivnost (β)	koefficient proporcionalnosti (k)
Zimní 1942/43	2—3	2—3	3—4	2,8	4,5	1,25	3,6	0,34	0,07
Letní a podzim 43	3—4	3—4	5—7	4,3	13	1,25	10,4	0,28	0,10
1944–1945	5—7	3—5	7—9	6	14	1,20	11,7	0,24	0,08

(Poznámka: $V_m = 30$ km)

Tabulka 2

Hodnoty β a k vypočítané na základě údajů z některých útočných operací

Název operace	Trvání bojové činnosti	Vypočtené hodnoty	
		β	k
Běloruská (23. 6.–29. 8. 1944)	68	0,006	0,08
Lvovsko-sandoměřská (13. 7.–29. 8. 1944)	48	0,009	0,08
Vislo-oderská (12. 1.–7. 2. 1945) – celkem	27	0,011	0,09
– na směru hl. úderu I. BF	4	0,09	0,08
– na směru hl. úderu I. UF	6	0,038	0,06

(Poznámka: a) V_m na celou hloubku operace = 50 km, na směrech hl. úderů frontů při průlomu operační hloubky obrany = 40 km,
 b) střední poměr sil je vypočítáván z poměru v počtech osob, tanků, dělostřelectva a letectva).

průměrná rychlost bojových sestav na bojišti $V_m = 100 \text{ km}$;

$$b) \frac{N_1}{N_2} = \frac{2,8 + 3,7 + 3,5 + 4}{4} = 3,5;$$

$$c) V_a = 0,1 (3,5 - 1) 100 = 25 \text{ km/den.}$$

Ačkolí je poměr sil objektivním základem pro dosažení úspěchu v boji, nesmí velitelé spoléhat jen na tyto objektivní možnosti počátečního poměru sil a myslet na význam vojenského umění a suvorovského hesla „Nebojujte počtem, ale uměním“. Důraz klademe na význam správné volby místa a času zasazením druhých sledů a záloh, předjetí protivníka v rozvinutí a usku-tečnění úderu a použití nových efektivních způsobů bojové činnosti.

- * -

Sovětská autoři zdůrazňují velký praktický význam řešení otázky a tu skutečnost, že splnění bojových úkolů ve velké míře závisí na vytvoření a udržování převahy sil. I když uvedená metoda nepředstavuje konečné řešení problému, ukazuje, že matematizace takových procesů bojové činnosti vojsk, jako je poměr sil a tempo útoku, po dalším zdokonalení poskytne velitelům a štábům při plánování útoku významnou pomoc.

Někteří zaujímají kritické stanovisko k hodnotě t_{ny} , definované jako dobu potřebnou na úplné zničení protivníka a dokazují, že podle zkušeností z Velké vlastenecké války splnění bojového úkolu nebylo nikdy podmíněno úplným zničením nepřítel. Doporučují proto při výpočtech místo hodnoty t_{ny} brát za základ hodnotu závislou na nezbytných ztrátách nepřítel. Dokazují, že uvedená hodnota t_{ny} nebere v úvahu způsob zničení protivníka, a proto souvisí s tempem útoku nepřímě. Navrhují hodnotu

V_a stanovit jako střední hodnotu z $V_{a1}, V_{a2}, \dots, V_{an}$, vypočítaných pro jednotlivé etapy operace.

Považují též za nesprávné vypočítávat poměr proti sobě působících sil z aritmetického průměru poměrů jednotlivých druhů vojsk. K tomu doporučují zpracovat pro jednotlivé druhy vojsk odpovídající koeficienty, které budou vyjadřovat vliv každého druhu vojska na tempo útoku v závislosti na kvantitativním a kvalitativním složení nepřítel, charakteru jeho obrany apod.

- * -

Poněvadž zahrnutí všech těchto faktorů do výpočtu činí problém značně složitým, je účelné využít pro tyto výpočty automatizační techniku. Tuto problematiku řeší program sovětské armády zpracovaný pro MINSK 22 M (32). V tomto projektu je výpočet rozdělen na jednotlivé etapy boje – operace, základem řešení je výpočet bojových potenciálů stran (kvalitativní poměr sil), dále ztráty stran v jednotlivých etapách boje – operace, respektuje přitom charakter terénu i charakter obrany protivníka.

Ve výsledné sestavě tiskne poměr sil podle počtů i vypočítaných bojových potenciálů, tempo v jednotlivých etapách boje – operace, hustotu sil a prostředků a dobu splnění úkolu.

Rozpracováním tohoto problému můžeme získat zpětným výpočtem potřebu sil a prostředků ke splnění úkolu na jednotlivých směrech a čarách.

Další řešení tohoto problému a zavedení jeho výsledků do praxe štábů by podstatně zkvalitnilo organizaci a plánování boje – operace.

Upraveno ze sovětského tisku

z kapitalistických armád

VOJENSKÉ ROZPOČTY HLAVNÍCH STÁTŮ NATO

Pozitivní vývoj v mezinárodních vztazích, který se díky mírové politice Sovětského svazu začal projevovat od počátku sedmdesátých let, se zatím nepromítá v omezování vojenských příprav členských zemí NATO. Spojené státy, hlavní imperialistická mocnost, sice připouští ve své oficiální politice možnost jednání se socialistickými zeměmi, ale jen z pozice síly. Rozpracovávají proto plány další výstavby a modernizace svých ozbrojených sil do konce tohoto desetiletí, které mají zajišťovat splnění jejich současných vojenskopolitických cílů. Nutí i své spojence k realizaci kvalitativního zlepšování svých armád.

Tento obecný trend imperialistických zemí ideologicky ovlivňovat socialistické společenství rozvíjením ekonomických, kulturních a jiných styků a zároveň zvyšovat svou vojenskou sílu, se odráží i ve vojenských rozpočtech členských zemí NATO pro rok 1973.

Výdaje vojenských rozpočtů všech států NATO stouply ze 107 miliard US dolarů v roce 1972 na 115,3 miliard US dolarů v roce 1973 (tj. o 7,8 % v nominální hodnotě a asi o 3 % v reálné hodnotě). Došlo tak k značnému zvýšení tempa v narůstání vojenských výdajů v rámci celé aliance [v období let 1968—1972 se přímé vojenské výdaje aliance zvýšily v nominální hodnotě celkem o 2,9 %, v roce 1973 oproti r. 1972 o 7,8 %]. I přes rychlejší růst vojenských výdajů u evropských členských států paktu si USA zachovaly největší podíl na přímých vojenských výdajích NATO (70 % v r. 1973 oproti 71 % v r. 1972 a téměř 77 % v roce 1968).

Celkový přehled přímých vojenských výdajů členských zemí Severoatlantického paktu v r. 1973 dává **tabulka 1**.

Vzhledem k tomu, že ve vojenských rozpočtech hlavních kapitalistických zemí jsou uváděny i úvěry na zbraně a zbraňové systémy, které jsou v současné době ve stadiu výzkumu nebo vývoje a měly být dány do výzbroje až v příštích letech, můžeme z nich usuzovat o dalších směrech výstavby ozbrojených sil jednotlivých členských států NATO.

Podplukovník ing. Zdeněk J u m r

Tabulka 1

Stát	Měna	Vojenský rozpočet 1973			Přírůstek (úbytek) v nominální hodnotě v %	Přírůstek (úbytek) v reálné hodnotě v %	Procento přímých vojenských výdajů	
		národní měna	US dol.	Kčs			z hrubého společenského produktu	ze státního rozpočtu
		miliardy						
USA	US \$	81,1	81,1	538	+ 6,2	+ 3,0	6,4	30,2
V. Británie	£	3,3	7,9	48,8	+17,9	+ 5,6	5,7	30,0
NSR	DM	26,5	8,3	56,3	+ 8,4	+ 2,5	2,8	22,0
Francie	Ffrs	34,8	6,8	45,2	+11,5	+ 3 5	3,2	18,6
Dánsko	Dkr	3 6	0,6	3,4	+ 5,8	0	2,1	6,5
Norsko	Nkr	3,5	0,5	3,5	+ 9,1	+ 3,0	3,5	11,3
Belgie	Bfrs	39,0	0,9	5,8	+ 8,9	+ 3,5	2,2	8,4
Holandsko	Hfl	5,2	1,6	10,7	+ 4,8	— 2,5	3,4	12,0
Lucembursko	Lfrs	0,6	0,01	0,08	+15,8	+10,0	0,7	3,1
Itálie	Lit	2,3	3,9	23,0	+21,5	+15,0	2,8	12,2
Řecko	Drs	13,5	0,5	3,0	+14,0	+ 7,0	5,0	12,9
Turecko	Ltqs	11,1	0,7	4,9	+37,0	+25,0	6,2	18,2
Portugalsko	Esc	11,9	0,4	2,9	+ 3,0	— 2,0	6,0	27,3
Kanada	Kan \$	2,1	2,1	13,9	+ 7,7	+ 2,5	2,4	11,0
Členské státy NATO	US \$	—	115,3	759,48	+ 7,8	—	—	—
Z toho evropské členské státy NATO	US \$	—	32,1	207,58	+11,8	—	—	—

Spojené státy americké

Pro rozpočtový rok 1973/74 (začal 1. července 1973 a končí 30. června 1974) byly navrženy přímé vojenské výdaje ve výši 81,1 miliard dolarů. Došlo tak ke zvýšení oproti předchozímu roku o 4,7 miliardy dolarů, tj. v nominální hodnotě o 6,2 procenta, v reálné hodnotě, vlivem pokračující inflace, asi o 3 %. Vojenský rozpočet tvoří 30,2 % z celkového federálního rozpočtu a 6,4 % z předpokládaného hrubého společenského produktu.

Materiálně tak vyjadřuje náplň současné Nixonovy vojenskopolitické doktriny, která vychází z předpokladu dalšího budování moderních ozbrojených sil pro možnost jednání se socialistickými zeměmi z pozice síly.

Za rozhodující součást jsou považovány i nadále strategické síly. V jejich rámci stále větší důležitosti nabývají strategické námořní síly. Důraz je však v současné době kladen i na zvyšování možnosti sil všeobecného určení.

Z požadovaných úvěrů rozpočtu na výzkum a vývoj nových zbraňových systémů můžeme vyvodit, že dosažený trend vojenské politiky v USA potrvá i v budoucích letech. Při realizaci všech plánovaných programů bude i nadále docházet k nominálnímu i reálnému zvyšování vojenských výdajů, i když jejich podíl na hrubém společenském produktu USA se může poněkud snižovat.

Narušit tento trend mohou jen zásadní změny v mezinárodní situaci či nepředvídané ekonomické potíže vzniklé vlivem prohlubující se všeobecné krize kapitalismu nebo důsledku energetické situace ve světě.

Podle operačního členění amerických ozbrojených sil mají ve vojenském rozpočtu pro r. 1973/74 hlavní význam rozpočtové úvěry pro:

Strategické síly

Tvoří základ vojenské síly Spojených států a jejich strategie „realistického odstrašování“.

Navržené úvěry pro udržování a rozvoj strategických sil ve výši 18 miliard dolarů jsou přibližně stejné jako v předchozím roce.

Přes uzavřené dohody SALT I vojenský rozpočet počítá nejen s udržováním všech tří složek těchto sil (pozemních strategických RS, strategických KS umístěných na jaderných ponorkách a strategických bombardovacích letounů), ale i s jejich rychlou modernizací v budoucích letech. Zaměření nadále zůstává na strategické ú-

točné zbraně, na které bylo vyčleněno 13,4 mld US dolarů [tj. 74% z finančních prostředků určených na strategické síly]. Na strategické obrané prostředky bylo určeno 4,6 mld US dolarů [tj. 28 % z finančních prostředků určených na strategické síly].

Hlavní úkoly, které má rozpočet zabezpečit, jsou:

- pokračovat ve vývoji nového systému jaderných ponorek TRIDENT s dokonalejšími mezikontinentálními balistickými řízenými střelami ULMS;

- přezbrojit dalších pět ponorek z řízených střel POLARIS na řízené střely POSEIDON s vícenásobnými jadernými hlavicemi;

- pokračovat v obměně mezikontinentálních řízených střel MINUTEMAN II střelami MINUTEMAN III s vícenásobnými bojovými hlavicemi;

- pokračovat ve vývoji RS s plochou dráhou letu pro jaderné ponorky;

- zahájit výzkumné práce na mobilní pozemní strategické mezikontinentální balistické RS, které by v budoucnu měly nahradit řízené střely MINUTEMAN;

- dokončit protiraketový obranný systém SAFEGUARD v Grant Forks a mít připraveny plány k jeho případnému rozvinutí k ochraně Washingtonu;

- pokračovat ve vylepšování protiraketového výstražného systému;

- zvýšit úroveň velení strategickým silám za pomoci nových typů vzdušných velitelských stanovišť a družicového spojení.

Síly všeobecného určení

Skládají se z pravidelných sil (pozemní vojsko, vojenské letectvo a vojenské námořnictvo) a záloh. Jsou určeny pro hájení zájmů Spojených států v zámoří. V současné době, kdy existuje rovnováha ve strategických prostředcích mezi USA a SSSR, je jim přičítán stále větší význam, zvláště pokud jde o použití v omezených válkách. Proto též úvěry určené na tyto síly v rozpočtovém roce 1973/74 ve výši 54,6 mld dolarů tvoří dvě třetiny z celkové částky rozpočtu. Mají zajistit tyto hlavní cíle:

- zvýšit palebnou sílu a mobilitu pozemního vojska;

- zvýšit údernou sílu taktického letectva;

- zvýšit bojovou sílu protiponorkových sil vojenského námořnictva.

Uvedené cíle se mají u jednotlivých součástí pravidelných sil realizovat takto:

- a) **Pozemní vojsko** obdrží další střední tanky M60A1, obrněné transportéry,

zdokonalené protiletadlové rakety HAWK, protitankové řízené střely DRAGON a TOW, samohybná děla a houfnice, laserové naváděče cílů pro lehký tank M551 SHERIDAN, nové prostředky taktického i strategického spojení. Bude zahájena výměna řízených střel SERGEANT řízenými střelami LANCE, budou pokračovat dodávky řízených střel PERSHING 1A.

Pokračovat bude i výzkum a vývoj prototypu nového tanku, vrtulníku CH-53E, víceúčelového vrtulníku UTTAS, těžkého dopravního vrtulníku, nového bitevního vrtulníku AAH, přenosné RS proti nízkoletajícím cílům STINGER, RS pro vrtulníky HELLFIRE, rychlopalného kanónu, houfnice ráže 155 mm a dalšího dělostřeleckého i jiného materiálu.

b) **Vojenské letectvo** obdrží první letouny nové generace F-15, další letouny F-4E, C-130H a C-5A, vrtulníky UH-1, řízené střely SHRIKE, SRAM, SPARROW a MAVERICK.

Budou pokračovat výzkumné a vývojové práce na letounech F-15 a F-5E, letounu pro systém letecké podpory A-10, letounu pro systém včasné výstrahy E-2C, na zlepšení leteckých řízených střelách SIDEWINDER, SPARROW a CONDOR a na dokončení letecké řízené střely PHOENIX.

c) **Vojenské námořnictvo.** V rámci námořnictva bude zahájena výstavba třetí letadlové lodi na jaderný pohon NIMITZ, pět rychlých útočných ponorek na jaderný pohon a sedmi torpedoborců vyzbrojených řízenými střelami. Uskuteční se dodávky zdokonalených PLRS i RS proti povrchovým plavidlům, torpéd, sonarů, radiolokátorů a zbraňových systémů k ni-

čení ponorek a různých elektronických i jiných technických zařízení pro ponorky a lodě určené k přehledování moří.

Bude pokračovat výzkum jaderných reaktorů pro pohon dalších nových letadlových lodí a útočných ponorek, vývoj prostředků k odhalování ponorek a zařízení k protiraketové obraně lodí, nových druhů družic pro přesnou navigaci plavidel. Pokračovat budou i vývojové práce na letounu F-14, letounu pro boj s ponorkami S-3A a námořních RS HARPOON a AEGIS.

Při pokračování současné politiky Spojených států a realizování všech programů, na které byly ve vojenském rozpočtu pro finanční rok 1973/74 vyžádány úvěry, by došlo do r. 1980 k růstu vojenských výdajů v reálné hodnotě [tj. v hodnotě dolarů z r. 1973] do výše 97,3 mld US dolarů a v nominální hodnotě [tj. s přihlédnutím k inflačnímu trendu] do výše 114 mld US dolarů. K největšímu zvýšení by došlo u výdajů na strategické jaderné síly (o 20,5 % v reálné hodnotě). Výdaje na síly všeobecného určení by vzrostly o 5,3 % v reálné hodnotě, zatímco výdaje na prostředky vzdušné a námořní přepravy, ubytování a vojenskou pomoc by zůstaly v přibližně stejné reálné hodnotě jako v rozpočtovém roce 1973/74. K značnému vzrůstu, vzhledem ke snaze zajišťovat pro dobrovolnickou armádu kvalifikované kádry, by došlo u úvěru na platy a penze.

Německá spolková republika

Pro rok 1973 činily výdaje vojenského rozpočtu 26 553 miliard DM. Došlo tak ke zvýšení oproti předchozímu roku o 2 055 miliard DM, tj. v nominální hodnotě o 8,4 procenta a v reálné hodnotě, vlivem inflačního znehodnocení marky o 2,5 %. Vojenský rozpočet tvořil 22 % z celkového státního rozpočtu a 2,8 % z hrubého společenského produktu.

Zvýšené výdaje vojenského rozpočtu jsou v souladu s přijatým dlouhodobým plánem modernizace Bundeswehru. Výstavba silných ozbrojených sil má zajišťovat dosažení vlastních hegemonistických cílů západoněmeckého imperialismu v rámci Evropy a je současně v souladu s americkou vojenskopolitickou doktrínou.

Vzhledem k dlouhodobosti cílů politiky západoněmecké buržoazie na evropském kontinentě můžeme předpokládat, že dosavadní trend nominálního i reálné-

ho růstu vojenských výdajů NSR potrvá i v budoucnu. K určitým výkyvům může dojít následkem nepředvídaných ekonomických či sociálních krizí, spojených se současným vývojem kapitalistického světa.

V rámci vojenského rozpočtu pro rok 1973 se investiční náklady podílely 38,3 % na veškerých rozpočtových výdajích. Hlavní jejich součástí tvořily výdaje na nákup zbraní a bojové techniky, z kterých jednotlivé složky Bundeswehru dostaly:

Pozemní vojsko obdrželo 2 923 mln DM, tj. o 5,6 % více než v předchozím roce. V rámci úsilí o zvýšení palebné síly a mobility pozemního vojska se uskutečnily dodávky dalších tanků LEOPARD, obrněných transportérů MARDER a M-113 a vrtulníků CH-53.

Do konce sedmdesátých let má dojít k dalším dodávkám tanků LEOPARD 2 i nově vyvíjeného typu tanku KPZ 80, obr-

něných transportérů MARDER, nákladních automobilů, vrtulníků CH-53A, nových protiletadlových kanónů a vylepšených PLRS HAWK.

Dojde k nákupu RS LANCE z USA, které vystřídají dělostřelecké rakety HO-NEST JOHN.

Vojenské letectvo obdrželo 2 317 mln DM, tj. o 2,2 % více než v předchozím roce. K této částce je však nutné přičíst ještě 550 mln DM na nákupy letounů PHANTOM z USA v rámci úhrady výdajů, spojených s pobytom amerických vojsk na území NSR. Finanční prostředky pro tento účel nebyly součástí vojenského rozpočtu, ale byly vedeny ve zvláštní položce společného ministerstva financí.

Vzhledem k důrazu, kladenému na modernizaci taktického letectva a zlepšení možností PVO, vojenské letectvo obdrželo další letouny F-4E a pokračovala výstavba systému uvědomování proti nízkoletajícím cílům a budování palebných postavení PLRS HAWK.

Do konce sedmdesátých let má dojít k dalším dodávkám letounů F-4E, nových letounů ALPHA-JET a PANAVIA 200.

Vojenské námořnictvo obdrželo 894 mln DM, tj. o 10,4 % více než v předchozím roce. Vzhledem k důrazu, kladenému na zvýšení možností protiponorkové obrany v Severním moři a obrany baltských průlivů povrchovými plavidly, došlo k zahájení výstavby dalších konvenčních ponorek a povrchových plavidel vybavených

mi řízenými střelami. Kromě toho byly zakoupeny nové vrtulníky SEA KING.

Do konce sedmdesátých let obdrží vojenské námořnictvo další ponorky a bojové čluny různých typů vyzbrojené RS.

Z provozních nákladů, které tvořily 61,7 % veškerých rozpočtových výdajů, byly určeny hlavní položky na platy a sociální zabezpečení příslušníků Bundeswehru. Měl tak být zajištěn další nábor mladých lidí do ozbrojených sil.

Kromě přímých výdajů na spolkovou armádu, uvedených ve vojenském rozpočtu, byly ve státním rozpočtu NSR pro rok 1973 vyčleněny zvláštní položky na:

Výdaje spojené s pobytom cizích vojsk na území NSR

— ve výši 799 mln DM, tj. o 16,4 % více než v předchozím roce.

Výdaje na civilní obranu

— ve výši 543 mln DM, tj. o 7,9 % více než v předchozím roce.

Výdaje na jednotky spolkové ostrahy hranic

— ve výši 609 mln DM, tj. o 22,5 % více než v předchozím roce.

Při pokračování v plnění dlouhodobého plánu modernizace výzbroje Bundeswehru vzrostou podle současných propočtů výdaje vojenského rozpočtu pro rok 1980 v nominální hodnotě na 45,6 mld DM. Budou se tak podílet 3,5 % na hrubém společenském produktu a 23 % na státním rozpočtu.

Velká Británie

Pro finanční rok 1973/74 (od 1. dubna 1973 do 31. března 1974) byl odhlasován vojenský rozpočet ve výši 3 365 miliard liber. Oproti roku 1972/73 došlo ke zvýšení o 511 miliard liber, tj. v nominální hodnotě o 17,9 % a v reálné hodnotě, vzhledem k vysokému inflačnímu trendu o 5,6 %. Vojenské výdaje tvoří 5,75 % z hrubého společenského produktu. V přepočtu těchto výdajů na jednoho obyvatele se Velká Británie řadí na první místo mezi evropskými členskými zeměmi NATO.

K tomuto podstatnému zvýšení došlo i přes ekonomické potíže Velké Británie, nepevnost její měny a pasivní platební bilanci. Z toho je zřejmé, že konzervativní vláda počítá se silnými ozbrojenými silami jako faktorem, který by měl napomáhat postupnému dosahování vlastních cílů britského kapitálu v Evropě. Kromě toho je příkladem pro ostatní země ve zvyšování vojenských výdajů, jak to požadují Spojené státy od svých spojenců a upev-

ňuje si tak své „zvláštní“ postavení ve vztahu k nim.

Skladba vojenského rozpočtu v tomto finančním roce je zaměřena především na možnost zvýšení modernizace britských ozbrojených sil. Zvýšil se poněkud i podíl investičních nákladů na úkor provozních do poměru 37:63. Modernizace se soustřeďuje především na jednotky předurčené pro středoevropské válčiště.

Můžeme očekávat, že Velká Británie bude i nadále výrazně podřizovat svou vojenskou politiku cílům USA, což se bude odrážet v trvalém růstu jejich vojenských výdajů. Tento trend však může být narušen, budou-li pokračovat ekonomické potíže Velké Británie v současných poměrech a nedojde k výraznějšímu zlepšení.

Podle operačního členění britských ozbrojených sil mají hlavní význam ve vojenském rozpočtu pro finanční rok 1973 a 1974 úvěry pro:

Strategické síly tvoří čtyři ponorky na jaderný pohon vyzbrojené RS POLARIS A3, které jsou zařazeny do pohotovostního systému NATO.

Přidělené úvěry ve výši 39 mln liber jsou jen o 2,6 % vyšší než v předchozím roce. Ekonomická slabost Velké Británie nedovoluje zajišťovat jejich početní růst ani modernizaci (výměnou RS POLARIS A3 řízenými střelami POSEIDON).

Pozemní vojsko určené pro evropské válčiště tvoří jednotky rozmístěné na území NSR a západního Berlína a vyčleněné jednotky dislokované na území Velké Británie.

Přidělené úvěry ve výši 497 mln liber jsou o 20,6 % vyšší než v předchozím roce. Bude jich použito na pokračování modernizace výzbroje a bojové techniky, především k dalším dodávkám tanků CHIEFTAIN, obrněných transportérů SCORPION, PTRS SWINGFIRE a PLRS RAPIER a BLOWPIPE.

Současný vojenský výzkum a vývoj má zajistit pro toto vojsko v dalších letech nové obměny obrněného transportéru SCORPION a obrněného transportéru FOX, nový typ tanku (vyvíjen ve spolupráci s NSR), nový typ raketometu (vyvíjen ve spolupráci s NSR a Itálií), nové typy houfnic, vylepšené PLRS a PTRS.

Dojde i k nákupu RS LANCE z USA, které vystřídají současné dělostřelecké rakety HONEST JOHN.

Pozemní vojsko určené pro zámořské válčiště tvoří malé jednotky, rozmístěné v klíčových oblastech světa (Dálný východ, Středomoří a Střední východ).

Přidělené úvěry ve výši 63 mln liber jsou o 21 % vyšší než v předchozím roce. Toto značné zvýšení svědčí o tom, že Velká Británie hodlá v uvedených oblastech i nadále udržovat síly pro možnost zásahu ve prospěch vlastních mocenských cílů.

Vojenské letectvo tvoří letecké jednotky podřízené Velitelství úderného letectva (na území Velké Británie), Velitelství

letectva v NSR a Velitelství letectva na Středním východě.

Přidělené úvěry ve výši 419 mln liber jsou o 26,9 % vyšší než v předchozím roce. Bude jich použito k nákupům prvních letounů JAGUAR, dalších letounů BUCCANEER a NIMROD, zavádění motorů PEGASUS u letounů HARRIER a přestavbě dalších letounů VICTOR Mk2 na cisternové. Budou zakoupeny i první protizemní RS MARTEL a PLRS RAPIER.

Na základě práce současného vojenského výzkumu a vývoje by vojenské letectvo mělo v příštích letech dostat nové víceúčelové letouny PANAIA 200 (prvé dodávky jsou plánovány již v r. 1974), vrtulníky LINX, zlepšené RS SPARROW, palubní laserové dálkoměry, radiolokátory a jinou moderní elektroniku pro bojové letouny.

Vojenské námořnictvo tvoří veškerá plavidla, kromě ponorek na jaderný pohon podléhající strategickým silám.

Přidělené úvěry ve výši 419 mln liber jsou o 26,9 % vyšší než v předchozím roce. Bude jich především použito na výstavbu nových ponorek na jaderný pohon a různých typů povrchových lodí vybavených RS EXOCET a novými typy torpéd. Část letounů BUCCANEER obdrží první protizemní RS MARTEL.

V současné době uskutečňovaný vojenský výzkum a vývoj má pro vojenské námořnictvo v budoucnu zajistit pohon nových povrchových lodí za pomoci turbínových motorů, nové typy jaderných reaktorů pro ponorky, nové typy torpéd a PLRS SEA DART a SEA WOLF.

Při dokončení všech v současné době existujících výzkumných a vývojových programů a jejich postupném zavádění do výzbroje ozbrojených sil může britský vojenský rozpočet ve finančním roce roku 1980/81 dosáhnout výše 4,4 mld Lstg při 4,5 % podílu z hrubého společenského produktu.

Francie

Na rozpočtový rok 1973 byl schválen vojenský rozpočet ve výši 34 800 miliard Ffrs. Oproti předchozímu roku došlo ke zvýšení o 11,5 % v nominální hodnotě a o 3,5 %, vzhledem k pokračující značné inflaci, v reálné hodnotě. Jeho částka tvořila 3,15 % z hrubého společenského produktu a 18,7 % ze státního rozpočtu.

Rok 1973 byl třetím rokem třetího

dlouhodobého plánu modernizace francouzských ozbrojených sil. Plněním úkolů dlouhodobých plánů, především usilovnou výstavbou strategických sil, chce francouzský imperialismus postupně dosáhnout vedoucího postavení v rámci západní Evropy. I když jednotky francouzských ozbrojených sil nejsou součástí integračního seskupení NATO v Evropě, jejich po-

užití v případě válečného konfliktu se socialistickým táborem bude stejné jako u ostatních členských zemí paktu.

Poměrně rychlému zavádění moderní techniky do ozbrojených sil napomáhá skutečnost, že se Francii podařilo udržet ze všech kapitalistických zemí nejpříznivější skladbu vojenského rozpočtu, tj. poměr mezi provozními a investičními náklady, který v roce 1973 byl 52,6 : 47,4.

Vzhledem k hegemonistickým cílům francouzského imperialismu v západní Evropě se můžeme domnívat, že bude i nadále docházet ke zvyšování vojenských výdajů v nominální a reálné hodnotě. Připravované cíle čtvrtého dlouhodobého plánu modernizace ozbrojených sil však mohou být zčásti ovlivněny negativními dopady energetické krize a z ní vyplývající hospodářské krize kapitalistického systému.

Podle operačního členění francouzských ozbrojených sil měly ve vojenském rozpočtu pro r. 1973 hlavní význam úvěry pro:

Strategické ozbrojené síly tvoří vojenské letectvo strategického určení, pozemní řízené střely SSBS a ponorky na jaderný pohon vyzbrojené RS MSBS.

Přidělené úvěry ve výši 5 396 mln franků byly o 13,7 % vyšší než v předchozím roce a byly hlavně určeny na udržování současných strategických sil v bojové pohotovosti, na výzkum a vývoj termonukleárních hlavíc pro RS SSBS a MSBS a urychlení prací na třetí ponorce na jaderný pohon.

Do konce sedmdesátých let budou na základě zpracovaných plánů převedeny do bojové pohotovosti další tři ponorky na jaderný pohon vybavené RS MSBS, dojde k výměně hlavíc u RS SSBS a MSBS za termonukleární, budou pokračovat výzkumné práce na vylepšených jaderných reaktorech pro ponorky i v oblasti nových termonukleárních zbraní.

Manévrové síly tvoří svazky polního vojska podřízené velitelství 1. A, vojenské letectvo podřízené 1. TLV a konvenční plavidla a letectvo vojenského námořnictva. S jejich použitím se počítá hlavně na evropském válčišti.

Přidělené úvěry ve výši 10 635 mln franků byly o 15,8 % vyšší než v předchozím roce. Měly sloužit hlavně k přípravě obsluh řízených střel PLUTON, nákupům nových středních tanků AMX-30, vrtulníků SA-341 a SA-330, radiolokátorů OLIFANT a RATA, PLRS ROLAND, letounů MIRAGE F.1, MIRAGE 5 a JAGUÁR, protizemních RS MARTEL a modernizaci konvenčních povrchových plavidel a ponorek.

Do konce sedmdesátých let tyto síly podle plánů dostanou RS PLUTON (dodávky začnou v r. 1977), které budou spolu s letouny MIRAGE IIE a JAGUÁR vyzbrojeny novými typy jaderných hlavíc a pum. Budou dodány další střední tanky AMX-30, lehké tanky AMX-13, samohybná děla na podvozku AMX 30, PLRS ROLAND, nové raketomety, PTRS MILAN, nákladní automobily a obrněné transportéry VAB. Vojenské letectvo obdrží další letouny MIRAGE IIE, JAGUÁR, MIRAGE F1 a TRANSALL. Bude pokračovat i další modernizace povrchových plavidel a ponorek vojenského námořnictva.

Bezpečnostní síly tvoří jednotky operační obrany území, jednotky územní PVO a vyčleněné jednotky námořnictva určené k ochraně pobřeží.

Přidělené úvěry ve výši 3 376 mln franků byly o 13,8 % vyšší než v předchozím roce a byly hlavně určeny na modernizaci pěchotních zbraní, k nákupům PTRS MILAN a obrněných automobilů.

Intervenční síly tvoří jednotky 11. vvd, obojživelné brigády a další jednotky umístěné mimo Francii.

Přidělené úvěry ve výši 1 423 mln franků byly o 17,8 % vyšší než v předchozím roce.

Velení francouzských ozbrojených sil počítá s jejich použitím v případě potřeby i na středoevropském válčišti.

Při dokončení všech v současné době plánovaných programů vývoje nových zbraňových systémů a uskutečnění jejich nákupů může francouzský vojenský rozpočet v r. 1980 dosáhnout výše téměř 57 mld Ffrs při 3,6 % podílu z hrubého společenského produktu.

Další růst vojenských výdajů členských zemí NATO potvrzuje, že současné uvolňování politických, ekonomických a kulturních vztahů mezi zeměmi s rozdílným společenským zřízením zatím ne-

našlo odraz ve vojenské oblasti. Naopak, atlantická aliance nadále usiluje o dosažení vojenské převahy pro možnost řešení

historického sporu se socialismem silou. Vydává proto nebývalé prostředky na další zkvalitňování strategických jaderných sil i sil všeobecného určení. V souladu s Nixonovou doktrínou „realistického odstrašování“ se od počátku sedmdesátých let evropské členské země NATO soustřeďují na výstavbu konvenčních sil. Za tímto účelem zpracovaly plány modernizace jednotlivých národních armád, které se snaží důsledně plnit. To se odrazilo i ve výši vojenských výdajů, které u členských evropských zemí aliance vzrostly z 25 miliard dolarů v r. 1970 na 32 miliard v r. 1973.

Určitou slabinou vojenských rozpočtů kapitalistických zemí je stálý růst provoz-

ních výdajů na úkor investičních výdajů. Základní příčinou tohoto vývoje je skutečnost, že pro obsluhu nových moderních složitých zbraňových systémů je zapotřebí kvalifikovanějších (a tím i dražších) lidských kádřů.

Vzhledem ke skutečnosti, že si Spojené státy zachovají vedoucí postavení v rámci aliance a že tudíž Nixonova doktrína zůstane i nadále určující v celkové vojenskopolitické orientaci NATO, bude docházet k dalšímu zvyšování vojenských výdajů kapitalistických zemí i v budoucnu. Tento obecný trend mohou do jisté míry narušit některé ekonomické a sociální těžkosti a otřesy, vyplývající z prohlubující se všeobecné krize kapitalismu.

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

Při různých opatřeních operační a taktické přípravy velitelů a štábů stáváme se svědky používání terminologie a výkladů některých pojmů operačního umění a všeobecné taktiky. Je pochopitelné, že tyto otázky nejsou rozhodující pro posuzování schopností a připravenosti. Máme však za to, že jsou na druhé straně natolik důležité, abychom i v našem slovním vyjádření byli přesní, své myšlenky formulovali jasně, což zásady vojenského jazyka vyžadují. V první řadě tento požadavek je nutné uplatňovat ve výuce posluchačů vojenských škol a akademií.

Tento nedostatek vyplývá mnohdy z přehlížení nepřesností, ale i různého výkladu v některých předpisech, který je způsoben zejména různou dobou jejich vydání.

Kolektiv katedry operačního umění VA AZ využívá možností časopisu Vojenská mysl a po konzultaci s ostatními katedrami školy chce se podělit se čtenáři se svými názory. Chtěli bychom se postupně zaměřit na zpřesnění terminologie a pojmů v různých oblastech operačního umění a všeobecné taktiky. V pozdější době by tyto příspěvky mohly sloužit i jako podklad ke zpracování nového vojenského terminologického slovníku, který by nedostatky odstranil.

...

V dnešním článku chceme věnovat pozornost otázkám **přesunů vojsk**.

Předpis Vševojsk-1-1, vydaný v roce 1964, v hlavě 7, článek 138 uvádí:

„Svazky a útvary se mohou

— **přesunovat pochodem,**

— **přepřevážet** se po železnici, vzduchem, po vodě anebo kombinovaným způsobem.

Základním způsobem přesunu vojsk je pochod.“

Článek 139 uvedeného předpisu pak pokračuje: „pochod je organizovaný přesun vojsk v pochodových proudech po komunikacích a po pochodových osách...“

Vojska se **přesunují**

— na vozidlech,

— motostřelecké jednotky též pěšky (na lyžích).

Tanky, samohybná děla a jiná pásová vozidla se mohou **převážet** na podvalnicích.

Naproti tomu předpis Oper-1-1, vydaný v roce 1968, v hlavě 7, článek 373 uvádí:

„**Přesuny** se uskutečňují

— pochodem,

— na vozidlech,

Generálmajor ing. Jaromír Jašek
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

- přepravou po železnici, vzduchem a po vodě nebo
- kombinovaným způsobem“.

V současné době se setkáváme i s pojmem „Vojenská doprava“, která je „soubrem činností, kterými se uskutečňuje pohyb (jízda, plavba, let) dopravních prostředků po dopravních cestách a přeprava osob, věcí, nákladů dopravními prostředky a zahrnuje dopravu: automobilní, silniční, vodní (říční), vzdušnou, železniční“. Vojenská doprava tvoří samostatné odvětví národního hospodářství.

V předpise Oper-1-3, článek 23 se dělí vojenská doprava na:

- železniční,
- silniční,
- vodní,
- potrubní a
- vzdušnou přepravu.

Vzhledem k různému výkladu pojmů z oblasti přesunů vojsk v základních taktických a operačních předpisech pokládáme za nutné upřesnit a ujednotit tyto pojmy. Za nejvýhodnější považujeme používat této terminologie.

Přesun je pohyb, jehož cílem je přemístit vojska nebo materiál z jednoho místa na jiné, a to:

- za zápolí na válečném,
- z jednoho válečného na druhý,
- uvnitř fronty i mezi fronty.

Je to základní termín, nadřazený ostatním pojmům.

Přesuny dělíme na:

- přesun na vozidlech,
- pochod,
- přepravu,
- kombinovaný přesun.

Přesun na vozidlech je druh organizovaného přesunu, při kterém se vojska přemísťují v pochodových proudech na **organických** automobilech, transportérech, tancích, případně těžké technice na organických podvalnicích.

Pochod je druh organizovaného přesunu, při kterém se vojska přemísťují pěšky, na lyžích, saních, koních apod.

Přeprava je druh organizovaného přesunu, při kterém jsou vojska nebo vojenský materiál přepravováni na zvláštních **neorganických** dopravních (přepravních) prostředcích.

Podle druhu použitých prostředků rozlišujeme přepravu:

- po železnici,
- vzduchem,
- po vodě,
- na vozidlech,
- potrubím.

Přepravu dále dělíme na:

- vojenské převozy (přeprava živé síly s vojenským materiálem),
- vojenské transportéry (přeprava jen vojenského materiálu).

Přeprava po železnici je přeprava s využitím železničních přepravních i bojových prostředků.

Přeprava vzduchem je přeprava vojsk a vojenského materiálu letouny, vrtulníky a kluzáky (materiál i dopravními rakety).

Přeprava po vodě je přeprava vojsk a vojenského materiálu prostředky říčního, popřípadě námořního loďstva.

Přeprava na vozidlech je druh přesunu, při kterém se vojska nebo vojenský materiál přemísťují na **přidělených** automobilech, transportérech, popřípadě těžké technice na podvalnicích.

Přeprava potrubím je způsob přepravy, především pohonných hmot pomocí vybudovaného nebo potrubními jednotkami postaveného potrubí.

Kombinovaný přesun je druh organizovaného přesunu, při kterém je použito dvou nebo několika druhů přesunů nebo je uskutečněn postupným překládáním vojsk nebo vojenského materiálu z jednoho prostředku do druhého.

Podle jiných hledisek můžeme přesuny dále dělit:

a) **podle úkolu:**

- přesun z hloubky, k frontě (u materiálu všeho druhu — přísun),
- přesun od fronty do týla (u materiálu, popřípadě raněných, nemocných, zajatců, poškozené bojové techniky — odsun),
- přesun podél fronty (boční přesun),
- ve všech případech i klamný přesun,

b) **podle situace:**

- při předvídání střetnutí s nepřítelem,
- mimo nebezpečí střetnutí s pozemními vojsky nepřítele,

c) **podle úsilí:**

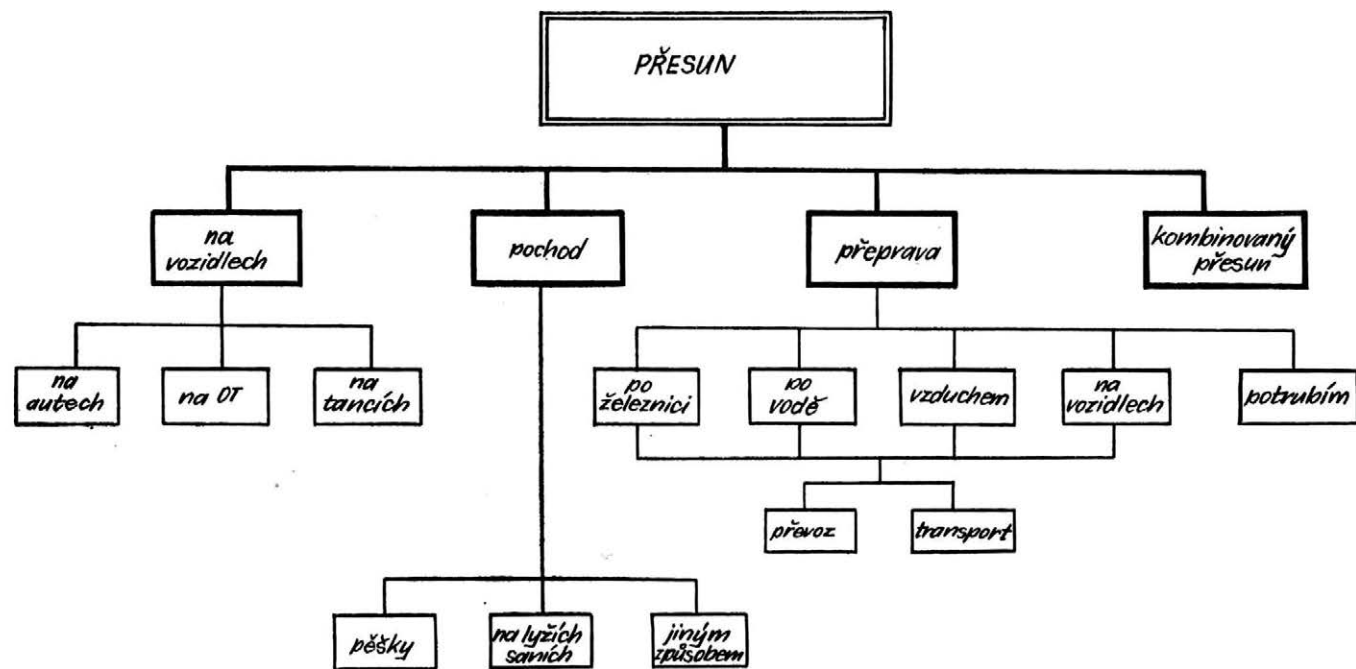
- normální,
- úsilné, konané největší možnou rychlostí, s maximálním využitím denní a noční doby,

d) **podle denní doby:**

- denní,
- noční,

e) **podle stupně:**

- taktické,
- operační,
- strategické.

СОДЕРЖАНИЕ

Подполковник Ян Пивоварчи Словацкое национальное восстание и его военное значение	3
---	---

Автор разбирает военные проблемы Словацкого национального восстания в рамках его широкого значения в истории Чехословакии. Подчеркивает всестороннюю помощь Советского Союза Словацкому национальному восстанию, а также его интернациональный характер.

Кандидат военных наук, подполковник Милан Шпичак Военно-политическая линия IX. съезда КПЧ	9
---	---

Автор рассматривает военную политику КПЧ и строительство армии социалистического типа со всеми ее общими принципами и закономерностями, учитывая чехословацкие особенности.

Кандидат военных наук, полковник Франтишек Цврчек Некоторые последствия массового уничтожения	16
---	----

Автор на основе разбора качественных и количественных черт ядерной войны показывает на ее качественные изменения—массовое уничтожение. Обращает внимание на мероприятия, которые в теоретической и особенно в практической деятельности могли бы оказать влияние на повышение подготовленности войск и штабов к ядерной войне.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Подполковник Йосеф Шебеста] Методика работы территориальных штабов	25
--	----

Автор рассматривает взаимные отношения внутри штаба и разбирает способ и методику работы штабов территорий во время военной опасности государства. Обобщает опыт разных учений и приводит возможный вариант режима работы штаба военного округа.

Полковник Франтишек Скопец Некоторые вопросы защиты от оружия массового уничтожения	30
---	----

Автор, исходя из опыта прошлого учебного года, разбирает значение организации и планирования защиты от оружия массового уничтожения, а также значение ликвидации его последствий. Указывает на некоторые вопросы работы общевойсковового штаба связанные с защитой от оружия массового уничтожения и приводит возможное содержание «Плана ликвидации последствий ядерного нападения и восстановление боеспособности войск».

Кандидат военных наук, подполковник доцент Карел Новотны Требования наземных войск, предъявляемые к авиации	37
---	----

Автор указывает роль и задачи авиации в современных операциях и общевойсковом бою. Разбирает организацию и ведение воздушной разведки, поддержку наземных войск, задачи войсковой авиации, противовоздушную оборону наземных войск, а также требования предъявляемые к воздушной переправе войск и материального обеспечения.

Подполковник Станислав Горейши	
Господство в воздухе	44

Автор, исходя из огромного опыта ВВС Советской армии, приобретенного в годы Великой Отечественной войны, знакомит читателей с основными положениями, с значением борьбы по завоеванию господства в воздухе и делает выводы для ведения воздушных операций в современных условиях.

Полковник Зденек Шик	
Планирование действий артиллерии в огневой подготовке	47

Автор разбирает изменения в организации обороны противника и делает необходимые выводы для ведения огневой артиллерийской подготовки. Подчеркивает значение правильно организованной системы управления во время создания артиллерийской группировки.

Кандидат военных наук, доцент подполковник Мирослав Вепржек	
Управление топографическо-геодезическим обеспечением операций	53

Автор объясняет основные положения топогеодезического обеспечения армейской операции и роль начальника штаба в ее управлении. Основное внимание сосредоточивает на планировании, организацию и управление топогеодезического обеспечения армейской операции.

Подполковник Карел Эшпандр	
Снабжение фронтовых соединений, частей и учреждений в наступательной операции	60

Автор рассматривает одну из важнейших задач тылового обеспечения — снабжение фронтовых соединений, частей и учреждений. Подчеркивает важнейшие обязанности командиров и начальников родов войск и служб, при организации снабжения. Особое внимание сосредотачивает на организацию и управление тылового обеспечения, а именно на необходимость взаимодействия между штабом фронта и начальниками родов войск и служб штаба фронта.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Оперативное искусство	67
(Из советской печати)	

О возможностях подсчета темпа наступления	77
(Из советской печати)	

ИНФОРМАЦИЯ

Подполковник Зденек Юмр	
Военные бюджеты основных государств НАТО	81

Автор в статье знакомит читателей с военным бюджетом США, Великобритании, ФГР и Франции на 1973 год и его возможных тенденциях к дальнейшему увеличению до конца семидесятых лет. На конкретных цифрах показывает объем и направление военных подготовлений основных государств НАТО. На основе финансового обеспечения показывает программу вооружения этих государств в ближайшие годы.

Генерал-майор Яромир Яшек, кандидат военных наук, подполковник Бржетислав Яник	
Военная терминология	89

Авторы сжато и ясно объясняют сущность военной терминологии. Указывают на недостатки в терминологии оперативного искусства, а также на различное понимание и изложение некоторых понятий. Они предлагают единую терминологию.

Vydává ministerstvo národní obrany ve Vydavatelství MAGNET, n. p.,
Vladislavova 26

113 66 Praha 1

Administrace Praha 1, Vladislavova 26, tel. 261551—7, 260651—9.
Vychází 10× ročně.

Je rozesílána podle zvláštního rozdělovníku.

Tiskne Naše vojsko, závod 01 Praha.

Redakce (tel. 2191/2611; 261551—7, 1. 380). Plukovník ing. Jindřich Malina (vedoucí redaktor), podplukovník ing. Vladimír Grubner, plukovník ing. Jozef Sirota.
Soňa Štorkánová [technická redaktorka].

Redakční rada: Plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc., podplukovník ing. Ladislav Čech, CSc., podplukovník ing. Miloš Doležal, plukovník gšt. ing. Zdeněk Havała, plukovník ing. Bohuslav Havlíček, generálmajor ing. Jaromír Jašek, podplukovník PhDr. Dezider Kollar, podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc., plukovník gšt. ing. Ján Martin-ský, podplukovník PhDr. Alois Michňák, CSc., podplukovník ing. Jan Papík, plukovník doc. PhDr. Zdeněk Procházka, CSc., plukovník PhDr. ing. Václav Smetana, plukovník ing. Václav Vébr, plukovník ing. Otakar Vlach, plukovník ing. Jaromír Vyhnanovský, plukovník ing. Jiří Zelenka

Ročník XXIV. Toto číslo bylo dáno do tisku 7. 6. 1974